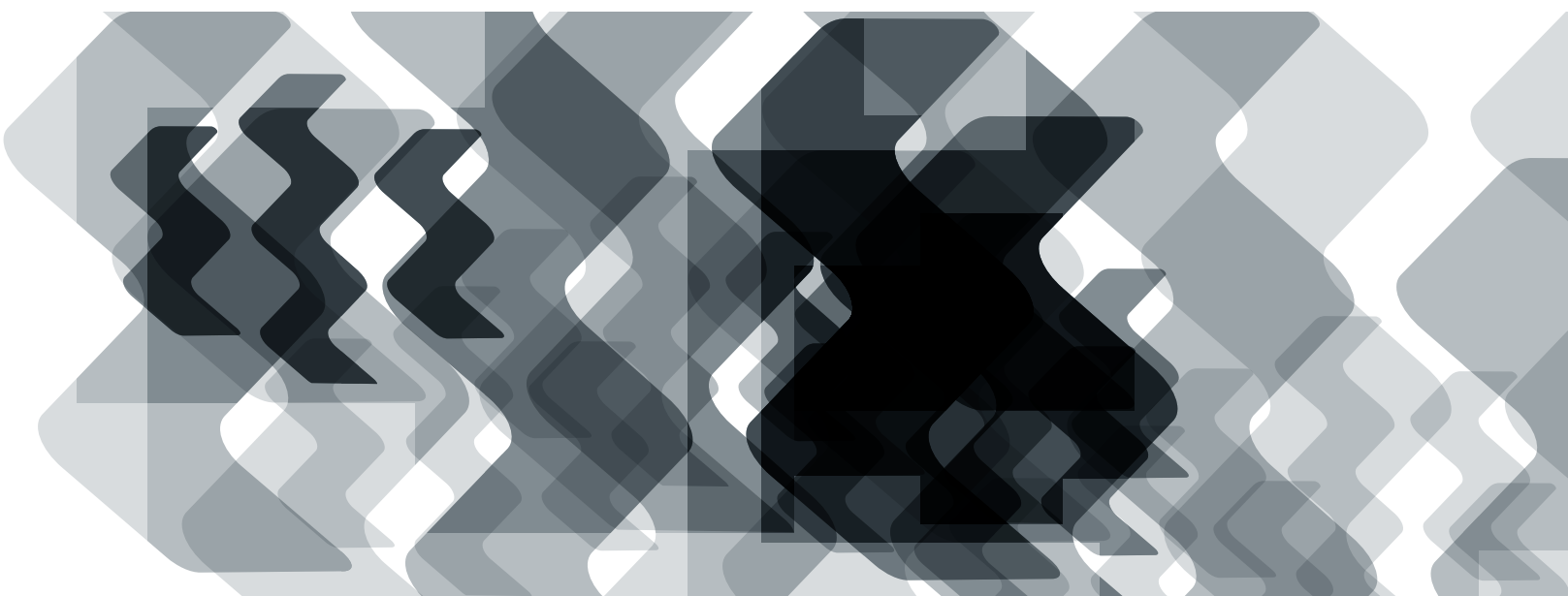

הבינלאומי

דיון וחשבון שנתי

2018

תוכן העניינים

5	דבר יו"ר הדירקטוריון
	דוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2018:
6	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
14	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
39	סקירת הסיכונים
75	מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים
81	הצהרת המנכ"ל
82	הצהרת החשבונאי הראשי
83	דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
84	דוחות כספיים שנתיים מבוקרים
	ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי:
231	ממשל תאגידי
254	פרטים נוספים
276	נספחים
285	מילון מונחים
291	אינדקס

רשימת לוחות - דוח הדירקטוריון והנהלה

10	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים	1
17	תמצית דוח רווח והפסד	2
17	רווחיות בניטרול רכיבים מסויימים	3
18	הרכב הרווח המימוני, נטו	4
18	ניתוח סך הרווח המימוני, נטו	5
19	נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית	6
19	פרטים לגבי הוצאות בגין הפסדי אשראי	7
20	התפלגות ההכנסות מעמלות	8
20	פירוט הוצאות התפעוליות והאחרות	9
22	פרטים על הוצאות והשקעות שבוצעו בגין מערך טכנולוגיות המידע	10
23	התפתחות בסעיפי המאזן העיקריים	11
23	התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים	12
23	נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	13
24	אשראי לציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	14
24	התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	15
25	החלוקה הענפית של ששת הלוחים הגדולים בקבוצה	16
26	יתרות סיכון האשראי הכולל של הלוחים הנכללים במדרגות העליונות בבאור 29ג'	17
26	הרכב תיק ניירות הערך	18
27	התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים	19
27	פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך	20
27	פירוט אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות	21
28	פירוט אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי לפי ענפי משק	22
28	ניתוח רגישות השפעת שינויים בשיעורי הרבית על תיק אגרות החוב מגובות המשכנתא	23
29	התפלגות פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	24
29	פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	25
31	הון והלימות ההון	26
31	יחס הון כולל יחס הון עצמי רובד 1 של חברות בת משמעותיות	27
32	פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2016	28
33	סך ההכנסות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	29
33	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	30
34	יתרות מאזניות ממוצעות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	31
35	מגזרים עיסקיים - עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים - פעילות בישראל	32
36	אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל	33
43	איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי	34
43	סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק	35
47	חשיפת האשראי הנוכחית למוסדות פיננסיים זרים	36
48	חשיפות עיקריות למדינות זרות	37
50	נתונים על התפתחות תיק ההלוואות לדיור בבנק בלבד לפי מגזרי הצמדה	38
51	התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל	39
55	נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוני והנדל"ן בישראל	40
57	תיאור רגישות הון הקבוצה לשינויים במקביל בעקומי הרבית	41
57	פרטים על השפעת שינויים ברבית על השווי ההוגן, הכנסות רבית נטו והכנסות מימון שאינן מרבית	42
59	תיאור חשיפת ההון הפנוי, ברמת הקבוצה	43
59	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים	44
60	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תאורטיים במדד	45
61	ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים	46
62	יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובבנק	47
63	סך פקדונות הציבור של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות	48
72	דיון בגורמי סיכון	49
78	ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב ההפרשות האקטואריות	50

דבר יו"ר הדירקטוריון

מחזיקות ומחזיקי עניין יקרים,

שנת 2018 התאפיינה בהמשך מתווה הצמיחה העקבי שמציגה קבוצת הבינלאומי בשנים האחרונות ובישפור הרווחיות והיעילות, בד בבד עם המשך השמירה על איתנות פיננסית ותיאבון סיכון מידתי. אחד המהלכים המשמעותיים הוא מיזוג בנק אוצר החייל בתחילת שנת 2019, תוך שימור המותג הוותיק והייחודי שלו, וזאת במטרה להשיג צמיחה, התייעלות ושיפור הצעות הערך ללקוחות.

לבנק הבינלאומי מדיניות חלוקת דיבידנד עקבית לאורך השנים, במסגרתה חולק בשנת 2018 דיבידנד בסך 355 מיליון ש"ח. תשואת הדיבידנד הינה הגבוהה במערכת הבנקאית בישראל ועמדה על 4.5%.

אופק הדירוג של הבנק הבינלאומי עלה מ"ציב" ל"חיובי" הן על ידי סוכנות הדירוג הבינלאומית Moody's והן על ידי הסוכנות המקומית "מעלות". מדובר בהבעת אמון באיתנות הבנק ובמהלכים האסטרטגיים שהוביל הבנק בשנים האחרונות ואשר הביאו לשיפור מתמשך ועקבי בתוצאותיו.

שנת 2018 מציינת עשור לפרוץ המשבר הפיננסי העולמי של שנת 2008. מאז, מערכת הבנקאות בעולם ובישראל עברה תהליך של חיזוק יחסי ההון והנזילות ושיפור הרווחיות תוך שימת דגש על התייעלות, בד בבד עם התמודדות מול האצת החדשנות הטכנולוגית וכניסת שחקנים חדשים לזירה הבנקאית. המהפיכה הטכנולוגית מעמידה בפני הבנקים אתגרים חדשים ומחייבת אותם להיערך לתרחישים שונים של מודלים בנקאיים, אך יחד עם זאת יוצרת הזדמנויות כגון שיתופי פעולה עם תעשיית הפינטק ושימוש בטכנולוגיות חדישות.

הרגולציה בישראל שמה לה למטרה, בין היתר, להגביר את התחרות על משקי בית ועסקים קטנים, באמצעות קידום השימוש באמצעי תשלום דיגיטליים מתקדמים, הפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים הגדולים, יצירת מאגר נתוני אשראי, בנקאות פתוחה ומעבר חשבון ב"קליק". כל אלו מחייבים השקעות נרחבות ובמקביל יכולים לייצר הזדמנויות עבור בנק בגודלו של הבנק הבינלאומי.

במהלך שנת 2018, המשיך הבנק ביישום התכנית האסטרטגית, תוך התמקדות בבנקאות הפרטית ובישפור המובילות בשוק ההון. במקביל, נמשכה הצמיחה בקווי העסקים הקטנים והבינוניים. מהלכי ההתייעלות מומשו בהתאם למתווה האסטרטגי שכולל צמצום שטחים וירידה הדרגתית במצבת כוח האדם בעקבות יעול תהליכי עבודה, כאשר בסוף שנת 2018 יושם בהצלחה מבצע פרישה מרצון לעשרות מנהלים מהבנק הבינלאומי.

כחלק מראיה אסטרטגית כוללת, מוזג בנק אוצר החייל עם ולתוך הבנק הבינלאומי ביום 1 בינואר 2019, תוך שימור המותג הוותיק והייחודי של אוצר החייל המתמקד באוכלוסיית כוחות הבטחון. בדומה לכך, מוזגו בהצלחה לפני כשלוש שנים שני בנקים נוספים בקבוצה, פאג"י ויובנק. הניסיון שנצבר בשילובם המוצלח בקבוצה מסייע לבנק בהמשך יישום תהליך מיזוג בנק אוצר החייל, תוך שמירה על ערוצי השירות והמוצרים הייחודיים ללקוחותיו, שיוכלו מעתה ליהנות משירותים נוספים של קבוצת הבינלאומי.

בתחילת שנת 2018, הושלמה סגירתה של פי.בי. שוויץ ובכך נסגרה הפעילות הבינלאומית הקבוצתית, כחלק מראיה כוללת של התמקדות הבנק הבינלאומי בדירת הבנקאות המקומית.

בשנת 2018, הושקה אסטרטגיית הדיגיטל של הבנק הבינלאומי, אשר במרכזה יצירת מענה מותאם לצרכי הלקוח באמצעות הערוצים הדיגיטליים השונים, תוך מתן דגש למובילות הטכנולוגית והדיגיטלית בשוק ההון. בימים אלו אושרה אסטרטגיה לבניית ארכיטקטורת המחשוב, אשר תאפשר לבנק להתמודד באופן דינאמי ויצירתי עם אתגרי העתיד.

בד בבד עם יישום חדשנות טכנולוגית וקידום הבנקאות הדיגיטלית, הבנק מקפיד לשמור על רמת שירות ומקצועיות גבוהה ללקוחותיו המותאמת להם אישית, הן באמצעות שירות בסניפים ובמענה הטלפוני והן בערוצים הדיגיטליים הישירים השונים. סקרי שביעות הרצון של לקוחות הבנקים, משקפים רמת שביעות רצון גבוהה של לקוחותינו בבנק הבינלאומי ובחברת הבת בנק מסד. אנו נמשיך להשקיע משאבים בהעלאת רמת השירות ללקוחותינו במגזרים השונים וביצירת ערך עבורם, תוך הקפדה על הוגנות ושקיפות.

מובילותו של הבנק הבינלאומי בשוק ההון באה לידי ביטוי בחלקו הגבוה במחזורי המסחר בבורסה וכתוצאה מכך נגזר שיעור אחזקותיו, שהיה הגבוה ביותר מבין הבנקים והגופים המוסדיים שלהם אחזקות בבורסה, ערב שינוי הבעלות בבורסה ומכירתה למשקיעים זרים. התמורה ממכירה זו הניבה לבנק את רווחי ההון הגבוהים במערכת הבנקאית והפיננסית.

בפעילות למען הקהילה המשיך הבנק להתמקד במתן סיכוי לנוער בסיכון ואף הוסיף בשנת 2018 תמיכה בקידום נשים בעסקים מהפריפריה החברתית והגיאוגרפית. כל זאת נעשה בשיתוף פעולה של עובדי הבנק, שמתנדבים ותורמים מזמנם ומרצם וגם מהידע שצברו לטובת קידום מודעות פיננסית ויזמות עסקית.

הבנק הבינלאומי מציג צמיחה עקבית ויציבה ושיפור ברווחיות וביעילות, תוך יישום מהלכים ארגוניים שמשיעים על כל אחד ואחת מעובדי הקבוצה. עובדי הקבוצה הם הלב הפועם של הבנק ולהם ולהנהלת הבנק המנהיגה בביטחון ובהצלחה, תודת הדירקטוריון נתונה.

אירית איזקסון
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 12 במרס 2019

דוח הדירקטוריון וההנהלה

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

7	תיאור פעילות קבוצת הבנק
10	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים
11	הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
13	יעדים ואסטרטגיה

דוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2018

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 12 במרס 2019, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים והמבוקרים של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") וחברות מוחזקות שלו (להלן - "קבוצת הבנק"), ליום 31 בדצמבר 2018.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

תאור פעילות קבוצת הבנק

קבוצת הבנק נמנית עם חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל.

פעילותה העסקית של קבוצת הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:

- תיווך פיננסי בין מפקידים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטויין בהכנסות רבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, מטבע חוץ, סחר בינלאומי, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, מכשירים פיננסיים נגזרים וכיו"ב.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני.
- השקעת כספי הנוסטרו של הבנק וניהול סיכונים שוק ונזילות.
- שירותי תפעול בנקאיים לשוק ההון.
- שירותי נאמנות לפרטיים ומוסדיים באמצעות החברה לנאמנות.

הבנק פועל באמצעות שלוש חטיבות עסקיות עיקריות:

- החטיבה העסקית המרכזת את מכלול הפעילות מול לקוחות עסקיים גדולים (corporate) ומסחריים (middle market), וכן את תחום האשראי מול לקוחות עסקיים ומוסדיים הפעילים בשוק ההון. במסגרת החטיבה פועל איזור עסקים, המרכז את פעילות הסינפים העסקיים של הבנק.
- החטיבה הבנקאית מספקת באמצעות הסינפים שירותי בנקאות ומשכנתאות לכלל מגזרי הלקוחות - משקי בית, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. במסגרת זו, פועלים גם סניפי יובנק המתמחים בבנקאות פרטית ובשוק ההון וסניפי אוצר החייל (אשר מוזג עם ולתוך הבנק ביום 1 בינואר 2019 - ראה להלן), המתמחים במתן שירותים ללקוחות קמעונאיים ומסחריים, בדגש על עובדי וגמלאי מערכת הביטחון. בנוסף, במסגרת מערך פאג"י, סניפי פאג"י מתמחים במגזר הדתי והחרדי.
- חטיבת נכסי לקוחות המרכזת את מכלול הפעילות בתחומי שוק ההון, הכספים והמט"ח מול הלקוחות הפרטיים, העסקיים, המוסדיים ופעילי שוק ההון. במסגרת החטיבה פועלים חדרי העסקאות בניירות ערך, במט"ח ובפקדונות וכן מערכי ייעוץ ההשקעות, הייעוץ הפנסיוני ומרכז ההשקעות. כמו כן, החטיבה ממנה על פעילות חברות בנות בתחומים משיקים - החברה לנאמנות והחברה לניהול תיקים.

בנוסף לבנק, כוללת כיום הקבוצה את בנק מסד, המתמחה במתן שירותים לאוכלוסיית המורים בישראל.

ביום 20 בספטמבר 2018, נחתם הסכם מיזוג בין הבנק לבין אוצר החייל, לפיו אוצר החייל יתמזג עם ולתוך הבנק באופן בו הנכסים וההתחייבויות של אוצר החייל, כפי שיהיו במועד המיזוג, יועברו לבנק ללא תמורה, ואוצר החייל יחוסל, ללא פירוק, ורשם החברות ימחק אותו מרישומיו. ביום 1 בינואר 2019, הושלם המיזוג, כאמור לעיל, לאחר שהתקיימו כל התנאים המתלים שנקבעו בהסכם המיזוג. אוצר החייל כמותג עצמאי, לרבות הפעילות והצביון של סניפיו, יישמרו גם לאחר מיזוגו המשפטי לתוך הבנק ובכלל זה תשמר המומחיות של אוצר החייל בתחום הקמעונאי ובמתן שירותים לאוכלוסיית מערכת הביטחון.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות בארץ ובעולם והשפעתן על מצב הנזילות והיציבות בשוקי ההון בחברות עסקיות בארץ ובעולם, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים ברבית, שערי חליפין ואינפלציה, שערי מניות, מחירי אגרות חוב, התנהגות המתחרים ושינוי בתנאי התחרות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "יעד", "תחזית", "הערכה", "אומדן", "תרחיש", "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק טבלת גורמי הסיכון דלהלן.

המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל, וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2018 הסתכם ב-733 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-678 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 8.1%. בניטרול רכיבים מסויימים (ראו טבלה בעמוד 17), היה הרווח הנקי מסתכם ב-675 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-609 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 10.8%.

תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק עמדה על שיעור של 9.3%, בהשוואה ל-9.1% בשנת 2017. בניטרול רכיבים מסויימים (ראו טבלה בעמוד 17), התשואה היתה מגיעה ל-8.6%, בהשוואה ל-8.2% בשנת 2017.

במסגרת מהלכי ההתייעלות בוצעו השנה מספר מהלכים מהותיים שהשפיעו על הרווח הנקי והשלכותיהם יבואו לידי ביטוי בשנים הבאות:

- ביום 20 בספטמבר 2018, נחתם נסכם מיזוג בין הבנק לבין אוצר החייל לפיו אוצר החייל יתמזג עם ולתוך הבנק. המיזוג הושלם ביום 1 בינואר 2019. ההוצאות בגין פיצויי פרישה במסגרת המיזוג כאמור, אשר נכללו בדוח רווח והפסד הסתכמו ב-82 מיליון ש"ח.
- במהלך הרבעון הרביעי של השנה הוצעו תוכניות פרישה מוקדמת לעובדי הבנק, אוצר החייל ומתף. בדוח רווח והפסד לשנת 2018 נכללו הוצאות בסך של 72 מיליון ש"ח בגין מענק ששולם לעובדים במסגרת תוכניות פרישה אלו וכן נכללו הוצאות בגין סילוק בסך של 31 מיליון ש"ח.

להלן הגורמים המרכזיים שהשפיעו על רווח הקבוצה בשנת 2018, בהשוואה לשנת 2017:

- גידול ברווח המימוני (הכולל הכנסות רבית, נטו והכנסות מימון שאינן מרבית) בסך של 332 מיליון ש"ח (13.9%). גידול זה כולל רווח בסך של 77 מיליון ש"ח ממכירת מניות הבורסה (ראה באור 12.ה. לדוחות הכספיים). בניטרול הרווח ממכירת מניות הבורסה, חל גידול בסך של 255 מיליון ש"ח (10.7%) הנובע בעיקר מגידול בהיקפי הפעילות.
- גידול בהכנסות מעמלות (בעיקר פעילות שוק ההון) בסך של 20 מיליון ש"ח (1.5%).
- גידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של 45 מיליון ש"ח. שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור עומד על 0.20%, מזה שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי עומד על 0.17%.
- גידול בהכנסות האחרות בסך של 19 מיליון ש"ח, שנבע מגידול ברווח הון ממכירת בנינים וציוד.
- גידול בהוצאות משכורות והוצאות נלוות בסך של 117 מיליון ש"ח (7.4%), שנבע מהוצאות בגין מענקים לעובדים, בעיקר בגין תכניות פרישה מוקדמת, עדכון השכר בגין הסכמות עם ועדי העובדים בחברות בנות ומענקים אחרים. בניטרול ההוצאות בגין מענקים, חל קיטון בהוצאות משכורות והוצאות נלוות בשיעור של 1.1% בהשוואה לשנת 2017.
- גידול בהוצאות תפעוליות ואחרות (ללא הוצאות משכורות ונלוות) בסך של 95 מיליון ש"ח (9.2%), שנבע בעיקר מהוצאות בגין מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק (לפרטים ראה פרק חברות מוחזקות) (ראה גם "מערכת יחסי העבודה" בפרק ממשל תאגידי) ומגידול בהוצאות נוספות בגין מהלכי התייעלות בקבוצה.
- ירידה בסך של 17 מיליון ש"ח בחלק הבנק ברווח של חברה כלולה לאחר השפעת המס.
- גידול בהוצאות מסים על ההכנסה בסך של 50 מיליון ש"ח. גידול זה נבע בעיקר מרישום הכנסות מסים שנים קודמות בסך של 41 מיליון ש"ח בשנת 2017 ומגידול ברווח לפני מסים.

הרווח הנקי הבסיסי למניה בת 0.05 ש"ח הסתכם בשנת 2018 ב-7.31 ש"ח, בהשוואה ל-6.76 ש"ח בשנת 2017.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2018 ב-165 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-158 מיליון ש"ח ברבעון הרביעי אשתקד, גידול בשיעור של 4.4%.

האשראי לציבור, נטו, ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-84,292 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-80,378 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול בשיעור של 4.9%.

פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-111,697 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-113,511 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, קיטון בשיעור של 1.6%.

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-8,093 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-7,756 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול בשיעור של 4.3%.

סך כל הדיבידנד שחולק בשנת 2018 הסתכם ב-355 מיליון ש"ח.

יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2018 עמד על שיעור של 13.94% בדומה לסוף שנת 2017.

יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2018 עמד על שיעור של 10.51%, בהשוואה ל-10.38% בסוף שנת 2017.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר					יחסים פיננסיים עיקריים
2014	2015	2016	2017	2018	
באחוזים					
6.8%	6.5%	7.2%	9.1%	9.3%	מדדי ביצוע עיקריים
0.4%	0.4%	0.4%	0.5%	0.5%	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון
9.69%	9.81%	10.09%	10.38%	10.51%	תשואה לנכסים ממוצעים
	5.43%	5.52%	5.50%	5.76%	יחס הון עצמי רובד 1
	104%	123%	123%	122%	יחס המינוף ⁽¹⁾
3.3%	2.9%	2.9%	2.9%	3.1%	יחס כיסוי הנזילות ⁽¹⁾
77.3%	77.6%	73.5%	69.5%	68.4%	יחס סך ההכנסות לנכסים ממוצעים
					יחס יעילות
1.25%	1.12%	1.08%	1.03%	1.02%	מדדי איכות אשראי עיקריים
1.50%	1.36%	1.02%	0.92%	0.83%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור
110%	108%	147%	155%	186%	שיעור חובות פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
0.05%	0.15%	0.09%	0.18%	0.16%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור פגום
					שיעור מחיקות חשבונאיות, נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר					נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד
2014	2015	2016	2017	2018	
במיליוני ש"ח					
455	446	521	678	733	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
2,101	1,953	2,169	2,302	2,486	הכנסות רבית, נטו
89	18	80	121	166	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,667	1,541	1,480	1,450	1,637	הכנסות שאינן מרבית
1,375	1,378	1,300	1,305	1,325	מזה: עמלות
2,912	2,710	2,683	2,607	2,819	הוצאות תפעוליות ואחרות
1,759	1,589	1,581	1,579	1,696	מזה: משכורות והוצאות נלוות
4.54	4.45	5.19	6.76	7.31	רווח נקי בסיסי למניה בת 0.05 ש"ח (בש"ח)

ליום 31 בדצמבר					נתונים עיקריים מהמאזן
2014	2015	2016	2017	2018	
במיליוני ש"ח					
117,807	125,476	127,907	135,717	134,120	סך כל הנכסים
29,182	30,727	29,150	39,186	31,303	מזה: מזומנים ופקדונות בבנקים
12,554	16,439	15,776	10,238	12,595	ניירות ערך
68,931	72,555	77,328	80,378	84,292	אשראי לציבור, נטו
110,764	117,813	119,973	127,333	125,707	סך כל ההתחייבויות
95,155	103,262	105,817	113,511	111,697	מזה: פקדונות הציבור
1,469	1,565	755	1,133	1,150	פקדונות מבנקים
4,903	5,862	5,801	5,249	4,989	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
6,797	7,073	7,321	7,756	8,093	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק

נתונים נוספים					
2014	2015	2016	2017	2018	
4,990	4,594	5,650	7,202	7,860	מחיר מניה (באגורות)
284	130	199	310	355	דיבידנד למניה (באגורות)
5,166	5,035	4,738	4,512	4,361	מספר משרות ממוצעות ⁽²⁾
1.8%	1.6%	1.7%	1.8%	1.9%	יחס הכנסות רבית, נטו לנכסים ממוצעים
1.2%	1.1%	1.0%	1.0%	1.0%	יחס עמלות לנכסים ממוצעים

(1) בהתאם להוראות בנק ישראל יחס המינוף יחס כיסוי הנזילות חושבו החל משנת 2015, לפיכך לא מוצגים נתוני השוואה.

(2) מספר המשרות כולל תרגום למונחי משרות של שעות נוספות.

הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

פעילותה של קבוצת הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים שבהם הינם:

- סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפים ולווים).
- סיכוני שוק, כאשר העיקרי בהם הינו סיכון הרבית.
- סיכוני נזילות.
- סיכונים תפעוליים.
- סיכון ציות והלבנת הון.
- סיכון אסטרטגי.
- סיכון מוניטין.
- סיכון משפטי.

כל הסיכונים המהותיים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל.

במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.

סיכונים מתפתחים

להלן פרטים בדבר הסיכונים המתפתחים העיקריים:

1. **סיכון תחרותי-אסטרטגי/מודל עסקי** - הסביבה הרגולטורית ממשיכה באינטנסיביות לקדם מהלכים המגבירים את רמת התחרות, כגון "חוק שטרומ" (החוק להגברת התחרות במערכת הבנקאות), יישום הוראות רגולטוריות שונות (בדגש על עולמות האשראי, שוק ההון והגברת התחרות), אימונים תחרותיים מצד מגוון גורמים בשוק (בנקים, שחקנים פיננסיים אחרים וחברות הזנק) והתפתחויות טכנולוגיות וצרכניות, הפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים וכו'.
 - **מודל עסקי/תכנית אסטרטגית** - סיכונים הקשורים למגמות חברתיות וצרכניות, לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, משפיעים על שינויים במודל העסקי, ובכלל זה מגמת המעבר ל"בנקאות הדיגיטלית" החדשה, המבוססת על הדיגיטל. כל אלה משפיעים על סביבת הפעילות של הבנק, וצפויים להוביל לעליית רמת התחרות, בפרט על מגזר הקמעונאות והעסקים הקטנים.
 - הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר מגמות מאקרו כלכליות, רגולטוריות, תחרותיות וטכנולוגיות. מניתוח השלכות של מגמות אלו יש לציין כי הינן מגלמות מחד סיכונים, ומאידך גם הזדמנויות עבור הבנק, והתוכנית האסטרטגית של הבנק מוכוונת למינוף ומיצוי של ההזדמנויות הגלומות בשינויים המתרחשים בשוק, כאשר הבנק מתאים עצמו לשינויים אלו.
 - **סיכונים הנובעים מחדשנות בבנקאות בתקשורת** - המהפכה הדיגיטלית נמשכת ביתר שאת וקיימים אימונים תחרותיים מצד חברות טכנולוגיה, והצורך לעמוד בתחרות מחייב השקעות מיכוניות משמעותיות.
- בנק ישראל מקדם, במקביל למגמה העולמית, פעילויות בבנקאות הדיגיטלית ומאפשר חופש פעולה גדול יותר בתחום, ובמקביל דורש לשפר את המסגרת הקיימת לניהול הסיכונים והתאמתה לסביבה הטכנולוגית הדינאמית. בנושא זה טמון סיכון אסטרטגי כחלק מהגברת התחרותיות בשוק הבנקאי. התכנית האסטרטגית של הקבוצה כוללת התייחסות להתפתחויות אלו תוך קידום החדשנות בתחום. אסטרטגיית הבנק ותיאבון הסיכון של הבנק הינם מידתיים ובשנת 2017 הוקמה בבנק מחלקת "חדשנות ודיגיטל".
- **דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית** - היעילות התפעולית של המערכת הבנקאית בישראל הינה נמוכה, על רקע דרישת התייעלות של אחרות, כפי שבא לידי ביטוי ביחסי היעילות. התחרות הגוברת במערכת הפיננסית וסביבת הרבית הנמוכה, על רקע דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית מצד הפיקוח על הבנקים, הובילו לקידום מהלכי התייעלות במסגרתם ננקטו צעדים שונים, לרבות שינויים ביעדי הבנק ארוכי הטווח, בד בבד עם התייעלות בהוצאות ובעקבות כך שיפור יחסי היעילות. בהמשך למהלכי התייעלות בהם נקט הבנק בשנים האחרונות, לבנק מהלכי התייעלות כחלק מהתכנית האסטרטגית, הכוללים, בין היתר, המשך הרחבת פעילות באמצעים דיגיטליים, צמצום במספר הסניפים ושיפורים בתהליכי עבודה בסניפים ובמטה. כמו כן, כחלק מההתייעלות התפעולית בקבוצה, ביום 1 בינואר 2019, הושלם מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק.

2. **סיכון רגולטורי** - מקורו של הסיכון הוא במגמת התגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות והון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) כבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על התאגיד הבנקאי ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון האסטרטגיה. מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו המנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכונים הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפוקחים ומנוהלים על ידי המערך המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, רגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים על בסיס התפתחויות אלה. בהיבט האסטרטגי, התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצוינו לעיל, ולקוחות בחשבון את השינויים האמורים.

3. **סיכונים סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 363, 361, 357 ו-367. סיכון סייבר מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. לסיכונים סייבר, דלף מידע ואבטחת מידע פוטנציאל גבוה לגרימת נזק בהתממש אירוע משמעותי הכרוך בעלויות שיקום גבוהות. החדשנות בבנקאות בתקשורת גוררת סיכונים תפעוליים בדגש על סיכונים סייבר ואבטחת מידע. עקב כך, לצורך ניהול נאות של סיכונים סייבר, הורחבה והותאמה המסגרת הקיימת של ניהול סיכונים טכנולוגיים המידע ואבטחת מידע בבנק בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. הבנק נוקט בפעולות מניעה רבות להפחתת הסיכון כולל קידום מודעות בתחומי הסייבר ואבטחת מידע וביצוע תרגילים. בנוסף נבנתה אסטרטגיה ונכתבה מדיניות הגנת סייבר ואבטחת מידע ומונה מנהל הגנת סייבר שאחראי ליישום המדיניות. ניהול הגנת הסייבר מבוצע גם באמצעות שתי מסגרות, האחת בראשות ה-CRO "וועדת היגוי ניהול הגנת הסייבר" והשנייה בראשות מנהל הגנת הסייבר "פורום מודיעין סייבר". במסגרת יישום הוראת ניהול בנקאי תקין 367 - "בנקאות בתקשורת", שעודכנה ביום 13 בנובמבר 2018, גובשה מדיניות בנקאות בתקשורת, מתקיימים בבנק פורומים למעקב אחר התפתחויות בתחום, ומבוצעים דיווחים לגורמים הרלוונטיים בהתאם למדיניות. בנוסף, קיימת לבנק פוליסת ביטוח "סייבר" ייעודית המקנה כיסוי ביטוחי לקבוצת הבנק בגין אירועי נזק שונים כתוצאה מאירוע כשל מחשובי ו/או אירוע סייבר.

4. **סיכונים חוצי גבולות (CROSS BORDER) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים ציות שמקורם בפעילות חוצה גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין. נקבעה מדיניות ייעודית לנושא זה, נקבעו נהלי עבודה, הוחלט על שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון, זהו וסומנו חשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות וכן בוצע וממשיך להתבצע מהלך ההתממת לקוחות אלו על הצהרות לעניין חבויות המס וויתור על סודיות.

בנוסף, ביום 6 בפברואר 2019, פורסמו תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019, המטמיעות לדין הישראלי את ההתחייבויות שמדינת ישראל לקחה על עצמה לאימוץ התקן הבינלאומי לחילופי מידע (תקן CRS), אשר פותח על ידי הארגון לשיתוף פעולה כלכלי (OECD), לצורך קיום חילופי מידע אוטומטיים, על בסיס שנתי, למטרות סיוע הדדי באכיפת מס בין מדינות. הבנק והקבוצה נערכים ליישום החקיקה האמורה.

5. **סיכון התנהלות (conduct risk) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק הטייעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא, כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו. אי עמידה בסטנדרט התנהלות ראוי חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים כמו סיכונים ציות, משפטי, מוניטין וכיו"ב. לקבוצת הבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה כחלק ממדיניות הציות ואחד מיעדי קצין הציות הינו לפעול להטמעת העקרונות בקרב החטיבות השונות.

למידע נוסף ראה פרק סקירת הסיכונים להלן **ודוח על הסיכונים** באתר האינטרנט של הבנק.

יעדים ואסטרטגיה

הנהלת הבנק מוכוננת ומנחת על ידי הדירקטוריון וועדותיו באשר לאסטרטגיה ולמדיניות העסקית של הבנק. במסגרת זו, מאושרים על ידי הדירקטוריון המטרות, היעדים הכמותיים והאיכותיים ותחומי הפעילות של הבנק.

על בסיס התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק, מגישה ההנהלה לדירקטוריון תכניות עבודה שנתיות ואת תקציבי הבנק, תוך פירוט כמותי ואיכותי של תמהיל ההכנסות, ההוצאות וההשקעות, שהנהלת הבנק קבעה לעצמה כיעדים ארוכי טווח וכיעדים פרטניים לשנת העבודה השוטפת.

הדירקטוריון וועדותיו מפקחים ומבקרים את עבודת ההנהלה בכל הקשור ביישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית, כפי שאושרו על ידם. הדירקטוריון גם מאשר את מדיניות ניהול הסיכונים הכוללת, לרבות קביעת מגבלות שונות לחשיפות בתחום סיכוני האשראי, השוק והנזילות. היחידות השונות בבנק, במערך הסינפים ובמטה, פועלות במסגרת נהלים וחוזרים כתובים המנחים אותן בפעילותן השוטפת. נהלים אלו מגדירים, בין היתר, את סמכויות היחידות השונות בבנק, ואת דרכי הפעולה בהן עליהן לנקוט.

הבנק פועל על פי תכנית אסטרטגית רב שנתית המתוקפת על ידי הדירקטוריון, מדי חצי שנה. התכנית מושתתת על התנהלות מידתית בכל תחומי הפעילות, מתוך שאיפה לרווחיות נאותה ויציבה, לאורך זמן.

לבנק תכנית אסטרטגית לשנים 2016-2018 אשר אושרה על ידי הדירקטוריון, בחודש ספטמבר 2015, ונבחנת על ידו פעמיים בשנה. יעדי העל של התכנית הם במונחי תשואה על הון מעל רבית חסרת סיכון ויחס יעילות. במהלך שנת 2019, מתכנן הבנק תהליך אסטרטגי אשר בסופו תעודכן האסטרטגיה התאגידית בהתאם לשינויים האחרונים בבנק ובסביבת הפעילות שלו, ומתוך הסתכלות קדימה על עולם הבנקאות.

ביום 17 בנובמבר 2016, אישר דירקטוריון הבנק את עדכון התכנית האסטרטגית של הקבוצה בהיבט מהלכי התייעלות, לשנים 2016 ועד 2020.

הבנק בוחן, כאמור, מדי חצי שנה, את התכנית בהתייחס לסביבה המאקרו כלכלית, להתפתחויות התחרותיות במשק, לסביבה הרגולטורית, להתפתחויות הטכנולוגיות ולשינויים התכופים בסביבת הדיגיטל והסייבר וכן לשינויים שחלים בקבוצת הבנק, ומעדכן במידת הצורך את התכנית והמהלכים הנובעים מהתכנית האסטרטגית.

הבנק שם דגש על מתן ערך מוסף ללקוחות וזאת בהתאם לצרכיו של כל לקוח, לרבות בתחום הדיגיטל והמענה הטכנולוגי; מיקודן של חברת הבת מסד והחברות שמוזגו (יובנק, פאג"י ואוצר החייל) בנישות הפעילות הייחודיות להן, ובעיקר בקידום תחום הקמעונאות והעסקים הקטנים; שמירה על מובילתו בשוק ההון; הובלת מהלכי התייעלות בהוצאות תוך ייעול מצבת כח אדם, שיפור תהליכים, המשך התייעלות ברשת הסינוף ושימוש גובר בערוצי הבנקאות הישירה; וחיזוק תרבות מכוונת ביצועים ומדידה בקבוצה.

בשנת 2018, הושקה אסטרטגיית הדיגיטל של הבנק (אשרה בסוף שנת 2017), אשר מטרתה לתמוך באסטרטגיה העסקית של הבנק. כחלק מאסטרטגיית הדיגיטל ובהלימה לאסטרטגיית הבנק "משקיעים בך", הבנק מפתח מענה דיגיטלי מותאם וממוקד בצרכי הלקוח. הבנק שם דגש על פתרונות אשר ניתן יהיה לשלב בממשקים מול הלקוח ובכך לשפר את חווית הלקוח ולתת לו ערך מוסף בעולמות הפיננסיים השונים, ובפרט בעולמות שוק ההון. בנוסף, הבנק מקדם חדשנות באמצעות הטמעת מוצרים וטכנולוגיות מחברות הזנק, זאת לצד הפעילות השוטפת לפיתוח מוצרים וטכנולוגיות in-house באמצעות מערך ה-ID של הבנק. לצורך מימוש כל זאת, אף הוקמה מחלקה ייעודית לטיפול הוליסטי בתחום החדשנות והדיגיטל. בנוסף, לאחרונה גיבש הבנק אסטרטגיה בתחום ארכיטקטורת המחשוב אשר תתמוך בהתמודדות עם אתגרי העתיד.

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

15	מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
17	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
23	המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
33	מגזרי הפעילות הפיקוחיים
37	חברות מוחזקות עיקריות

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות כלכליות עיקריות

להלן ההתפתחויות הכלכליות העיקריות שהשפיעו על הסביבה הכלכלית בה פעל ענף הבנקאות בישראל בשנת 2018.

צמיחה

האינדיקטורים האחרונים לפעילות הריאלית שפורסמו, ממשיכים להיות חיוביים ומעידים כי המשק הוסיף לצמוח גם בשנת 2018, כאשר האומדן למחצית השנייה של שנת 2018 הצביע על עלייה של 2.2% בתמ"ג. שוק העבודה ממשיך להפגין עוצמה, עם שיעורי אבטלה נמוכים יחסית וביטחון תעסוקתי גבוה, יחד עם זאת לאורך זמן נחזית מגמה של החלשות הצמיחה. פרמטר נוסף המצביע על האטה בקצב הצמיחה הוא המדד המשולב למצב המשק של בנק ישראל שעלה במהלך שנת 2018 ב-3.1%, בדומה לקצב הצמיחה של התוצר ובהשוואה ל-4.2% בשנת 2017. בסקירת חטיבת המחקר של בנק ישראל, מחודש ינואר 2019, הורדה תחזית הצמיחה בקצב התוצר לשנת 2019 ל-3.4%, ותחזית הצמיחה לשנת 2020 הינה 3.5%.

תקציב המדינה

בשנת 2018 נמדד גירעון בסך 38.9 מיליארד ש"ח בפעילות התקציבית של הממשלה שהם כ-2.9% מהתמ"ג, בהשוואה לגירעון בסך 24.6 מיליארד ש"ח שהם כ-1.9% מהתמ"ג בתקופה המקבילה אשתקד. הגירעון שנמדד בשנת 2018 דומה לתכנון בתקציב המקורי שעמד על 38.5 מיליארד ש"ח שהם 2.9% מהתמ"ג. עם זאת ההכנסות היו גבוהות מהחזוי בסך כ-0.7 מיליארד ש"ח והוצאות היו גבוהות מהתכנון בתקציב המקורי בסך כ-1.1 מיליארד ש"ח.

על פי תחזית משרד האוצר מינואר 2019, קצב הצמיחה הצפוי בשנת 2019 הינו 3.1%. חברת הדירוג הבינלאומית Moody's העלתה במהלך חודש יולי 2018 את אופק דירוג האשראי של ישראל מ"נייטראלי" ל"חיובי" ואישררה אותו ברמה של A1.

חברת S&P העלתה בתחילת חודש אוגוסט 2018 את דירוג האשראי של ישראל מרמה של A+ לרמה של AA-.

אינפלציה

סביבת האינפלציה במשק נמצאת במגמה של עלייה אולם עדיין נמוכה יחסית וזאת לאחר שמדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2018 בשיעור של 0.8% (מדד "בגין"). המדד "הידוע" עלה בשיעור של 1.2%. על פי הערכת בנק ישראל האינפלציה בשנת 2019 תעמוד על 1.3%, בסביבת הגבול התחתון של יעד יציבות המחירים של הממשלה (3%-1%) ובשנת 2020 תעמוד האינפלציה על 1.8%. נכון לחודש ינואר 2019, ציפיות האינפלציה הנגזרות משוק ההון ל-12 החודשים העוקבים, עומדות על שיעור של 1.2%. המשך המדיניות המוניטרית של בנק ישראל תלויה, בין היתר, בסביבת האינפלציה והתבססותה בתוך טווח היעד שנקבע.

שוק הדיור

הפירסומים האחרונים משקפים ירידה במחירי הדירות. על פי מדד מחירי הדירות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - "הלמ"ס"), שפורסם בחודש ינואר 2019, נרשמה ירידה של 0.4% במחירי הדירות בחודשים אוקטובר-נובמבר 2018, בהשוואה לעסקאות שבוצעו בחודשים ספטמבר-אוקטובר 2018. מחירי העסקאות בחודשים אוקטובר-נובמבר 2018 ירדו ב-2.3%, בהשוואה לחודשים המקבילים אשתקד.

שוק העבודה

שיעור האבטלה הינו נמוך וביציבות, כאשר בחודש נובמבר 2018 עמד על 4.1%, בדומה לחודש אוקטובר.

שער החליפין

בשנת 2018, עלה שער החליפין של השקל מול הדולר בשיעור של כ-8.1% ושער החליפין של השקל מול האירו עלה בשיעור של כ-3.4%. בשנת 2018 המשך בנק ישראל במגמת רכישות מט"ח, בין היתר, על מנת למתן את ההשפעה מהפקת גז בישראל על שער החליפין.

רביית בנק ישראל

בחודש נובמבר 2018 העלה בנק ישראל את הרביית, לראשונה מחודש פברואר 2015, ב-0.15% נקודות אחוז לרמה של 0.25%. על פי הערכות מחלקת המחקר בבנק ישראל, הרביית צפויה לעלות לשיעור של 0.5% ברבעון השלישי של שנת 2019 ולהמשיך לעלות לשיעור של 0.75% ברבעון הראשון של שנת 2020. חזאי שוק ההון מעריכים כי העלאת הרביית הבאה תהיה לא לפני תחילת שנת 2020.

הסביבה הגלובלית

תמונת המקרו של הכלכלה העולמית ממשיכה להצביע על ירידה במומנטום, תנודתיות גבוהה וחוסר ודאות. מסתמן שהסיכונים שיוצרת ההחרפה ב"מלחמת הסחר" מחלחלים גם לפעילות העסקית של חברות מובילות. בתי ההשקעות עדכנו כלפי מטה את תחזיות הצמיחה למרבית הגושים, ונמשכת ההתמתנות בסחר העולמי בקרב המשקיים המפותחים.

הצמצום המוניטרי הגלובלי צפוי להאט: למרות שהרבית בארה"ב ובמספר משקים נוספים עלתה, השווקים בארה"ב כבר אינם מתמחרים העלאת רבית נוספת, והשווקים באירופה משקפים דחייה במועד שבו הרבית צפויה לעלות.

קרן המטבע הבינלאומית הודיעה על הורדת תחזית הצמיחה העולמית בפעם השנייה ברציפות לצמיחה בשיעור של 3.5% בשנת 2019 ובשיעור של 3.6% בשנת 2020, בהשוואה לתחזית צמיחה של בשיעור של 3.7% בשנת 2019, שפורסמה במהלך אוקטובר 2018.

שוקי ההון

בשוק ההון המקומי, במהלך שנת 2018 נרשמו ירידות במדדי המניות העיקריים: מדד ת"א 35 ירד בכ-3.0% ומדד ת"א 125 ירד בכ-2.3%. מדד האג"ח הכללי ירד בכ-1.5%. מרבית הירידות בשוקי ההון התרחשו במהלך חודש דצמבר 2018, בו ירד מדד ת"א 35 בכ-10.2%, מדד ת"א 125 ירד בכ-9.2% ומדד האג"ח הכללי ירד בכ-0.5%.

במחזורי המסחר של המניות בבורסה המקומית נרשמה מגמת עלייה בהיקפי המחזוריים במהלך שנת 2018.

מדד ה-S&P-500 ירד בכ-6.2% במהלך שנת 2018. באירופה, ירד מדד הירוסטוקס-600 בכ-11.8%, ומדד המדינות המתפתחות (מדד ה-EM-MSCI) ירד בכ-16.6%. מרבית הירידות נרשמו במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018, בו ירד מדד ה-S&P-500 בכ-14.0%. באירופה, ירד מדד הירוסטוקס-600 בכ-10.4%, ומדד המדינות המתפתחות (מדד ה-EM-MSCI) ירד בכ-7.8%.

לפרטים נוספים, ראה התפתחויות עיקריות בארץ ובעולם, לפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות, וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-733 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-678 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 8.1%. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק עמדה על שיעור של 9.3%, בהשוואה ל-9.1% בשנת 2017.

תמצית דוח רווח והפסד

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2017	2018	
ב-%	במיליוני ש"ח		
13.9	2,385	2,717	רווח מימוני, נטו ⁽¹⁾
37.2	121	166	הוצאות בגין הפסדי אשראי
12.7	2,264	2,551	רווח מימוני, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
1.5	1,305	1,325	עמלות ⁽¹⁾
30.6	62	81	הכנסות אחרות
8.1	2,607	2,819	הוצאות תפעוליות ואחרות
11.1	1,024	1,138	רווח לפני מסים
14.0	358	408	הפרשה למסים על הרווח
(31.5)	54	37	חלק הבנק ברווחי חברה כלולה לאחר השפעת המס
			רווח נקי:
6.5	720	767	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(19.0)	(42)	(34)	רווח המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
8.1	678	733	המיוחס לבעלי מניות הבנק
	9.1%	9.3%	תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק

(1) סעיפי רווח והפסד לעיל הוצגו במתכונת שונה מתמצית דוח רווח והפסד באופן המאפשר ניתוח טוב יותר של התוצאות הפיננסיות. השינוי בא לידי ביטוי באמצעות מיון של הכנסות מימן שאינן מרבית מסעיף הכנסות שאינן מרבית לרווח המימוני נטו.

רווחיות בניטרול רכיבים מסויימים

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
678	733	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק - כפי שדווח בניטרול ⁽¹⁾
-	(46)	רווח ממכירת בניינים בחברות מאוחדות
-	(65)	רווח ממכירת מניות הבורסה
(28)	-	רווח ממכירת בנין משרדים בת"א
-	53	הפרשה להוצאות בגין מיזוג אוצר החייל
(41)	-	הכנסות מסים שנים קודמות
609	675	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בניטרול הרכיבים לעיל
8.2%	8.6%	תשואה

(1) ראו להלן פרטים בדבר הרכיבים שנטרלו.

פרטים בדבר הרכיבים שנוטרלו

רווח ממכירת בניינים בחברות מאוחדות - ביום 14 במרס 2018, הושלמה מכירת נכס הנדל"ן שהיה בבעלות פיבי שווייץ בע"מ. הרווח מהמכירה בסך של 19 מיליון ש"ח נכלל ברבעון הראשון של השנה בהכנסות אחרות (ההשפעה על הרווח הנקי - 13 מיליון ש"ח).

ביום 21 ביוני 2018, הושלמה מכירת זכויות אוצר החייל בבניין בו פועלת הנהלת החברה. הרווח מהמכירה בסך של 46 מיליון ש"ח, נכלל ברבעון השני של השנה בהכנסות אחרות (ההשפעה על הרווח הנקי - 33 מיליון ש"ח).

רווח ממכירת בנין משרדים בת"א - אשתקד, ביום 30 במרס 2017, הושלמה מכירת זכויות החכירה של הבנק בשטחים בבנין משרדים בת"א. הרווח מהמכירה בסך של 41 מיליון ש"ח נכלל בתקופה המקבילה אשתקד בהכנסות אחרות (ההשפעה על הרווח הנקי - 28 מיליון ש"ח).

רווח ממכירת מניות הבורסה - ביום 27 באוגוסט 2018, הושלמה העסקה למכירת מניות הבורסה, הרווח מהמכירה בסך של 77 מיליון ש"ח נכלל ברבעון השלישי של השנה בהכנסות מימון שאינן מרבית (ההשפעה על הרווח הנקי - 65 מיליון ש"ח).

הפרשה להוצאות בגין מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק - ביום 20 בספטמבר 2018, נחתם נסכם מיזוג בין הבנק לבין אוצר החייל לפיו אוצר החייל יתמזג עם ולתוך הבנק. הוצאות בגין פיצויי פרישה במסגרת המיזוג כאמור, אשר נכללו בדוח רווח והפסד הסתכמו ב-82 מיליון ש"ח (ההשפעה על הרווח הנקי - 53 מיליון ש"ח).

הכנסות מסים שנים קודמות - בשנת 2017 הוצאו לבנק שומות מס סופיות ועקב כך, רשם הבנק הכנסות מסים בגין שנים קודמות בסך של 41 מיליון ש"ח.

התפתחות ההכנסות וההוצאות

הרווח המימוני נטו

בכדי לנתח את הרווח מפעילות מימון יש לכלול ברווח בנוסף להכנסות והוצאות רבית גם הכנסות והוצאות מימון שאינן מרבית. הכנסות אלה כוללות את הכנסות המימון בגין מכשירים נגזרים המהווים חלק אינטגרלי מניהול החשיפות של הבנק. ההכנסות ממכשירים נגזרים כוללות, בין היתר, את השפעות ערך הזמן על השווי ההוגן של נגזרים, המהווים חלק בלתי נפרד מניהול סיכוני הרבית בבנק ואת השפעת שיעור עליית המדד הידוע על נגזרים, המהווה חלק בלתי נפרד מניהול החשיפה למדד המחירים לצרכן.

להלן הרכב הרווח המימוני, נטו

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
2,704	3,001	הכנסות רבית
402	515	הוצאות רבית
2,302	2,486	הכנסות רבית, נטו
83	231	הכנסות מימון שאינן מרבית
2,385	2,717	סך הרווח המימוני, נטו

2017				2018				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ש"ח								
640	753	615	696	654	819	756	772	הכנסות רבית
78	170	50	104	70	204	122	119	הוצאות רבית
562	583	565	592	584	615	634	653	הכנסות רבית, נטו
12	21	38	12	40	47	108	36	הכנסות מימון שאינן מרבית
574	604	603	604	624	662	742	689	סך הרווח המימוני, נטו

להלן ניתוח של סך הרווח המימוני, נטו

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
2,351	2,611	רווח מפעילות שוטפת
4	18	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
19	9	הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב
11	79	רווחים מהשקעות במניות
2,385	2,717	רווח מימוני, נטו

2017				2018			
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
564	591	590	606	618	647	662	684
(1)	3	1	1	1	11	3	3
3	7	8	1	1	5	-	3
8	3	4	(4)	4	(1)	77	(1)
574	604	603	604	624	662	742	689

רווח מפעילות שוטפת
 התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
 הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב
 רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות
 רווח מימוני, נטו

ברוח המימוני מפעילות שוטפת חל גידול בשיעור של 11.1%, בהשוואה לשנת 2017. גידול זה נובע בעיקר מגידול בהיקפי הפעילות.

להלן נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר	
2017	2018
באחוזים	
2.36	2.50
0.58	0.73
1.78	1.77
2.01	2.07

שיעור ההכנסה על נכסים נושאי רבית
 שיעור ההוצאה על התחייבויות נושאות רבית
 פער הרבית הכולל
 יחס בין הכנסות מרבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הרבית

מניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות רבית בין שנת 2018 לבין שנת 2017 עולה, כי השינויים במחיר גרמו לגידול בסך של כ-29 מיליון ש"ח והשינויים בהיקף היתרות המאזניות הממוצעות גרמו לגידול בסך של כ-155 מיליון ש"ח בהכנסות רבית נטו.

למידע נוסף בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית של הבנק והחברות מאוחדות שלו וניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות רבית, ראה נספח 1 לפרק מממשל תאגידי, נספחים.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2018 ב-166 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-121 מיליון ש"ח בשנת 2017.

להלן פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר	
2017	2018
במיליוני ש"ח	
199	185
(189)	(160)
10	25
111	141
121	166
57	99
1	4
63	63
0.01%	0.03%
0.14%	0.17%
0.15%	0.20%

הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
 קיטון בהוצאה הפרטנית וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
 הוצאה פרטנית, נטו בגין הפסדי אשראי
 הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
 סך כל ההוצאות בגין הפסדי אשראי
 מזה:
 הוצאה בגין סיכון אשראי מסחרי
 הוצאה בגין סיכון אשראי לדיור
 הוצאה בגין סיכון אשראי פרטי אחר

שיעור ההוצאה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
 שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
 שיעור סך כל ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור

למידע נוסף בדבר ההוצאות בגין הפסדי אשראי ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

ההכנסות מעמלות הסתכמו בשנת 2018 ב-1,325 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,305 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 1.5%.

להלן התפלגות ההכנסות מעמלות:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
250	244	ניהול חשבון
101	108	כרטיסי אשראי
604	618	פעילות בשוק ההון
141	148	הפרשי המרה
92	90	עמלות מעסקי מימון
117	117	עמלות אחרות
1,305	1,325	סך כל העמלות

ההכנסות האחרות הסתכמו בשנת 2018 ב-81 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-62 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול שנבע בעיקר מגידול ברווח ממימוש נכסים. ביום 21 ביוני 2018, הושלמה מכירת זכויות אוצר החייל בבניין בו פועלת הנהלת החברה. הרווח מהמכירה שנכלל בסעיף זה, הסתכם ב-46 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס. ביום 14 במרס 2018, הושלמה מכירת נכס הנדל"ן, שהיה בבעלות פיבי שוויץ בע"מ. הרווח מהמכירה שנכלל בסעיף זה, הסתכם ב-19 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס. בתקופה המקבילה אשתקד, ביום 30 במרס 2017, הושלמה מכירת זכויות החכירה של הבנק בשטחים בבניין משרדים בתל-אביב. הרווח ממכירת הזכויות הנ"ל נכלל בתקופה המקבילה אשתקד והסתכם ב-41 מיליון ש"ח, לפני השפעת המס.

הוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2018 ב-2,819 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,607 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 8.1%. להלן פירוט של הוצאות התפעוליות והאחרות:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
1,579	1,696	משכורות והוצאות נלוות
380	376	אחזקה ופחת בניינים וציוד
94	91	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים
538	543	הוצאות אחרות למעט צמצומים וסילוקים
-	82	הוצאות בגין מיזוג אוצר החייל
16	31	סילוקים
2,607	2,819	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

משכורות והוצאות נלוות הסתכמו בשנת 2018 ב-1,696 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,579 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 7.4%, המוסבר, בעיקר, מהוצאות בגין מענקים לעובדים, בעיקר בגין תכניות פרישה מוקדמת ומענקים אחרים. בניטרול הוצאה לתשלום מענקים, המשכורות והוצאות נלוות מסתכמות ב-1,561 מיליון ש"ח, קיטון בשיעור של 1.1% בהשוואה לשנת 2017.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2018 ב-656 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-554 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 18.4%, שנבע בעיקר מגידול בסך של 97 מיליון ש"ח בהוצאות בגין מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק ומגידול בהוצאות נוספות בגין מהלכי התייעלות בקבוצה.

ההפרשה למסים על הרווח הסתכמה בשנת 2018 ב-408 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-358 מיליון ש"ח בשנת 2017. שיעור המס האפקטיבי בשנת 2018 הגיע ל-35.9%, בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי של 34.2%. בשנת 2017 נכללו בהפרשה למסים הכנסות מסים בגין שנים קודמות בסך של 41 מיליון ש"ח.

לפרטים נוספים, ראה באור 8 לדוחות הכספיים.

חלק הבנק ברווח של חברה כלולה לאחר השפעת המס הסתכם בשנת 2018 ב-37 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-54 מיליון ש"ח בשנת 2017. הקיטון נובע מיישומו של הסכם הנפקה משותפת של כאל ושופרסל בע"מ ובפרט מגידול מהותי בהוצאות השיווק הכרוכות בהרכשת הלקוחות.

סך הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2018 ב-694 מיליון ש"ח, סכום זה הושפע מהרווח השנתי הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בסך של 733 מיליון ש"ח ומרווח כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 27 מיליון ש"ח. סכומים אלה קוזזו בחלקם בהפסד כולל אחר בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווק שוק בסך של 66 מיליון ש"ח, בעיקר בגין אגרות חוב ממשלתיות.

לפירוט ההכנסות וההוצאות לפי רבעונים בשנים 2017 ו-2018 ראה נספח 3 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

מערך טכנולוגיות המידע

מתף - מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ (להלן - "מתף"), הינה חברת בת בבעלות מלאה של הבנק, ומשמשת כספק של תפעול וטכנולוגיות המידע (ד) לבנק ולחברות הקבוצה האחרות.

מתף מנהלת, מתפעלת ומתחזקת את התוכנה והחומרה של המחשבים המרכזיים, של השרתים המרכזיים והמבזרים ושל תחנות הקצה, את רשת התקשורת והטלפוניה וכן את כל הציוד הייעודי והנלווה הקשור לטכנולוגיית המידע בסניפים וביחידות המטה של חברות הקבוצה.

השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע

תוכנה אשר נרכשה על ידי הקבוצה נמדדת לפי עלות, הכוללת בדרך כלל עלויות עסקה, בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו. היוון עלויות הקשורות לפיתוח תוכנה לשימוש עצמי מתחיל רק כאשר: השלב הראשוני בפרויקט הושלם; וכן ההנהלה, בעלת הסמכות המתאימה, אישרה והתחייבה לממן, באופן ישיר או עקיף, פרויקט לפיתוח תוכנה וצפוי כי הפיתוח יושלם ויתהוו הטבות כלכליות עתידיות מהתוכנה. בעת פיתוח תוכנה לשימוש עצמי, מהוונות העלויות הבאות: עלויות ישירות של שירותים שנצרכו ועלויות שכר עבודה לעובדים הקשורים באופן ישיר לפעילות פיתוח התוכנה. עלויות אחרות בגין פעילויות פיתוח ועלויות בשלב הראשוני של הפרויקט נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

להלן פרטים על הוצאות והשקעות שבוצעו בגין מערך טכנולוגיות המידע:

תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיות המידע שלא נקפו כהוצאה:

שנת 2017				שנת 2018				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
36	-	-	36	33	-	-	33	עלויות בגין שכר ונלוות
8	-	-	8	8	-	-	8	עלויות בגין מיקור חוץ
42	-	-	42	49	-	-	49	עלויות רכישה או רישיונות שימוש
25	-	25	-	25	-	25	-	עלויות ציוד, בנינים ומקרקעין
111	-	25	86	115	-	25	90	סך הכל

יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיות המידע:

ליום 31 בדצמבר 2017				ליום 31 בדצמבר 2018				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
293	3	68	222	298	3	69	226	סך הכל עלות מופחתת
108	-	-	108	106	-	-	106	מזה: בגין שכר עבודה ונלוות

הוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:

שנת 2017				שנת 2018				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
167	-	9	158	195	-	4	191	הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות
50	-	-	50	54	-	-	54	הוצאות בגין רכישה או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים
32	-	15	17	36	-	15	21	הוצאות בגין מיקור חוץ
106	-	23	83	110	-	24	86	הוצאות בגין פחת
32	30	2	-	33	31	2	-	הוצאות אחרות
387	30	49	308	428	31	45	352	סך הכל

המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

סך נכסי קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-134,120 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-135,717 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, קיטון בשיעור של 1.2%.

א. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2017	2018	
ב-%	במיליוני ש"ח		
4.9	80,378	84,292	אשראי לציבור, נטו
23.0	10,238	12,595	ניירות ערך
(20.1)	39,186	31,303	מזומנים ופקדונות בבנקים
(1.6)	113,511	111,697	פקדונות הציבור
(5.0)	5,249	4,989	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
4.3	7,756	8,093	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק

ב. להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2017	2018	
ב-%	במיליוני ש"ח		
15.2	244	281	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים:
6.4	7,369	7,840	אשראי תעודות
(4.2)	2,510	2,405	ערבויות והתחייבויות אחרות
16.8	8,192	9,568	מסגרות לפעולה במכשירים נגזרים שלא נוצלו
5.4	7,327	7,726	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
23.0	5,430	6,679	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו ומסגרות להשאלת ניירות ערך
11.0	31,072	34,499	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות
			סך הכל

מכשירים פיננסיים נגזרים:

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			
ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	
						במיליוני ש"ח
17,003	231	235	29,110	224	207	חוזי רבית
64,837	482	494	60,101	422	541	חוזי מטבע
70,817	612	612	45,227	650	650	חוזים בגין מניות
1,502	1	1	100	1	1	חוזי סחורות ואחרים
154,159	1,326	1,342	134,538	1,297	1,399	סך הכל

האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-84,292 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-80,378 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול בשיעור של 4.9%.

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר			
2017	2018	השינוי	2017	2018	
%	%	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
81.9	82.5	5.7	3,751	65,849	מטבע ישראלי
12.1	12.0	3.7	363	9,710	- לא צמוד
5.4	4.8	(6.8)	(295)	4,360	- צמוד למדד
0.6	0.7	20.7	95	459	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	4.9	3,914	80,378	פריטים לא כספיים
					סך הכל

אשראי לציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי	ליום 31 בדצמבר		
	2017	2018	
%-ב	במיליוני ש"ח		
(4.1)	17,785	17,052	עסקים גדולים
2.8	5,655	5,816	עסקים בינוניים
9.1	14,613	15,948	עסקים קטנים וזעירים
6.9	19,673	21,040	משקי בית ללא הלוואות לדיור
6.4	22,848	24,319	הלוואות לדיור
(1.9)	52	51	בנקאות פרטית
58.3	590	934	גופים מוסדיים
4.9	81,216	85,160	סך הכל
7.5	16,491	17,720	מזה: אשראי צרכני ללא הלוואות לדיור וכרטיסי אשראי
4.8	21	22	משקי בית
7.4	16,512	17,742	בנקאות פרטית
			סך הכל

סיכון האשראי הכולל לציבור מורכב מסיכון אשראי מאזני, הכולל את האשראי לציבור, השקעות באגרות חוב של הציבור ונכסים הנובעים ממכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור, ומסיכון אשראי חוץ מאזני, הכולל עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, מסגרות אשראי בלתי מנוצלות והתחייבויות למתן אשראי.

סיכון האשראי הכולל לציבור, הסתכם ביום 31 בדצמבר 2018 ב-120,495 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-113,684 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול בשיעור של 6.0%.

להלן מידע לגבי התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק:

שינוי	ליום 31 בדצמבר 2017			ליום 31 בדצמבר 2018		ענף משק
	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	%	
7.5	12.7	14,424	12.9	15,507		שירותים פיננסיים (כולל חברות החזקה)
6.1	12.9	14,655	12.9	15,547		בינוי ונדל"ן
(1.5)	9.2	10,482	8.6	10,330		תעשייה
1.7	6.9	7,872	6.6	7,981		מסחר
7.3	48.2	54,799	48.8	58,779		לקוחות פרטיים, לרבות הלוואות לדיור
7.9	10.1	11,452	10.2	12,351		אחרים
6.0	100.0	113,684	100.0	120,495		סך הכל

להלן החלוקה הענפית של ששת הלווים הגדולים בקבוצה (לפי גודל חבות ברוטו לפני ניכוי בטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים):

ליום 31 בדצמבר 2018				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני* במיליוני ש"ח		
763	2,223	224	1,999	שירותים פיננסיים	.1
906	906	6	900	שירותים פיננסיים	.2
868	868	738	130	תעשייה	.3
700	700	-	700	שירותים פיננסיים	.4
-	432	-	432	שירותים פיננסיים	.5
402	402	172	230	אספקת חשמל ומים	.6

ליום 31 בדצמבר 2017				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני* במיליוני ש"ח		
696	1,629	231	1,398	שירותים פיננסיים	.1
906	906	5	901	שירותים פיננסיים	.2
39	656	1	655	שירותים פיננסיים	.3
632	632	466	166	תעשייה	.4
500	500	-	500	שירותים פיננסיים	.5
110	412	350	62	שירותים פיננסיים	.6

* כולל אשראי לציבור, השקעה באגרות חוב ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.

על פי התפלגות האשראי לפי גודל חבות לווה, ליום 31 בדצמבר 2018, כאמור בבאור ג.29 לדוחות הכספיים, 50% מסך סיכון האשראי הכולל של הקבוצה, ניתן ללווים שסך האשראי שלהם מסתכם בסכום של עד 1.2 מיליון ש"ח ללווה. בתחומי אשראי שבין 1.2 מיליון ש"ח ועד 20 מיליון ש"ח, כלול 20% מסך סיכון האשראי, ובסכומי אשראי שמעל 20 מיליון ש"ח כלול 30% מסך סיכון האשראי של הקבוצה.

להלן יתרות סיכון האשראי הכולל של הלויים הנכללים במדרגות העליונות בבאור 29'ג' לדוחות הכספיים בניכוי בטחונות המותרים בניכוי לצורך חישוב מגבלת חבות לווה בודד, במאוחד ובבנק:

המאוחד והבנק						תחום אשראי ללווה	
31 בדצמבר 2018						באלפי ש"ח	
מספר לווים	חבות נטו	ניכויים מותרים	סך הכל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	מ- 400,000 עד 800,000	מ- 800,000 עד 1,200,000
3	1,102	432	1,534	172	1,362		
2	1,774	-	1,774	744	1,030		
1	763	1,460	2,223	224	1,999		
6	3,639	1,892	5,531	1,140	4,391		
						סך הכל	

המאוחד והבנק						תחום אשראי ללווה	
31 בדצמבר 2017						באלפי ש"ח	
מספר לווים	חבות נטו	ניכויים מותרים	סך הכל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	מ- 400,000 עד 800,000	מ- 800,000 עד 1,200,000
4	1,281	919	2,200	817	1,383		
1	906	-	906	5	901		
1	696	933	1,629	231	1,398		
6	2,883	1,852	4,735	1,053	3,682		
						סך הכל	

למידע מפורט בנושא סיכון אשראי, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן, גילויים פיקוחיים נוספים ודוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

ההשקעה בניירות ערך ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-12,595 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-10,238 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול בשיעור של 23.0%.

להלן הרכב התיק:

חלק מסך ניירות הערך		ליום 31 בדצמבר		אגרות חוב ממשלתיות
2017	2018	2017	2018	
	%	במיליוני ש"ח		אגרות חוב של בנקים (1)
73.6	77.4	7,535	9,742	קונצרני ומגובי נכסים
6.2	5.5	631	698	קונצרני ומגובי נכסים ממשלות
7.7	6.4	790	803	מניות (2)
10.6	8.9	1,086	1,125	
1.9	1.8	196	227	
100.0	100.0	10,238	12,595	סך הכל

(1) היתרה כוללת גם אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות הנפקה של בנקים.

כולל אגרות חוב של בנקים זרים במט"ח בבעלות ובערבות ממשלות זרות בסך של 531 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2017 - 462 מיליון ש"ח).

(2) ההשקעה במניות כוללת, בין היתר, השקעה בקרנות השקעה פרטיות בסך של 123 מיליון ש"ח, השקעה במניות במט"ח בסך של 77 מיליון ש"ח וכן השקעה במניות הנסחרות בבורסה בתל-אביב בסך של 19 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2017 - השקעה בקרנות השקעה פרטיות בסך של 98 מיליון ש"ח, השקעה במניות במט"ח בסך של 77 מיליון ש"ח וכן השקעה במניות הנסחרות בבורסה בתל-אביב בסך של 6 מיליון ש"ח).

להלן התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך ניירות הערך		השינוי		ליום 31 בדצמבר	
2017	2018	2017	2018	2017	2018
%	%	%	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
25.8	33.7	61.0	1,611	2,639	4,250
10.0	5.7	(30.3)	(309)	1,021	712
62.3	58.8	16.0	1,024	6,382	7,406
1.9	1.8	15.8	31	196	227
100.0	100.0	23.0	2,357	10,238	12,595

מטבע ישראלי
- לא צמוד
- צמוד למדד
מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
פריטים לא כספיים
סך הכל

להלן פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים את הבנק לשם קביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2018:

סך הכל	מחיר מצד נגדי לעסקה**	מחיר אינדיקטיבי*	מחיר מצוטט בשוק פעיל
			במיליוני ש"ח
227	120	16	91
4,326	-	-	4,326
636	-	267	369
6,970	-	6,849	121
436	-	436	-
12,595	120	7,568	4,907
100.0	1.0	60.0	39.0

מניות וקרנות השקעה פרטיות
אגרות חוב ממשלתיות במטבע ישראלי
אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי
אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות נכסים
אגרות חוב מגובות משכנתא (MBS)
סך הכל
% מהתיק

* מחיר אינדיקטיבי - אינדיקציה הנקבעת על ידי הבנק ואשר מבוססת בעיקר על ציטוטי מחיר המתקבלים מגופים חיצוניים, אשר התמחותם בכך, והיתרה מבוססת על מודלים פנימיים שנקבעו על ידי הבנק.

** מחיר מצד נגדי לעסקה - ציטוט מחיר המתקבל מהגורם מולו בוצעה העסקה. לגבי קרנות השקעה פרטיות, בחינת הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך מתבססת על הדוחות הכספיים שלהן.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות:

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
2,737	3,491	ישראל (כולל ממשלת ישראל - 31.12.18 - 3,364 מיליון ש"ח; 31.12.17 - 2,533 מיליון ש"ח)
1,944	2,051	ארצות הברית (כולל ממשלת ארצות הברית - 31.12.18 - 1,944 מיליון ש"ח; 31.12.17 - 1,801 מיליון ש"ח)
157	96	צרפת
211	29	בריטניה
154	93	אירופה - אחרים* (31.12.18 - 2 מדינות; 31.12.17 - 3 מדינות)
253	459	קנדה
478	547	גרמניה (כולל ממשלת גרמניה או בערבותה - 31.12.18 - 547 מיליון ש"ח; 31.12.17 - 478 מיליון ש"ח)
148	204	המזרח הרחוק, ניו זילנד ואחרים (31.12.18 - 5 מדינות; 31.12.17 - 6 מדינות)
6,082	6,970	סך הכל

יצוין כי בכל אחת מהמדינות (למעט ממשלת ישראל וממשלת ארצות הברית), אין מנפיק שיתרת אגרות החוב שלו עולה על 5% מההון המיוחס לבעלי מניות הבנק.
* לפרטים בדבר חשיפה כוללת למדינות זרות בכללן ספרד ואירלנד, ראה פרק ניהול סיכונים אשראי להלן.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי, לפי ענפי משק:

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
35	72	שירותים פיננסיים
92	68	בנקים
47	46	תעשייה
150	139	חשמל ומים
128	161	בניה ונדל"ן
12	9	תקשורת ושירותי מחשב
42	50	מסחר
5	5	שירותים ציבוריים
64	63	תחבורה
15	23	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
590	636	סך הכל

להלן הרכב תיק אגרות החוב במט"ח בקבוצת הבנק:

- **אגרות חוב במט"ח וצמוד מט"ח שאינן מגובות נכסים** - מסתכמות ב-6,970 מיליון ש"ח (1,860 מיליון דולר) (כולל אגרות חוב מדינת ישראל במט"ח בסך של 3,364 מיליון ש"ח, אגרות חוב ממשלתיות זרות בסך של 2,050 מיליון ש"ח, חברות זרות בסך של 1,430 מיליון ש"ח, ואגרות חוב של חברות ישראליות במט"ח, שרובן, נסחרות בחו"ל בסך של 126 מיליון ש"ח). כל אגרות החוב הזרות הכלולות בתיק מדורגות בדירוג השקעה (Investment Grade) בקבוצת דירוג A ומעלה, כאשר כ-1.6% מהחשיפה הינה למוסדות בנקאיים ופיננסיים מובילים במדינות OECD. תיק השקעה זה מפוזר כך שהחשיפה למנפיק יחיד (למעט ממשלת ישראל או ארצות הברית) אינה עולה על 5.5% מהיקף תיק אגרות החוב במט"ח. משך החיים הממוצע בתיק אגרות החוב הזרות במט"ח עומד על כ-3.2 שנים. יתרת הרווחים ברטו שטרם מומשה (הכלולה בהון במסגרת התאמות לשווי הוגן בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה) ליום הדיווח בגין תיק זה עמדה על כ-6 מיליון ש"ח (2 מיליון דולר), בהשוואה לכ-63 מיליון ש"ח (כ-18 מיליון דולר) ליום 31 בדצמבר 2017.

- **אגרות חוב מגובות במשכנתאות (Mortgage Backed Securities - MBS)** - מסתכמות ב-436 מיליון ש"ח (116 מיליון דולר). מתוכן אגרות חוב בסך של 432 מיליון ש"ח (115 מיליון דולר) הונפקו על ידי חברה בבעלות מלאה של ממשלת ארה"ב (Ginnie Mae) והיתרה בסך של כ-4 מיליון ש"ח (1 מיליון דולר) הונפקה על ידי סוכנויות פדרליות בארה"ב (Freddie Mac-I Fannie Mae).

להלן ניתוח רגישות ליום 31 בדצמבר 2018 של השפעת שינויים בשערי הרבית על קצב הפרעונות המוקדמים והשווי ההוגן של תיק אגרות החוב מגובות המשכנתא (כולל גידור כלכלי של עסקאות החלפת רבית):

שינוי הפרעונות המוקדמים	שינוי בקצב הפרעונות המוקדמים	שינוי בשווי ההוגן
בנקודות אחוז	בנקודות אחוז	במיליוני דולר
(5.2)	(8.5)	עלייה של 200 נקודות בסיס
(3.7)	(3.9)	עלייה של 100 נקודות בסיס
6.8	2.4	ירידה של 100 נקודות בסיס
30.4	2.8	ירידה של 200 נקודות בסיס

יתרת ההפסדים, ברטו שטרם מומשו הכלולה ברווח כולל אחר מצטבר, בגין הפער בין השווי ההוגן של ניירות ערך בתיק הזמין למכירה לבין עלותם המופחתת, ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-33 מיליון ש"ח, בהשוואה ליתרת רווחים, ברטו בסך של 69 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017. נכון ליום 25 בפברואר 2019, יתרת הרווחים ברטו, הסתכמה ב-31 מיליון ש"ח.

מזומנים ופקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-31,303 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-39,186 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, קיטון בשיעור של 20.1%.

פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-111,697 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-113,511 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, קיטון בשיעור של 1.6%.

להלן התפלגות פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר		השינוי		ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	2017	2018	2017	2018	
%	%	%	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח		
76.9	77.3	(1.1)	(936)	87,253	86,317	מטבע ישראלי
5.3	5.2	(3.0)	(179)	6,037	5,858	- לא צמוד
17.4	17.0	(4.0)	(787)	19,755	18,968	- צמוד למדד
0.4	0.5	18.9	88	466	554	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	(1.6)	(1,814)	113,511	111,697	פריטים לא כספיים
						סך הכל

פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח	
	2017	2018		
%-ב				
(21.2)	11,683	9,212		עסקים גדולים
(2.7)	5,309	5,167		עסקים בינוניים
15.3	15,439	17,802		עסקים קטנים וזעירים
8.5	46,371	50,300		משקי בית
-	8,028	8,029		בנקאות פרטית
(20.6)	26,681	21,187		גופים מוסדיים
(1.6)	113,511	111,697		סך הכל

תיקי ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק

סך תיק ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 עמד על 304 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-328 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2017.

אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-4,989 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-5,249 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017. קיטון בשיעור של 5.0%.

ביום 15 ביולי 2018, הנפיקה הבינלאומי הראשון הנפקות בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, בהנפקה ציבורית, כתבי התחייבות נדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים, בע.ג. של 252 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 252 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקה בגין כתבי התחייבות הנדחים הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהם של כתבי התחייבות הנדחים שהונפקו (לפרטים נוספים - ראה באור 224 לדוחות הכספיים).

לפירוט סך הנכסים וההתחייבויות לפי רבעונים בשנים 2017 ו-2018 ראה נספח 5 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2018 ב-8,093 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-7,756 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 4.3%. לפרטים בדבר התפתחות הרווח הכולל האחר, ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.

הלימות ההון

יחסי הון מינימאליים

הבנק מיישם את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 בנושא מדידה והלימות הון כפי שעודכנו, על מנת להתאימן להנחיות באזל. היישום היה באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".

בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים בדבר יחסי הון מזעריים, נדרש הבנק לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי של 9% יחס הון כולל של 12.5% וזאת כתאגיד בנקאי ששך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ליחסי הון מינימליים אלו מתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, לפני נתוני מועד הדיווח הינם 9.31%-1 ו-12.81% בהתאמה.

יעדי ההון הפנימיים כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון, ואשר לא יפחתו מאלה הרגולטוריים, הינם כדלקמן:

- במצב עסקים רגיל - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-9.31% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.81%.
- במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.50% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-9.00%.

הוראות באזל 3

בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון וכן זכויות המיעוט שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי נוכח מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לכך, בשנת 2018 שיעור הניכויים מההון הפיקוחי עומד על 100% ותקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עומדת על 40%. החל מיום 1 בינואר 2019 תעמוד התקרה על 30%.

התייעלות תפעולית

ביום 12 בינואר 2016, הופץ מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל. לפי המכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאי המכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית לתקופה של חמש שנים בקו ישר. ביום 16 בספטמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב אשר מאריך את תוקף הנחיות אלו עד ליום 31 בדצמבר 2019.

- ביום 17 בנובמבר 2016, אישר דירקטוריון הבנק את עדכון התכנית האסטרטגית של הקבוצה בהיבט מהלכי התייעלות שעלותה הערכה בכ-207 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2018, היה מביא לקיטון של כ-0.11% ביחסי הלימות ההון.
- במהלך שנת 2018 דירקטוריון הבנק קיבל החלטה על ביצוע מהלכי התייעלות נוספים באוצר החייל, ברבעון השלישי התקבלה החלטה על מיזוג ו-1 בינואר 2019 מוזג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. החלטות אלו והשלכותיהן הצפויות הינן מעבר לתוכנית התייעלות המקורית של הקבוצה משנת 2016. בגין מהלכים אלה ביצעה הקבוצה הפרשה לפיצויים מוגדלים בסך של 82 מיליון ש"ח (53 מיליון נטו לאחר השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2018 היה מביא לקיטון של 0.06% ביחס הלימות ההון.

יישום ההוראות

כאמור לעיל, הבנק מיישם את ההוראות באזל לפי הוראות בנק ישראל.

במסגרת הנדבך הראשון, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית לפי הוראות בנק ישראל לסיכונים האשראי, השוק והסיכונים התפעוליים. במסגרת הנדבך השני, הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת נאותות ההון (תהליך ה-ICAAP). תהליך זה נועד להבטיח קיום רמה הולמת של אמצעים הוניים שתתמוך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק. מסמך ה-ICAAP לנתוני 30 ביוני 2018 הוגש כנדרש לבנק ישראל. תשתית תהליך הנאותות ההונית שאושרה בבנק משמשת בסיס לתהליך הפנימי המבוצע בכל אחת מחברות הבנות הבנקאיות בארץ בהתאמות הנדרשות ועל בסיס פרופיל הסיכון הספציפי של כל חברה בת. חברות הבת הבנקאיות בארץ ביצעו את תהליך ה-ICAAP לנתוני ה-31 בדצמבר 2017.

31 בדצמבר		
2017	2018	
		1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים (במיליוני ש"ח)
8,033	8,321	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
2,749	2,713	הון רובד 2, לאחר ניכויים
10,782	11,034	סך כל ההון הכולל
		2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון (במיליוני ש"ח)
70,445	71,847	סיכון אשראי
725	889	סיכונים שוק
6,201	6,401	סיכון תפעולי
77,371	79,137	סך כל היתרות המשוקללות של נכסי סיכון
		3. יחס ההון לרכיבי סיכון (ב-%)
10.38%	10.51%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.94%	13.94%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.30%	9.31%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.80%	12.81%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2018 עמד על 10.51%, בהשוואה ל-10.38% ליום 31 בדצמבר 2017. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2018 עמד על 13.94%, בהשוואה ל-13.94% ליום 31 בדצמבר 2017.

ההון הכולל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-11,034 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-10,782 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2017. הגידול בבסיס ההון נבע בעיקר מהרווח השנתי בסך של 733 מיליון ש"ח ומגידול בסך של 27 מיליון ש"ח ברווח כולל אחר בגין הטבות לעובדים. גידול זה קוזז בחלקו מדיבידנד ששולם בסך של 355 מיליון ש"ח, מהפסד כולל אחר בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי שוק בסך של 66 מיליון ש"ח ומקיטון בסך של 84 מיליון ש"ח במכשירים שהונפקו על ידי הבנק הכשירים להכללה בהון הפיקוחי.

נכסי הסיכון ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-79,137 מיליון ש"ח בהשוואה ל-77,371 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017. הגידול בנכסי הסיכון נבע מגידול האשראי לציבור. גידול זה קוזז בחלקו עקב שינוי דירוג מדינת ישראל אשר השפיע על קיטון בנכסי הסיכון (ראה באור 24 א.5) לדוחות הכספיים).

יחס הון כולל ויחס הון עצמי רובד 1 של חברות בת משמעותיות בהתאם להוראות בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (באזל):

2017 בדצמבר	2018 בדצמבר	
באחוזים		
		חברות בת משמעותיות
		בנק אוצר החייל בע"מ
11.01%	11.49%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.32%	13.65%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
		בנק מסד בע"מ
11.87%	13.04%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
12.95%	14.12%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון

יחס מינוף - הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 של המפקח על הבנקים בנושא יחס המינוף. יחס המינוף מבוסס באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד וזאת לגבי כל תאגיד בנקאי ששך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (וכולל את הבנק). תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף מזערי החל מיום 1 בינואר 2018. יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2018 עומד על 5.76%, בהשוואה ל 5.50% ליום 31 בדצמבר 2017.

מדיניות חלוקת דיבידנד

בהתאם למדיניות חלוקת הדיבידנד שאישר דירקטוריון הבנק (כפי שעודכנה ביום 9 ביוני 2015 וביום 14 באוגוסט 2017), הבנק יחלק כדיבידנד בכל שנה עד 50% מהרווח הנקי השנתי של הבנק הראוי לחלוקה, בכפוף לכך שיחסי ההון לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחתו מהיעדים הרגולטוריים ומהיעדים שנקבעו ושייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק מעת לעת, בכפוף להוראות הדין ונוהל בנקאי תקין, וככל שלא יתרחשו שינויים לרעה ברווחי הבנק ו/או במצבו העסקי ו/או הכספי ו/או במצב המשק הכללי ו/או בסביבה החוקית. יובהר כי החל משנת 2017, הרווח הנקי השנתי מתייחס לרווח הנקי השנתי של השנה השוטפת.

אין באמור בהחלטה זו כדי לגרוע מסמכות הדירקטוריון לבחון מעת לעת את המדיניות, ולהחליט בכל עת, בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין החלות על הבנק, על שינוי המדיניות או שינוי שיעור הדיבידנד שיחולק בגין תקופה מסוימת או להחליט שלא לחלק דיבידנד כלל. מובהר בזאת כי כל חלוקה של דיבידנד תהיה טעונה אישור נפרד של הדירקטוריון, וכפופה לכל המגבלות החלות על הבנק בעניין חלוקת דיבידנד, ותפורסם בהתאם להוראות הדין, בצירוף כל הפרטים הנדרשים על פי דין.

יצוין כי חלוקת דיבידנד על ידי הבנק כפופה, בנוסף להוראות חוק החברות, למגבלות נוספות כמפורט בבאור 24.א.ב' לדוחות הכספיים.

להלן פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2016:

יום ההכרזה	יום התשלום	סך הכל דיבידנד ששולם במיליוני ש"ח	דיבידנד למניה בש"ח
17 בנובמבר 2016	5 בדצמבר 2016	200	1.99
15 במרס 2017	2 באפריל 2017	70	0.70
23 במאי 2017	14 ביוני 2017	70	0.70
14 באוגוסט 2017	31 באוגוסט 2017	70	0.70
14 בנובמבר 2017	3 בדצמבר 2017	100	1.00
5 במרס 2018	21 במרס 2018	95	0.95
28 במאי 2018	5 ביוני 2018	60	0.60
14 באוגוסט 2018	2 בספטמבר 2018	100	1.00
14 בנובמבר 2018	9 בדצמבר 2018	100	1.00

לאחר תאריך המאזן, ביום 12 במרס 2019, החליט דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד במזומן לבעלי מניות הבנק בסך כולל של 105 מיליון ש"ח. המועד הקובע לעניין תשלום הדיבידנד יחול ביום 20 במרס 2019 ויום התשלום יהיה ביום 31 במרס 2019. סכום הדיבידנד הינו לפני כל מס, לרבות מס במקור שעל הבנק לנכות על פי כל דין.

מגזרי הפעילות הפיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות הינו בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים ב"א"28 לדוחות הכספיים. מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוח, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים. להגדרות המגזרים הפיקוחיים, ולפרטים בדבר עיקרי ההנחיות, האומדנים ועקרונות הדיווח, ראה ב"א"28 לדוחות הכספיים. לפירוט בדבר מגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה, ראה ב"א"28 לדוחות הכספיים.

להלן תמצית התפתחות תוצאות הפעילות לפי מגזרים:

א. סך ההכנסות *

חלק המגזר מסך ההכנסות		השינוי	לשנה שנסתיימה		
31 בדצמבר			ביום 31 בדצמבר		
2017	2018		2017	2018	
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח		
11.5	10.1	(3.3)	430	416	עסקים גדולים
5.6	6.3	22.9	210	258	עסקים בינוניים
24.0	22.8	4.6	899	940	עסקים קטנים וזעירים
41.9	41.7	9.5	1,573	1,722	משקי בית
2.7	2.3	(7.8)	103	95	בנקאות פרטית
5.9	6.2	15.8	221	256	גופים מוסדיים
8.4	10.6	38.0	316	436	ניהול פיננסי
100.0	100.0	9.9	3,752	4,123	סך הכל

ב. רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

לשנה שנסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
160	121	עסקים גדולים
52	77	עסקים בינוניים
149	140	עסקים קטנים וזעירים
47	49	משקי בית
9	20	בנקאות פרטית
47	48	גופים מוסדיים
214	278	ניהול פיננסי
678	733	סך הכל

* כולל הכנסות רבית נטו והכנסות שאינן מרבית.

ג. יתרות מאזניות ממוצעות*

חלק המגזר		אשראי לציבור			
מסך האשראי לציבור		לשנה שנסתיימה			
31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר			
2017	2018	השניוני	2017	2018	
%-ב		במיליוני ש"ח			
22.4	21.3	1.3	17,630	17,855	עסקים גדולים
6.9	6.9	6.0	5,414	5,739	עסקים בינוניים
18.2	18.4	7.6	14,331	15,426	עסקים קטנים וזעירים
51.7	52.4	7.6	40,711	43,802	משקי בית
0.1	0.1	2.0	50	51	בנקאות פרטית
0.7	0.9	32.2	578	764	גופים מוסדיים
100.0	100.0	6.3	78,714	83,637	סך הכל

חלק המגזר		פקדונות הציבור			
מסך פקדונות הציבור		לשנה שנסתיימה			
31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר			
2017	2018	השניוני	2017	2018	
%-ב		במיליוני ש"ח			
8.5	8.8	9.4	9,126	9,981	עסקים גדולים
4.9	4.3	(6.1)	5,227	4,907	עסקים בינוניים
15.0	15.1	5.9	16,175	17,127	עסקים קטנים וזעירים
43.0	42.1	3.0	46,273	47,682	משקי בית
7.1	6.8	0.2	7,652	7,667	בנקאות פרטית
21.5	22.9	12.7	23,058	25,984	גופים מוסדיים
100.0	100.0	5.4	107,511	113,348	סך הכל

* יתרות ממוצעות מחושבות על בסיס יתרות לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

מגזרים עסקיים - מגזר העסקים הקטנים והזעירים, מגזר העסקים הבינוניים ומגזר העסקים הגדולים

להלן נתונים עיקריים אודות מגזרים עסקיים - עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים - פעילות בישראל

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017				לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018				
סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	
במיליוני ש"ח								
1,016	296	145	575	1,093	297	177	619	הכנסות רבית, נטו
523	134	65	324	521	119	81	321	הכנסות שאינן מרבית
1,539	430	210	899	1,614	416	258	940	סך הכנסות
69	(3)	27	45	98	35	8	55	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
899	186	98	615	961	188	120	653	הוצאות תפעוליות ואחרות
361	160	52	149	338	121	77	140	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
37,375	17,630	5,414	14,331	39,020	17,855	5,739	15,426	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
38,053	17,785	5,655	14,613	38,816	17,052	5,816	15,948	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
30,528	9,126	5,227	16,175	32,015	9,981	4,907	17,127	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
32,431	11,683	5,309	15,439	32,181	9,212	5,167	17,802	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות בשנת 2018, בהשוואה לשנת 2017

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-1,093 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,016 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 7.6%, אשר נבע מגידול בהיקפי הפעילות.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-961 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-899 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 6.9%, המוסבר בעיקר מגידול בהוצאות שכר הנובע מהפרשה למענקים לעובדים בגין תכניות פרישה מוקדמת, מענקים אחרים ומחלק המגזר בהוצאות בגין מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. בניטרול הוצאות אלו, סך ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-882 מיליון ש"ח, ירידה בשיעור של 1.9%, בהשוואה לשנת 2017. הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של המגזרים העסקיים הסתכמו ב-338 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-361 מיליון ש"ח בשנת 2017. הקיטון ברווח מוסבר מגידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי שהסתכמו ב-98 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-69 מיליון ש"ח בשנת 2017 ומגידול בהוצאות תפעוליות ואחרות כמוסבר לעיל.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-39,020 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-37,375 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 4.4%. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-38,816 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-38,053 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 2.0%.

היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-32,015 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-30,528 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 4.9%. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-32,181 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-32,431 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, קיטון בשיעור של 0.8%.

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

להלן נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018			
סך הכל	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל	בנקאות פרטית	משקי בית	
						במיליוני ש"ח
1,036	25	1,011	1,178	33	1,145	הכנסות רבית, נטו
619	57	562	639	62	577	הכנסות שאינן מרבית
1,655	82	1,573	1,817	95	1,722	סך הכנסות
64	-	64	67	-	67	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,465	55	1,410	1,608	63	1,545	הוצאות תפעוליות ואחרות
64	17	47	69	20	49	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
40,761	50	40,711	43,853	51	43,802	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
42,573	52	42,521	45,410	51	45,359	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
53,925	7,652	46,273	55,349	7,667	47,682	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
54,399	8,028	46,371	58,329	8,029	50,300	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות בשנת 2018, בהשוואה לשנת 2017

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-1,178 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,036 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 13.7%, הנובע בעיקר מעליה בהיקפי הפעילות ומגידול במרווח מפעילות הלוואות לדיוח.

ההכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-639 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-619 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 3.2% הנובע בעיקר מגידול בפעילות שוק ההון.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-1,608 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,465 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 9.8%, המוסבר בעיקר מגידול בהוצאות שכר הנובע מהפרשה למענקים לעובדים בגין תכניות פרישה מוקדמת ומענקים אחרים ומחלק המגזר בהוצאות בגין מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. בניטרול הוצאות אלו, סך ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-1,482 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של 1.2%, בהשוואה לשנת 2017.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק במגזר האנשים הפרטיים, הכולל את מגזר משקי הבית והבנקאות הפרטית הסתכם ב-69 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-64 מיליון ש"ח בשנת 2017.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-43,853 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-40,761 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 7.6%. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-45,410 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-42,573 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 6.7%.

היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-55,349 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-53,925 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 2.6%. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו ב-58,329 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-54,399 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 7.2%.

מגזר ניהול פיננסי

סך כל ההכנסות המשייכות למגזר זה הסתכמו ב-436 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-316 מיליון ש"ח בשנת 2017.

הרווח הנקי במגזר הניהול הפיננסי הסתכם ב-278 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-214 מיליון ש"ח בשנת 2017.

להלן הגורמים המרכזיים שהשפיעו על הגידול ברווח במגזר הניהול הפיננסי:

- גידול בסך של 24 מיליון ש"ח ברווח הון ממכירת בנינים וציד, שהסתכם ב-69 מיליון ש"ח, ברוטו לפני השפעת המס, בהשוואה ל-45 מיליון ש"ח בשנת 2017.

- רווח ממכירת מניות הבורסה שהסתכם ב-77 מיליון ש"ח, ברוטו לפני השפעת המס.

מנגד, הירידה ברווחי כאל בסך של 17 מיליון ש"ח, גידול בהוצאות המיוחסות למגזר זה והכנסות מסים שנים קודמות בשנת 2017, מיתנו את הגידול האמור.

חברות מוחזקות עיקריות

השקעת הבנק בחברות המוחזקות בישראל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-2,691 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,458 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 9.5%.

חלקו של הבנק ברווח הנקי של החברות המוחזקות בארץ הסתכם ב-182 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-160 מיליון ש"ח בשנת 2017.

בנק אוצר החייל בע"מ (להלן - "אוצר החייל") - בו החזיק הבנק עד ליום 31 בדצמבר 2018 100.0% מהון המניות ומזכויות ההצבעה היה בנק מסחרי שפעל באמצעות 46 סניפים ושלוחות.

השקעת הבנק באוצר החייל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-1,361 מיליון ש"ח. סך המאזן של אוצר החייל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-23,805 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-21,274 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 11.9%. סך כל ההון של אוצר החייל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-1,361 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,291 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 5.4%.

הרווח הנקי של אוצר החייל הסתכם בשנת 2018 ב-75.1 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-70.9 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 5.9%. בניטרול רווח בסך של 33 מיליון ש"ח ממכירת זכויות אוצר החייל בבניין בו פועלת הנהלת החברה והוצאות בגין מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק, חל גידול ברווח הנקי בשיעור של 34.1%. הגידול ברווח הנקי מוסבר מעלייה בהכנסות רבית, הנובע מגידול בהיקף הפעילות ומקיטון בהוצאות בגין הפסדי אשראי. תשואת הרווח הנקי עמדה על 5.6%, בהשוואה ל-5.7% בשנת 2017.

יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עמד על 13.65%, בהשוואה ל-13.32% בסוף שנת 2017. יחס הון עצמי רובד 1 עמד על 11.49%, בהשוואה ל-11.01% בסוף שנת 2017.

במסגרת תהליך ICAAP לנתוני ה-31 בדצמבר 2017, נקבעו על ידי דירקטוריון אוצר החייל יעדי ההון המינימליים כדלקמן: יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת משיעור של 9.3% ויחס ההון הכולל לא יפחת מן הדרישה הרגולטורית בשיעור של 12.53%.

ביום 14 בינואר 2018, הציע הבנק לכלל בעלי המניות החיצוניים באוצר החייל, כולל חבר משרתי הקבע והגימלאים בע"מ (להלן - "חבר") לרכוש את מניותיהם באוצר החייל, על סוגיהן השונים, במסגרת הליך לפי סעיף 341 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן - "חוק החברות"), וזאת במחיר כולל של כ-340 מיליון ש"ח, התואם את מחיר המימוש שהיה קבוע בתנאי אופציה המכר (PUT) שנתן הבנק לחבר על פי הסדרים משנת 2006, שעודכנו מעת לעת (להלן - "אופציה חבר").

במסגרת התהליך, הושלמה ביום 16 בינואר 2018 רכישת החזקות חבר על ידי הבנק ובעקבותיה פקעה אופציה חבר וביום 22 באפריל 2018, הושלמה רכישת מניותיהם של כלל בעלי מניות המיעוט באוצר החייל על ידי הבנק, בהתאם להוראות סעיף 341 לחוק החברות, על פי המועדים והתנאים הקבועים בו ובעקבותיה הבנק החזיק ב-100% מזכויות ההצבעה והזכויות בהון באוצר החייל.

ביום 1 בינואר 2019, הושלם מיזוג אוצר החייל עם ולתוך הבנק באופן בו הנכסים וההתחייבויות של אוצר החייל, כפי שהיו במועד המיזוג, הועברו לבנק ללא תמורה, ואוצר החייל חוסל ללא פירוק ורשם החברות מחק אותו מרישומיו, כמפורט בבאור 15 בדוחות הכספיים. לפרטים בדבר יחסי העבודה באוצר החייל ראה "מערכת יחסי העבודה" בפרק ממשל תאגידי.

בנק מסד בע"מ (להלן - "מסד") - בו מחזיק הבנק 51.0% מהון המניות ומזכויות ההצבעה, הינו בנק מסחרי הפועל באמצעות 23 סניפים ושלוחות. השקעת הבנק במסד ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-333 מיליון ש"ח. סך המאזן של מסד ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-8,255 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-7,733 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 6.8%. סך כל ההון של מסד ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-653 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-592 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 10.3%.

הרווח הנקי של מסד הסתכם בשנת 2018 ב-68.9 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-52.8 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 30.5%. השינוי ברווח מוסבר בעיקר מגידול בהכנסות רבית הנובע בעיקר מעלייה בהיקף האשראי לציבור. חלק הבנק בתוצאות הפעילות של מסד, בניכוי הפחתת עודף עלות הרכישה הסתכם בשנת 2018 ב-33.1 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-18.3 מיליון ש"ח בשנת 2017.

תשואת הרווח הנקי עמדה על 11.1%, בהשוואה ל-9.1% בשנת 2017. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עומד על 14.12%, בהשוואה ל-12.95% בסוף שנת 2017. יחס הון עצמי רובד 1 עומד על 13.04%, בהשוואה ל-11.87% בסוף שנת 2017.

במסגרת תהליך ICAAP לנתוני ה-31 בדצמבר 2017 נקבעו על ידי דירקטוריון מסד יעדי ההון המינימליים כדלקמן: יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת משיעור של 10.5% עד ליום 31 בדצמבר 2020, ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.65% עד ליום 31 בדצמבר 2020.

חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן - "כאל") - הבנק מחזיק 28.2% בהון ו-21.0% בזכויות ההצבעה בכאל. כאל עוסקת בשיווק ובתפעול של הנפקת כרטיסי אשראי וסליקת עסקאות בכרטיסי אשראי של המותג הבינלאומי "ויזה", משווקת ומפעילה את מערך כרטיסי אשראי של "דיינרס" באופן בלעדי בישראל ומשווקת באופן מצומצם בלבד גם כרטיסי אשראי של "מסטראד". השקעת הבנק בכאל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-606 מיליון ש"ח. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עמד על 15.9%, בהשוואה ל-15.6% בסוף שנת 2017.

חלק הבנק ברווחי כאל, לפני השפעת המס, הסתכם בשנת 2018 ב-41.5 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-60.6 מיליון ש"ח בשנת 2017, קיטון בשיעור של 31.5%.

הקיטון ברווח מוסבר מיישומו של הסכם ההנפקה המשותפת של כאל ושופרסל בע"מ, ובפרט מגידול מהותי בהוצאות השיווק הכרוכות בהרכשת הלקוחות, בהוצאות התפעול הנלוות להן ובהוצאות הפסדי אשראי בגין הפרשה קבוצתית.

ראה באור 25 באשר לבקשות לאישור תובענות ייצוגיות כנגד כאל ולשומות שהוציא מנהל מס ערך מוסף לכאל.

פיבי שוויץ (בפירוק מרצון) - ביום 19 בדצמבר 2016 חתמה פיבי שוויץ בע"מ, חברת בת של הבנק (להלן - "השלוחה") על הסכם למכירת פעילותה לצד שלישי (להלן - "ההסכם"). ביום 2 ביוני 2017 הועברה לרוכש, על פי ההסכם, פעילות השלוחה (שכללה את מרבית נכסי לקוחות השלוחה), כנגד תשלום ששולם לשלוחה על חשבון התמורה הכוללת, שנקבעה בהסכם. ביום 4 במרס 2018, הושלמה חתימת הצדדים על תיקון להסכם, לפיו תעמוד התמורה בגין מכירת פעילות השלוחה על סך כולל וסופי של כ-4.6 מיליון פרנק שוויצרי. כמו כן, על פי התיקון בוטלו חלק מההתחייבויות לשיפוי שניתנו בהסכם. יתרת התמורה שנכללה ברבעון הראשון של השנה במסגרת ההכנסות האחרות, הסתכמה ב-3 מיליון ש"ח. ביום 14 במרס 2018, הושלמה מכירת נכס הנדל"ן, שהיה בבעלות השלוחה. הרווח מהמכירה הסתכם ב-19 מיליון ש"ח, ברוטו לפני השפעת המס.

השלוחה סיימה את כל פעילותה הבנקאית וביום 28 בפברואר 2018 השיבה את רישיון הבנק שלה לרשויות הפיקוח בשוויץ והבנק פועל כעת לפירוקה. עם השבת רישיון הבנק של השלוחה, הבנק ערב להתחייבויותיה במסגרת ההסכם ובא במקומה בקשר עם התחייבויותיה על פי ההסכם ועדכנו האמור לעיל.

סקירת הסיכונים

40	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
42	סיכון אשראי
56	סיכון שוק
62	סיכון נזילות
64	סיכון מימון
64	סיכון תפעולי
66	סיכונים אחרים

סקירת הסיכונים

מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

כללי

- א. פעילותה של הקבוצה מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים בהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפי משק ולווים), סיכוני שוק, כאשר העיקרי בהם הינו סיכון הרבית, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים, סיכוני ציות והלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין. כל הסיכונים העיקריים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.
- ב. מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מוכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים שנקבעו, תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה, ביקורת ודיווח נאותים.
- ג. תפיסת הסיכון הכוללת של הקבוצה עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועל העקרונות המנחים (ה-Sound Practices) של וועדת באזל, המושתתת על העיקרון, כי לכל פעילות בנקאית הטומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות לתחומים והגדרת היקף החשיפה, מעגלי בקרה וביקורת, מערכי דיווח ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו על פי אמות מידה מקובלות.
- ד. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בקבוצה באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה: קו ההגנה הראשון שמקיימים האחראים על יצירת הסיכון וניהולו, קו ההגנה השני שמקיימות יחידות הבקרה הבלתי תלויות בחטיבה לניהול סיכונים והחשבונאי הראשי וקו ההגנה השלישי שמקיימים מערך הביקורת הפנימית והחיצונית.
- ה. מנהל הסיכונים הראשי, רו"ח בנצי אדירי, חבר הנהלה ונושא באחריות לפונקציית ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו.
- ו. האחראים על ניהול הסיכונים הינם:
 - רו"ח אילן בצרי, ראש החטיבה העסקית, משמש כמנהל סיכוני האשראי.
 - מר אבי שטרנשוש, ראש המערך הפיננסי, משמש כמנהל הסיכונים הפיננסיים.
 - מר יעקב קונרטוב משמש כמנהל סיכוני ציות במסגרת תפקידו כקצין הציות הראשי ובכלל זה, בין היתר, מנהל סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך וסיכונים חוצי גבולות. כמו כן, מונה כ-Responsible officer הממונה על יישום הוראות ה-FATCA והסכם ה-OIG. מר יעקב קונרטוב צפוי לסיים את תפקידו ביום 31 במרס 2019. החל מיום 1 באפריל 2019, מר אמיר בירנבוים צפוי לשמש כקצין הציות הראשי וכמנהל סיכוני הציות.
 - מר יוסי לוי, ראש חטיבת משאבים, משמש כמנהל הסיכון האסטרטגי.
 - מר רון גריסרו, מנכ"ל מתף - מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ משמש כמנהל סיכוני דו.
 - מר יהושע פלג, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע, משמש כמנהל סיכוני הסייבר.
 - עו"ד חביבה דהן, מנהלת מערך הייעוץ המשפטי, משמשת כמנהלת הסיכונים המשפטיים.
 - רו"ח נחמן ניצן, ראש חטיבת החשבונאי הראשי, משמש כמנהל סיכון המוניטין.
 - רו"ח בנצי אדירי, ראש החטיבה לניהול סיכונים, משמש כמנהל הסיכונים התפעוליים, כממונה על האכיפה הפנימית בניירות ערך וכמנהל ההמשכיות העסקית. בנוסף, מנהל הגנת הסייבר כפוף אליו מקצועית.
- ז. סיכונים נוספים כדוגמת סיכוני רגולציה וחקיקה מנוהלים ומפוקחים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל ועל ידי חברי הנהלה וראשי המערכים בתחומים הנתונים לאחריותם.
- ח. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בת בקבוצה בנפרד, על פי מדיניות שנקבעה בדירקטוריון החברה הבת המתבססת על מדיניות הקבוצה, ועל בסיס מתודולוגיית ניהול סיכון קבוצתית תוך שימת לב לאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. בכל חברה בת בנקאית מכהן מנהל סיכונים ראשי שכפוף למנכ"ל החברה הבת ומונחה מקצועית על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק.
- ט. מידי רבעון נכתב מסמך סיכונים על ידי החטיבה לניהול סיכונים, שהינה בלתי תלויה ביחידות נוטלות הסיכון. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק.

י. במסגרת מסמך הסיכונים מוצגים כלל הסיכונים, שאליהם חשופה קבוצת הבנק במסגרת פעולותיה, תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי וכן תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו.

במסמך מוצגת סקירת מנהל הסיכונים הראשי על מצב ניהול הסיכונים בקבוצה ועל אפקטיביות ואיכות ניהול הסיכונים. כמו כן, נסקרות בו עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות הסיכון וכן טיפול החטיבה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שננקטו על ידי החטיבה ברבעון הרלוונטי.

יא. הבנק גיבש מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית, במסגרתו נבחנת התממשות כלל הסיכונים המהותיים והשפעתם על בסיס ההון ויחס ההון לרכיבי סיכון. תרחישי הקיצון הינם צופי פני עתיד ומשמשים ככלי נוסף לניהול הסיכונים ולאינדיקציה באשר להון שיידרש לספיגת הפסדים במקרה של זעזועים גדולים. חשיבות תרחישי הקיצון באה לידי ביטוי גם בתהליכי תכנון ההון.

לתיאור תיאבון הסיכון והעקרונות לניהול הסיכונים ראה התייחסות במסגרת תיאור הסיכונים העיקריים המופיעים להלן.

למידע המפורט על סיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון אשראי

כללי

סיכון האשראי הינו הסיכון שלו או צד נגדי, של הבנק, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק על פי הסכם האשראי. סיכון האשראי מנוהל באמצעות יישום מדיניות אשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקן 311.

מדיניות ותיאבון סיכון

כללי

החטיבה לניהול סיכונים מובילה את תהליך גיבוש מדיניות האשראי, תוך שיתוף הגורמים האחראים על מתן האשראי בבנק. מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר לפחות אחת לשנה על ידי ההנהלה, וועדות הלוואות וניהול סיכונים ובדירקטוריון הבנק, ומתעדכן על פי השינויים והתמורות בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם, שינויים ברגולציה וכיו"ב, כמפורט בהמשך. נהלי הבנק בתחום האשראי וניהול סיכון האשראי תומכים ומבטאים מדיניות זו הלכה למעשה.

דירקטוריון הבנק התווה אסטרטגיה לצמצום חשיפה בלתי רצויה לסיכון באמצעות הגדרת התיאבון לסיכון. במסגרת זו הוגדרו תחומי פעילות שאינם במיקוד השיווקי של הבנק, במידה שרמת הסיכון הטמונה בהם גבוהה או רמת השליטה והבקרה עליהם אינה גבוהה, אף אם התשואה הפוטנציאלית העשויה להתקבל מהם גבוהה.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי, תואם פעילות בנקאית זהירה, תואם לדרישות הפיקוחיות ותואם להיקף פעילות הבנק וצביונו. בהתאם, מדיניות הבנק כוללת הגדרת עקרונות מפורטים בכל ענף ותחום, לרבות מגבלות פרטניות ברמת תתי ענפים ותחומי פעילות המאופיינים ברמת סיכון גבוהה.

מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים האשראי

לבנק מודלים פנימיים שפיתח לדירוג סיכון האשראי הגלום בפעילות הלקוח, המתבססים ברובם על פרמטרים אובייקטיביים בקשר עם מצבו של הלקוח (מאפייני הלקוח, תמהיל הבטחונות, החוסן הפיננסי המשתקף מן הדוחות הכספיים של הלקוח, נתונים ענפיים וכיו"ב).

מדיניות ניהול מערך הבטחונות

לבנק מדיניות מפורטת בנושא קבלת נכסים כבטחונות לאשראי, אופן השעבוד שלהם ושיעורי ההישענות עליהם, שנקבעו על פי נסיון העבר. מדיניות ההישענות על בטחונות היא מידתית ומתבססת על השווי ההוגן העדכני של הביטחון, על נזילותו ועל מהירות מימושו בעת הצורך.

מדיניות איתור וטיפול בחובות בעייתיים וההפרשות להפסדי אשראי

- בבנק קיימים תהליכים מובנים לזיהוי ואיתור מוקדם של לווים בעייתיים. הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים ומדיניות למדידת הפרשה להפסדי אשראי על מנת לקיים הפרשה ברמה המתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים.
- במסגרת הבנק פועלות יחידות ייעודיות לטיפול בחובות בעייתיים.
- כאמור בפרק מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים, בהתאם להוראה של המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור.

פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים אשראי

הבנק מקיים מעטפת נאותה של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים האשראי. תפיסת הניהול והבקרה של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים אשראי ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. ניהול החשיפה לסיכונים האשראי נבחן ומבוקר באופן שוטף, במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים, כמפורט בדוח הסיכונים באינטרנט. לבנק מערכת לתיעוד המשמכים המשפטיים היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו כביטחון בתיקי הלקוחות ומערכת המנהלת מעקב אחר שווים של הנכסים, המאפשרת מעקב יומי שוטף.

ניהול סיכונים סביבתיים

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. הבנק יכול להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותו וסיכונים אלה עשויים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון נזילות וסיכון מוניטין).

הבנק פועל בהתאם למדיניות ניהול סיכונים סביבתיים כפי שמוגדרת במסמך מדיניות האשראי.

דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי, ובחתיכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה. בנוסף, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחת החשיפה לסיכונים אשראי, בהשוואה למסגרות, למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון ולסמכויות כנדרש בהוראות 310 ו-311 להוראות ניהול בנקאי תקין.

חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

ליום 31 בדצמבר 2018, אין קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראה 313, עולה על 15% מהון הבנק, המחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין בדבר מדידה והלימות ההון.

איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

סך סיכון האשראי הבעייתי למרכיביו השונים, הכולל רכיבים חוץ מאזניים, הסתכם ב-1,820 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,642 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017, גידול בשיעור של 10.8%.

יחס סיכון האשראי הבעייתי לסיכון האשראי הכולל בגין הציבור בקבוצה, עמד בסוף שנת 2018 על 1.5%, בהשוואה ל-1.4% בסוף שנת 2017. 25.2% מסיכון האשראי הבעייתי בקבוצה משוייכים לענף התעשייה, 10.8% לענף הנדל"ן, 20.4% לענף המסחר ו-31.5% לענף הלקוחות הפרטיים, לרבות הלוואות לדיוור. יחס סיכון האשראי הבעייתי המאזני לסך האשראי לציבור עומד על 1.9%, בהשוואה ל-1.8% בסוף שנת 2017.

למידע נוסף בדבר איכות האשראי ראה באור ב.29 (1) לדוחות הכספיים.

1. סיכון אשראי בעייתי

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			
סך הכל	חוץ מאזני	מאזני	סך הכל	חוץ מאזני	מאזני	
						במיליוני ש"ח
665	118	547	576	104	472	סיכון אשראי פגום
162	5	157	165	4	161	סיכון אשראי נחות
815	70	745	1,079	101	978	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת
1,642	193	1,449	1,820	209	1,611	סך סיכון אשראי בעייתי
205	-	205	243	-	243	מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר

2017 בדצמבר 31	2018 בדצמבר 31	
		במיליוני ש"ח
493	418	2. נכסים שאינם מבצעים חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית
49	49	3. נכסים פגומים מבצעים חובות פגומים בארגון מחדש של חוב בעייתי שצוברים הכנסות רבית
5	5	אגרות חוב פגומות שצוברות הכנסות רבית
54	54	סך הכל נכסים פגומים מבצעים

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018		
סה"כ	פרטי	מסחרי	סה"כ	פרטי	מסחרי
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח
577	91	486	542	95	447
*533	52	481	212	67	145
(42)	-	(42)	(4)	-	(4)
(136)	(19)	(117)	(115)	(26)	(89)
*(390)	(29)	(361)	(168)	(36)	(132)
542	95	447	467	100	367
197	71	126	263	74	189
*397	46	351	131	54	77
(29)	(18)	(11)	(65)	(21)	(44)
*(302)	(25)	(277)	(96)	(24)	(72)
263	74	189	233	83	150

4. תנועה בחובות הפגומים בגין אשראי לציבור**

יתרת חובות פגומים לתחילת שנה
חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך השנה
חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
חובות פגומים שנמחקו
חובות פגומים שנפרעו
יתרת חובות פגומים לסוף שנה

**** מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש**

יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה
ארגונים מחדש שבוצעו במהלך השנה
חובות בארגון מחדש שנמחקו
חובות בארגון מחדש שנפרעו
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש

* מזה: בגין חוב אחד בסך של כ-227 מיליון ש"ח, אשר סווג בשנת 2017 כחוב פגום בארגון מחדש ונגבה לאחר מכן.

2017	2018	מדדי סיכון
0.92%	0.83%	שיעור חובות פגומים או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור מזה:
0.67%	0.55%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור
0.25%	0.28%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.42%	1.51%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון האשראי הכולל בגין הציבור
0.15%	0.20%	שיעור ההוצאה בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.18%	0.16%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
1.03%	1.02%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
154.6%	185.9%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום
108.5%	122.3%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור בפיגור של 90 יום או יותר
16.7%	15.3%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

הירידה בשיעור יתרת האשראי הפגום מיתרת האשראי לציבור נובעת בעיקר מקיטון ביתרת האשראי הפגום, עקב פרעונות או מחיקות חשבונאיות, וזאת במקביל לירידה בהיקף החובות שסווגו כפגומים במהלך שנת 2018 בהשוואה לשנת 2017.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק
(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2018						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחרי						
178	(3)	34	136	458	9,576	10,253
76	-	1	55	121	9,491	9,797
21	1	-	73	76	5,565	5,750
161	68	50	113	371	7,242	7,981
25	-	1	1	21	14,282	14,452
81	13	18	89	192	11,067	11,850
542	79	104	467	1,239	57,223	60,083
119	-	4	6	198	25,043	25,629
271	57	63	95	375	31,424	33,150
932	136	171	568	1,812	113,690	118,862
-	-	-	-	-	10,725	10,726
932	136	171	568	1,812	124,415	129,588
פעילות לווים בחו"ל						
-	(3)	(5)	8	8	1,625	1,633
-	-	-	-	-	4,839	4,840
-	(3)	(5)	8	8	6,464	6,473
932	133	166	576	1,820	130,879	136,061

הערות:

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 88,776 מיליון ש"ח, 12,368 מיליון ש"ח, 863 מיליון ש"ח, 1,399 מיליון ש"ח ו-32,655 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 309 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 95 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך 2,875 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (המשך)
(במיליוני ש"ח)

*31 בדצמבר 2017						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחר						
140	16	10	153	319	9,230	9,913
75	(8)	(24)	66	90	8,969	9,337
23	(6)	(6)	90	97	5,060	5,312
181	86	85	170	377	7,043	7,872
25	-	(5)	1	18	13,242	13,417
73	13	2	81	203	10,111	10,950
517	101	62	561	1,104	53,655	56,801
115	1	1	7	172	23,524	24,046
265	43	63	89	358	29,155	30,753
897	145	126	657	1,634	106,334	111,600
-	-	-	-	-	8,678	8,678
897	145	126	657	1,634	115,012	120,278
פעילות לווים בחו"ל						
2	(5)	(5)	8	8	2,075	2,084
-	-	-	-	-	4,251	4,251
2	(5)	(5)	8	8	6,326	6,335
899	140	121	665	1,642	121,338	126,613

* סווג מחדש.

הערות:

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 84,516 מיליון ש"ח, 10,042 מיליון ש"ח, 813 מיליון ש"ח, 1,342 מיליון ש"ח ו-29,900 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- (2) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (3) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (4) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (5) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 293 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 225 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (6) יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך 2,500 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

ניהול סיכוני אשראי צד נגדי

א. כללי

סיכון אשראי של צד נגדי הוא הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל טרם מועד הסילוק הסופי של התשלומים בגין העסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עסקאות עמו בעלות ערך כלכלי חיובי לבנק.

בניגוד לחשיפת האשראי, בה החשיפה היא חד-צדדית והבנק נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון צד נגדי יוצר סיכון דו-צדדי להפסד וזאת בהתאם להיות ערך העסקה חיובי או שלילי עבור כל אחד מצדדי העסקה. החשיפה לסיכון צד נגדי מאופיינת גם בשווי השוק של העסקאות, שעשוי להשתנות לאורך חיי העסקה.

ב. מדיניות

לבנק מדיניות ותיאבון לסיכון ברמת הקבוצה לפעילות מול מוסדות פיננסיים, הן ברמת תיאבון הסיכון הכולל והן ברמת החשיפה לצד הנגדי הבודד בחתך סוג החשיפה והעסקה הבודדת, ותוך התחשבות בהון העצמי של הבנק והיקף החשיפות שלו ובהתבסס על פרמטרים הנגזרים מחוסנו הפיננסי של הצד הנגדי.

הקבוצה מנהלת את רוב החשיפות לצדדים נגדיים באמצעות הסכמי קיזוז (Netting) מול בנקים, המצמצמים את הסיכון להון הקבוצה במצבי חדלות פרעון של צדדים נגדיים אלו באופן משמעותי.

כחלק מניהול סיכוני הצד הנגדי השוטפים, מבצע הבנק בקרה יומית שוטפת על עמידה במגבלות קווי האשראי שהוקצו לפעילות מול בנקים ומוסדות פיננסיים.

ג. חשיפת האשראי הנוכחית לצדדים נגדיים שהינם מוסדות פיננסיים זרים

רוב חשיפת האשראי של קבוצת הבנק כלפי מוסדות פיננסיים זרים הינה כלפי בנקים, כאשר מרבית החשיפה הינה כלפי המערכת הבנקאית במערב אירופה ובצפון אמריקה. החשיפה למוסדות פיננסיים אחרים זניחה.

חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾ על בסיס מאוחד

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			דירוג אשראי חיצוני ⁽⁵⁾
סיכון אשראי כולל	סיכון מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי כולל	סיכון מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
745	3	742	597	1	596	AAA דו- AA
1,172	36	*1,136	1,729	15	1,714	A+ דו- A
36	10	26	56	12	44	BBB+ דו- BBB-
111	-	111	51	-	51	BB+ דו- B-
3	3	-	2	2	-	ללא דירוג
2,067	52	2,015	2,435	30	2,405	סך הכל חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾

* סווג מחדש.

הערות:

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו.
- (2) פקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.
- (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (5) לצורך דירוג המוסדות הפיננסיים, הבנק עשה שימוש בדירוגים שנקבעו לצורך יישום הגישה הסטנדרטית של באזל. הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי. אולם, כאשר אין דירוג מסוכנות S&P משתמש הבנק בדירוג מסוכנויות אחרות.

הערות כלליות:

- א. חשיפות האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשה בגין הפסדי אשראי.
- ב. חשיפות האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים.
- ג. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה באור 227 לדוחות הכספיים. סיכון האשראי החוץ מאזני בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים שבוצעו עם מוסדות פיננסיים זרים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה הסתכם ליום 31 בדצמבר 2018 ב-327 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2017 - 280 מיליון ש"ח).

התיאבון לסיכון המידתי שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק מקבל ביטוי בהתפלגות חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים אשר מרביתה הינה מול מוסדות המדורגים בדירוגים גבוהים.

עיקר חשיפת האשראי הנוכחית של הקבוצה (98%) מיוחסת למוסדות פיננסיים זרים מובילים במדינות OECD, המדורגים בקבוצות הדירוג AAA עד A- כאשר 27% מסך החשיפה מדורג בטווח שבין AAA עד AA-.

סיכון האשראי המאזני של הקבוצה למוסדות פיננסיים זרים כולל השקעה של כ-110 מיליון ש"ח באגרות חוב במט"ח. תיק אגרות החוב, הכלול בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים, מפוזר וכולו בדירוג השקעה (Investment Grade) A- ומעלה. משך החיים הממוצע של התיק עומד על כ-3 שנים.

בנוסף, כולל סיכון האשראי המאזני פקדונות שהופקדו בבנקים זרים בהיקף של כ-1.9 מיליארד ש"ח, בעיקר לתקופה קצרה של יום עד שבוע.

ליום 31 בדצמבר 2018, אין מדינה בה קיימת לקבוצת הבנק חשיפת אשראי העולה על 15% מבסיס ההון של הבנק, שהסתכם ב-1,655 מיליון ש"ח (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 202 בדבר רכיבי ההון).

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק וועדותיו מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי, ובחנתים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה.

חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות כוללת פקדונות, אגרות חוב, אשראי לציבור ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים. החשיפה החוץ מאזנית כוללת ערבויות, סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ומסגרות לא מנוצלות.

חשיפות עיקריות למדינות זרות** (1) (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			
סך הכל	חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾⁽³⁾	חשיפה מאזנית ⁽²⁾	סך הכל	חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾⁽³⁾	חשיפה מאזנית ⁽²⁾	
3,713	84	*3,629	3,998	121	3,877	ארצות הברית
23	19	4	17	13	4	ספרד
14	2	12	15	5	10	איטליה
2	1	1	1	-	1	אירלנד
2	-	2	1	-	1	פורטוגל
4,260	*470	*3,790	4,002	435	3,567	מדינות אחרות
8,014	576	7,438	8,034	574	7,460	סך כל החשיפות למדינות זרות
39	21	18	33	18	15	מזה: סך החשיפות למדינות ה-PiGS (פורטוגל, איטליה, יוון וספרד)
252	81	171	350	96	254	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
12	4	8	6	2	4	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נדילות

* סוג מחדש.

** כולל מדינות שהחשיפה אליהן עולה על 1% מסך הנכסים של הבנק על בסיס מאוחד או על 20% מההון לפי הנמוך.

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוף מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

סיכונים בתיק ההלוואות לדיור

היקף הלוואות לדיור

בשנת 2018 העמיד הבנק הלוואות לדיור, בניטרול מיחזורים, בסכום כולל של 4,172 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,769 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 10.7%. נתונים אלה כוללים הלוואות לדיור ממקורות הבנק (ללא אשראי מכספי אוצר) בסך של 4,149 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,756 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 10.5%. סך כל המיחזורים של הלוואות לדיור הנובעים מפרעונות מוקדמים בשנת 2018 הסתכם ב-300 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-217 מיליון ש"ח בשנת 2017, גידול בשיעור של 38.2%. תיק ההלוואות לדיור בבנק ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-24,138 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-22,744 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2017, גידול בשיעור של 6.1%.

מדיניות האשראי של הקבוצה בתחום המשכנתאות

על רקע הסיכון בו פועלת מערכת הבנקאות הישראלית בתחום האשראי למשכנתאות וכן על רקע השינויים וההתפתחויות בשוק האשראי לדיור והוראות המפקח על הבנקים, נוקט הבנק במדיניות אשראי מידתית המאפשרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. מדיניות זו באה לידי ביטוי בבחינת שיעור המימון, שיעור החזר מהכנסת הלווה ויכולת עמידה בהחזרים שוטפים גם בתרחישים של שינוי רבית. כמו כן, קיימות מגבלות בדבר השיעור המקסימלי של רכיב הרבית המשתנה בתמהיל ההלוואה ובדבר גודל הלוואה ללווה יחיד. הבנק נוקט משנה זהירות בנכסים בהם המצב הרישומי מורכב תוך מתן משקל יתר לטיב הלקוח ולשיעור המימון. הבנק מעניק אשראי לקבוצות רכישה במשורה ומתמקד בקבוצות הבונות באזורי ביקוש ובקבוצות בהן המארגן הינו בעל ניסיון מוכח בתחום. ככלל, הבנק מקיים, מעבר לבדיקות הנעשות באופן שוטף, דיון תקופתי בכל תיקי קבוצות הרכישה, בוחן את מצב הפרויקטים ובודק אם נדרשת הפרשה להפסדי אשראי בגין קבוצות הרכישה, מעבר לסיכון האשראי הפרטני של כל חבר בקבוצה. הבנק מקפיד לתמחר כל עסקה בהתאם לסיכון ולריתוק ההון הנדרש באמצעות כלים לחישוב התשואה. הבנק מבצע בקרה חודשית אחר התפתחות מאפייני סיכון, ביניהם: שיעור מימון, יחס החזר מהכנסה, מטרת ההלוואה וכדומה.

שיעור המימון

אחד הפרמטרים המרכזיים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור המימון (Loan To Value), המחושב על פי הוראת הפיקוח על הבנקים מספר 876 - "דוח על הלוואות לדיור" והינו היחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור ההלוואה. יצוין כי עליות שווי נכס כשלעצמה אינה מהווה אירוע לחישוב מחדש של LTV ואילו בעת מתן אשראי נוסף בביטחון אותו נכס ניתן לחשב LTV בהתייחס לשמאות עדכנית.

תיק ההלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 כולל כ-71% אשראי שניתן עם שיעור מימון עד 60%, בדומה ל-31 בדצמבר 2017. כ-94% מסך האשראי ניתן בשיעור מימון של עד 75%, בהשוואה לכ-95% ב-31 בדצמבר 2017.

ביצועי ההלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2018 כוללים כ-72% אשראי שניתן עם שיעור מימון של עד 60%, בהשוואה לכ-76% בשנת 2017. כל הביצועים ניתנו בשיעור מימון של עד 75%, בדומה לשנת 2017.

שיעור החזר מהכנסה

פרמטר מרכזי נוסף המשמש את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור החזר מהכנסת הלווה. יחס זה מאפשר לבנק להעריך את יכולתו של לווה לעמוד בהחזרי ההלוואה השוטפים כסדרם מתוך הכנסתו הקבועה כפי שהיתה במועד מתן ההלוואה. תיק ההלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 כולל כ-85% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-83% ב-31 בדצמבר 2017. כ-95% מהאשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בהשוואה לכ-93% ב-31 בדצמבר 2017. ביצועי ההלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2018 כוללים כ-85% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-83% בשנת 2017. כ-92% מהאשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בהשוואה לכ-88% בשנת 2017.

הלוואות ברבית משתנה

תיק ההלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 כולל שיעור של 61% אשראי שניתן ברבית משתנה ומסתכם לסך של 14,915 מיליון ש"ח. ביצועי ההלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2018 כוללים סך של 1,347 מיליון ש"ח ברבית משתנה עד חמש שנים, המהווים 32% מסך הביצועים וסך של 982 מיליון ש"ח ברבית משתנה כל חמש שנים, המהווים 24% מסך הביצועים.

הלוואות ארוכות טווח

תיק ההלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 כולל כ-60% אשראי אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 20 שנה ומסתכם לסך של 14,473 מיליון ש"ח.

ביצועי ההלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2018 כוללים כ-46% אשראי אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 20 שנה ומסתכמים לסך של 1,928 מיליון ש"ח.

להלן נתונים על התפתחות תיק ההלוואות לדיור בבנק לפי מגזרי הצמדה (ללא אשראי מכספי אוצר ולאחר ניכוי הפרשה להפסדי אשראי):

סך הכל	למטרת מגורים												
	בביטחון דירת מגורים		מגזר צמוד מט"ח				מגזר צמוד מדד				מגזר לא צמוד		
	סך הכל		רבית משתנה		רבית משתנה		רבית קבועה		רבית משתנה		רבית קבועה		
	יתרה	יתרה	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	31.12.18
24,138	916	23,222	0.1	34	16.9	3,925	13.5	3,132	44.1	10,246	25.4	5,885	31.12.18
22,744	1,040	21,704	0.2	48	17.4	3,779	13.9	3,010	44.1	9,563	24.4	5,304	31.12.17

להלן נתונים על התפתחות המשכנתאות בבנק (ללא אשראי מכספי אוצר):

שנת 2014	שנת 2015	שנת 2016	שנת 2017	שנת 2018	
3,707	4,796	4,337	3,756	4,149	ביצועי ההלוואות לדיור (במיליוני ש"ח)
4.4%	29.4%	(9.6%)	(13.4%)	10.5%	שיעור השינוי בביצועי ההלוואות לדיור ביחס לשנה קודמת
0.01%	0.01%	0.01%	(0.01%)	-	שיעור ההוצאה (ההכנסה) להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק
0.74%	0.60%	0.55%	0.51%	0.50%	שיעור הפרשה המצטברת להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדירור)

כללי

הצריכה הפרטית נמצאת בשנים האחרונות במגמת צמיחה וכפועל יוצא גם היקף האשראי לאנשים פרטיים. הבנקים בקבוצה מעמידים אשראי צרכני למגוון משקי הבית המורכב בעיקר מלקוחות שכירים, חלקם במערכת החינוך ובמערכת הביטחון. מדיניות האשראי לאנשים פרטיים משקפת את תיאבון הסיכון של הבנק וכוונותיו לגבי רמות הסיכון שברצונו ליטול וכן את הפרופיל הרצוי לתיק האשראי לאנשים פרטיים והיקפו ביחס לתיק האשראי הכולל. המדיניות מתבססת על מערכת פנימית לדירוג סיכון האשראי לאנשים פרטיים על פי מודלים סטטיסטיים המתעדכנים באופן שוטף וכן על ידי כללים עסקיים ועקרונות למתן אשראי, בהתאם לבחינת כושר החזר של הלקוח ברמה פרטנית וכן על ניתוח והערכה של מכלול פרמטרים נוספים, להם השלכה על איתנותו הפיננסית של הלווה. תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות האשראי של הבנק באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות למתן אשראי ברמת הלקוח הבודד וברמת הבנק, וכן בתהליכי בקרה ובתהליכי עבודה מובנים, בקווי הבקרה השונים. מודלים של דירוג סיכונים אשראי משמשים את הבנקים בקבוצה הן להעמדת אשראי ישיר באמצעות האינטרנט, האפליקציה והבינלאומי קול, והן בתהליך החיתום של האשראי בסניפים. המלצות האשראי הנגזרות מהמודלים הסטטיסטיים, יחד עם נהלי הבנק הנסמכים על מדיניות האשראי של הבנק והמגבלות האיכותיות והכמותיות הכלולות בה, מגלמים את תיאבון הסיכון המידתי של הקבוצה בתחום האשראי הצרכני. הבנק מתמקד באשראי קמעונאי, המאופיין ברמת פיזור גבוהה וברמת סיכון נמוכה. בהתייחס לעובדה שלבנק חברות בת העוסקות אף הן בתחום האשראי, הבנק פועל בראיה קבוצתית ופועל ליישם מתכונת עבודה סדורה וקבוצתית המגדירה, בין היתר, מתכונת מיקוד עסקי לכל חברה בת בקבוצה. אוכלוסיית היעד בעיקר אוכלוסייה בעלת מקורות הכנסה יציבים, הזקוקה למימון בתחום הצרכני, והינה בעלת כושר החזר לאשראי, בין היתר, מקבלי משכורות ובעלי הכנסה קבועה, אוכלוסיות ייעודיות בעלות קשר משותף בחתך ארצי (כגון מורים, עובדי משרד הביטחון וכו') בעלי יכולת החזר או כנגד ביטחונות הניתנים למימוש. הלוואות לאוכלוסיית המורים הינן הלוואות המשולמות בעיקר באמצעות ניכוי ישיר מהשכר. חלק מההלוואות לעובדי משרד הביטחון הניתנות במסגרת מכרזים שונים, משקפות היוון זכויות לתקופות ביניים ומאופיינות בסכומים גדולים יחסית ולתקופות ארוכות. בנוסף, במסגרת תנאי המכרז נקבעה אחריותו של משרד הביטחון לתשלום במצב כשלי אשראי ובכך פוחת סיכון האשראי הניתן לעובדי משרד הביטחון במסגרת זו, למינימום. החזרי הלוואות אלה והלוואות נוספות לאוכלוסיית מערכת הביטחון וכן הלוואות הניתנות במסגרת הסכמים מפעליים מנוכים מן השכר ישירות. כ-80% מיתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים הינם בגין לקוחות בעלי הכנסה קבועה בחשבון בסכום העולה על 10 אלפי ש"ח.

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי	31 בדצמבר		
	2017	2018	
ב- %		במיליוני ש"ח	
2.2	5,024	5,136	יתרות עו"ש ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
8.6	14,408	15,646	הלוואות אחרות
6.9	19,432	20,782	סך כל סיכון האשראי המאזני
4.1	3,985	4,147	מסגרות עו"ש לא מנוצלות
7.1	6,216	6,658	מסגרות כרטיסי אשראי לא מנוצלות
40.8	1,095	1,542	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
9.3	11,296	12,347	סך כל סיכון האשראי החוץ מאזני
7.8	30,728	33,129	סך כל סיכון האשראי הכולל
9.8	18,421	20,228	ממוצע היקף האשראי, כולל משיכת יתר בעו"ש, כרטיסי אשראי והלוואות

להלן התפלגות סיכון האשראי מסך החובות לאנשים פרטיים בישראל:

31 בדצמבר			
שינוי	2017	2018	
ב-%	במיליוני ש"ח		
6.7	89	95	סיכון אשראי פגום
4.1	269	280	סיכון אשראי בעייתי לא פגום
7.8	30,370	32,754	סיכון אשראי לא בעייתי
7.8	30,728	33,129	סך כל סיכון האשראי
20.0	25	30	מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר
12.2	74	83	יתרת ארגוני החוב שבהסדר מתוך האשראי הבעייתי
	0.33%	0.30%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל לפי התפלגות ההכנסה הקבועה בחשבון

31 בדצמבר 2018				
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	הכנסה קבועה בחשבון*
במיליוני ש"ח				באלפי ש"ח
169	341	28	313	ללא הכנסה קבועה
2,208	3,947	366	3,581	עד 10
3,110	5,637	1,046	4,591	מ-10 עד 20
6,860	10,857	4,124	6,733	מעל 20
12,347	20,782	5,564	15,218	סך הכל

31 בדצמבר 2017***				
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	הכנסה קבועה בחשבון*
במיליוני ש"ח				באלפי ש"ח
196	412	31	381	ללא הכנסה קבועה
2,420	4,469	474	3,995	עד 10
3,305	5,839	1,183	4,656	מ-10 עד 20
5,375	8,712	3,559	5,153	מעל 20
11,296	19,432	5,247	14,185	סך הכל

* הכנסה קבועה בחשבון, כהגדרתה בהוראת הדיווח לפיקוח 836 (הכוללת משכורת בפועל בחישוב ממוצע של 12 חודשים אחרונים, סך קצבאות, הפקדות מזומן והפקדות שיקים).

** תיק הנכסים הפיננסיים המקושר לחשבון, כגון: פקדונות כספיים (לרבות יתרות עו"ש), תיקי נירות ערך ונכסים כספיים אחרים.

*** סווג מחדש.

התפלגות לפי התקופה הממוצעת שנותרה לפירעון (לפי המועד הסופי לפירעון ההלוואה)

סיכון אשראי מאזני		
31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח		תקופה לפירעון
5,665	5,678	עד שנה
2,834	2,974	משנה ועד שלוש שנים
4,138	4,457	משלוש שנים ועד חמש שנים
2,344	2,761	מחמש שנים ועד שבע שנים
4,451	4,912	מעל שבע שנים
19,432	20,782	סך הכל

התפלגות לפי גודל האשראי של הלווה*

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			תחום אשראי ללווה
סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			באלפי ש"ח
902	650	252	869	608	261	עד 10
1,192	801	391	1,203	815	388	מ-10 עד 20
2,779	1,682	1,097	2,957	1,862	1,095	מ-20 עד 40
5,691	2,793	2,898	6,093	3,136	2,957	מ-40 עד 80
8,048	2,736	5,312	8,727	3,083	5,644	מ-80 עד 150
7,981	1,979	6,002	8,632	2,157	6,475	מ-150 עד 300
4,135	655	3,480	4,648	686	3,962	מעל 300
30,728	11,296	19,432	33,129	12,347	20,782	סך הכל

* הגדרת לווה - בהתאם להגדרות הוראת ניהול בנקאי תקין 313.
** סיכון אשראי כולל - למעט חבות בגין נגזרים ולמעט הלוואות דויר.

התפלגות לפי סוג ומידת החשיפה לגידול משמעותי בתשלומים

סיכון אשראי מאזני		סוג האשראי
31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח		עו"ש
1,811	1,787	יתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
3,213	3,349	אשראי ברבית משתנה
13,768	15,068	אשראי ברבית קבועה
636	578	אחר*
4	-	סך הכל
19,432	20,782	

* אשראי אחר כולל, בין היתר, השאלות של לקוחות וחייבים בגין הוצאות משפטיות במקרה של לקוחות קשיי גבייה.

בטחונות

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			סך אשראי המגובה בטחונות*
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
4,588	1,017	3,571	5,440	1,381	4,059	
3,547	762	2,785	4,465	1,141	3,324	* מזה:
1,041	255	786	975	240	735	בטחונות לא נזילים
						בטחונות נזילים

תיאור הפעילות

א. חיתום האשראי ללקוחות פרטיים

חיתום האשראי הצרכני מבוצע בהתחשב בפרמטרים אישיים של הלקוח ומשקף נכונות מידתית לנטילת סיכוני אשראי. תפיסה זו משתקפת היטב במגבלות כמותיות ואיכותיות, וכן באמצעות מגוון רחב של תהליכי עבודה מובנים ותהליכי בקרה הדוקים בקווי הבקרה השונים. הבנקים בקבוצה מציעים אשראי ללקוחותיהם על בסיס ניטור מאפייני הסיכון של הלקוח ואיתור צרכיו. בתהליך החיתום נבחנים מספר קריטריונים אשר מהווים כלי תומך החלטה, בין היתר, אינפורמציה כללית על הלקוח (זהותו, חוסנו הפיננסי, התנהלותו בחשבון וכל מידע נוסף אשר בידו לסייע בתהליך החיתום), מטרת האשראי, פעילות הלקוח בבנק בהקשר לתמחור העסקה, כושר החזר, תמהיל האשראי הכולל בחשבון והתאמתו לצורכי הלקוח. תהליך זה מושגת על ערכי הוגנות ושקיפות כלפי הלקוח.

ב. אופן פיקוח ומעקב על מאפייני הסיכון

הבנקים בקבוצה בעלי התמחות ומיומנות גבוהה בתחום אשראי קמעונאי מתוקף ניסיונם רב השנים באשראי למשקי הבית. הקבוצה מכשירה את עובדיה ברמת מיומנות מקצועית גבוהה בתחום האשראי ובעלת מערכות ממוחשבות תומכות החלטה, בקרה ומעקב לאיתור מוקדם של לווים בפיגור או בעלי מאפיינים של תסמינים שליליים. הקבוצה מגדרת את עצמה בנטילת סיכוני אשראי, בין היתר, באמצעות פיזור הסיכון בין הלקוחות. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בבנק באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת. הבקורות בנושא האשראי הצרכני מבוצעות באמצעות שלושת קווי ההגנה. במסגרת הבקורות המבוצעות על ידי הקו הראשון: מעקב אחר חריגה ממסגרת עו"ש וחח"ד, בדיקת אשראי בפיגור ובקרה אחר התפתחות האשראי הצרכני הבעייתי בסניפים. בקו השני קיימות מגוון בקורות, כאשר עיקרן נועדו לבחון את ההתנהלות הפיננסית בחשבונות ולאחר סימנים להתדרדרות במצב החוב. סימני התדרדרות יכולים לנבוע מירידה במחזורי פעילות, חריגות ממסגרות מאושרות וכדומה. בנוסף, הבנק משתמש במערכות ממוכנות תומכות כגון מערכת לאיתור וטיפול בחובות בעלי סממנים בעייתיים ומערכת סטטיסטית לניבוי כשל אשראי. הקו השלישי, מערך הביקורת הפנימית, אחראי לביצוע ביקורת בלתי תלויה על ניהול הסיכון, מסגרת העבודה והבקורות לניטור סיכוני אשראי צרכני, לרבות פעילות קווי ההגנה הראשון והשני לניטור סיכון זה.

סיכונים בענף הבינוי והנדל"ן

על רקע הסיכון בו פועלת המערכת הבנקאית הישראלית בתחום האשראי לבינוי ונדל"ן וכן על רקע השינויים וההתפתחויות בשוק האשראי למגורים, הוראות המפקח על הבנקים, והתקנות הממשלתיות, נוקט הבנק במדיניות אשראי מידתית וזהירה המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. מידתיות וזהירות זו באות לידי ביטוי בבחינת שיעור המימון, בחינת כשלים זהירה בליווי פרויקטים לבניה, ובחינת שיעור ההון העצמי והמכירות המוקדמות, וזאת על מנת לצמצם ככול הניתן את הסיכונים. כמו כן, אימץ הבנק מדיניות פרטנית ביחס לתחומי הפעילות השונים בתחום הנדל"ן והבינוי, ובהם ליווי בניה למגורים, ליווי בניה ביעוד למניב, וכן אשראי לנדל"ן מניב ביעוד למשרדים, מסחר ותעשייה. הבנק מעניק אשראי לקבוצות רכישה ומתמקד בקבוצות הבונות באזורי ביקוש ובקבוצות בהן המארגן הינו בעל ניסיון מוכח בתחום. הבנק מקיים מעבר לבדיקות הנעשות באופן שוטף, דיון תקופתי בכל תיקי האשראי, ובוחן את מצב הפרויקטים וכן את רמת הסיכון בכל פרויקט על בסיס חודשי ומצמצם חשיפות בהתאם. הבנק מקפיד לתמחר כל עסקה בהתאם לסיכון ולריתוק ההון הנדרש באמצעות כלים לחישוב תשואה.

הפרמטרים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לנדל"ן הינם בעיקר שיעור המימון (Loan To Value), יחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור ההלוואה על פי הערכת שווי עדכנית וקיום מקורות יציבים לפרעון האשראי. בחינת הסיכונים בתיק הבינוי מבוצעת על בסיס חודשי ועל פי דוחות ביצוע המתקבלים מאת המפקח על הפרויקט, כאשר הסיכונים הנבחנים הם הן ברמת סיכון השוק והן ברמת סיכון הביצוע.

להלן נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל:

31 בדצמבר		
2017	2018	
במיליוני ש"ח		
		סיכון אשראי כולל⁽¹⁾
		נדל"ן שבנייתו לא הושלמה
1,282	1,846	מזה: קרקע גולמית
4,764	4,484	נדל"ן בתהליכי בניה
3,994	4,253	נדל"ן שבנייתו הושלמה
4,609	4,964	אחר ⁽²⁾
14,649	15,547	סך הכל

(1) מזה: אשראי המובטח בנדל"ן למגורים בסך של 5,638 מיליון ש"ח, אשראי המובטח בנדל"ן לתעשייה בסך של 430 מיליון ש"ח ואשראי המובטח בנדל"ן למסחר ואחרים בסך של 4,515 מיליון ש"ח (31.12.17 - 4,782 מיליון ש"ח, 394 מיליון ש"ח ו-4,864 מיליון ש"ח, בהתאמה).

(2) כולל אשראי ללווים בענף הבינוי והנדל"ן בישראל, להם בטחון שאינו נדל"ן, או לווים להם שווי הנכס למימוש מהיר מבטיח פחות מ-50% מסך סיכון האשראי של הלווה.

מימון ממונף - Leveraged Finance

מימון ממונף מוגדר כאשראי למימון עסקאות הוניות בתאגידים (כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323) אשר עונה על תבחינים מסויימים, ואשראי הניתן ללווים המאופיינים ברמות מינוף פיננסי גבוהות.

התבחינים שעל פיהם הבנק מגדיר אשראי כמימון ממונף נקבעו באופן שמרני.

לפירוט נוסף ראה דוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

ליום 31 בדצמבר 2018 סך יתרות האשראי המצרפיות (אשראי מאזני חוץ מאזני נטו, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות מותרים בניכוי) הנחשבות כמימון ממונף הסתכם ב-708 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,272 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017.

סיכון שוק

כללי

1. סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכללם: סיכון רבית, סיכון מטבע, סיכון אינפלציה, סיכון מחיר מניות וסיכון תנדטיות.
2. לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים, אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד ועקרונות לפעילות.

הפיקוח והבקרה על ניהול החשיפה לסיכונים השוק

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה בלתי תלויה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים השוק. התפיסה הניהולית והבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים שוק ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. ניהול החשיפה לסיכונים השוק נבחן ומבוקר באופן שוטף במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

דיווח על החשיפות לסיכונים שוק

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים שוק, ובחתיים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה, בין היתר, התפתחויות בסיכון ובסביבה הפיננסית ועמידה במגבלות.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים פיננסיים, תואם פעילות בנקאית זהירה, מידתי ותואם לדרישות הפיקוחיות ולהיקף פעילות הבנק ולצביונו. ככלל, הבנק שואף למזער את החשיפות הפיננסיות שהוא נוטל, ופועל ליצירת רווחיות נאותה תוך כדי נטילת סיכונים פיננסיים נמוכים.

תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות הבנק באמצעות מגוון רחב מאוד של מגבלות סיכון/הפסד כמותיות ומידתיות ביחס להון הבנק, וכן בתהליכי בקרה הדוקים ובתהליכי עבודה מובנים בקווי הבקרה השונים.

המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכונים השוק

הבנק עושה שימוש במספר כלים ומודלים מקובלים לצורך ניהול החשיפה לסיכונים השוק באמצעים, הכוללים גם את הערך בסיכון (VAR) וגם הפעלת תרחישי קיצון Stress Tests, כלי ניהול ובקרת חשיפות רבית כגון: מח"מ, שווי הוגן ומבחני רגישות לשינויים בעקום הרבית.

החשיפה ברבית

כללי

סיכון הרבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הרבית, המשפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (ובמקרים מסוימים התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. צורתיו העיקריות של סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כוללות: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון אופציות. סיכון הרבית, לכלל התיק, הינו אחד הסיכונים הדומיננטיים להם חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. הבנק מנהל את סיכונים הרבית בהתאם להוראת בנק ישראל בנושא ניהול סיכון הרבית (הוראה 333), בדגש על סיכון הרבית בתיק הבנקאי. נקבעה מדיניות בנושא ניהול סיכון הרבית בהתאם להוראות.

ניהול החשיפה

ניהול החשיפה לסיכונים רבית נעשה, תוך התאמת משך החיים הממוצע של המקורות והשימושים ותוך צמצום החשיפה לשחיקת השווי ההוגן, כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשערי הרבית ובכפוף למגבלות שקבע הדירקטוריון. בכל מגזר נמדדת החשיפה לשינוי בלתי צפוי בשיעור הרבית לכל התקופות ובתרחישי רבית שונים, ונמדדת השפעתה על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי ושל הרווח החשבונאי באופק של שנה אחת קדימה. ההשפעה נמדדת בכל אחד מהמגזרים בנפרד, וגם בכל המגזרים יחד. החשיפה העיקרית לסיכונים רבית בבנק מיוחסת לפעילות המימון במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר צמוד המדד, ונובעת ממאפייני ההשקעה, הנגזרים מטווח השימושים והמקורות במגזרים אלה.

הבנק עושה שימוש בנגזרים כחלק מניהול הנכסים וההתחייבויות, ובכלל זה לצרכי גידור על מנת למזער את סיכון הרבית בפעילויות פרטניות בתיקי הנוסטר.

התיאבון לסיכון

- תיאבון הסיכון לרבית כפי שמשקף במגבלות הינו מידתי, וניצול מסגרות החשיפה מבוצע בהתאם להערכות הבנק בנוגע לשיעורי הרבית הצפויים ולמבנה עקום הרבית הצפוי באופקי זמן שונים ובכפוף למגבלות שהוגדרו במדיניות הסיכונים הפיננסיים.
- לבנק סדרת מגבלות לשינויים בעקום הרבית ומגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים רבית, על היקף חשיפת הרבית, ומגבלות על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן תחת מצב קיצון.

החשיפה בפועל ליום הדוח

סיכון הרבית נמדד ומנוהל על בסיס הנחות שונות באשר לזמני הפרעון של הנכסים וההתחייבויות. כמו כן, ניהול החשיפה מביא בחשבון את השפעת הפרעונות המוקדמים של הלוואות לדיוור. ביתרות חשבונות העו"ש שאינן נושאות רבית קיימות יתרות זכות בסכום יציב לאורך זמן. הבנק מתבסס על מודל ייעודי וקבע כי תקופת הפרעון של יתרת העו"ש היציבה המשמשת בחישוב החשיפה לרבית תהיה למספר שנים. להלן תיאור רגישות הון הקבוצה לשינויים במקביל בעקומי הרבית - השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש של עלייה מקבילה של 1% בעקום הרבית:

% החשיפה בפועל		
31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
0.92	0.06	מט"ל לא צמוד
(0.95)	(1.73)	מט"ל צמוד מודד
(0.53)	(0.46)	מט"ח וצמוד מט"ח

ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

להלן מידע על נכסים והתחייבויות החשופים לשינויים ברבית על פי שוויים ההוגן, כולל ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעור הרבית על שוויים ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

להלן פרטים על השפעת שינויים ברבית על השווי ההוגן של עודף הנכסים במגזר, על הכנסות הרבית נטו ועל הכנסות המימון שאינן מרבית:

1. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הרבית):

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			
סך הכל	מט"ח	שקל	סך הכל	מט"ח	שקל	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
5,932	123	5,809	6,439	(138)	6,577	שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾
5,396	(446)	5,842	5,826	(870)	6,696	מזה: תיק בנקאי

(1) פירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 32 לדוחות הכספיים.

2. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על השווי ההוגן נטו מותאם⁽⁴⁾ של הבנק וחברות מאוחדות שלו:

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			
סך הכל	מט"ח	שקל ⁽⁵⁾	סך הכל	מט"ח	שקל ⁽⁵⁾	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
						שינויים מקבילים
6,020	93	5,927	6,333	(163)	6,496	עלייה במקביל של 1%
5,490	(476)	5,966	5,715	(886)	6,601	מזה: תיק בנקאי
5,897	127	5,770	6,554	(132)	6,686	ירידה במקביל של 1%
5,355	(442)	5,797	5,947	(872)	6,819	מזה: תיק בנקאי
						שינויים לא מקבילים
5,685	121	5,564	6,249	(148)	6,397	התללה ⁽²⁾
6,174	114	6,060	6,581	(159)	6,740	השטחה ⁽³⁾
6,180	105	6,075	6,480	(165)	6,645	עליית רבית בטווח הקצר
5,720	141	5,579	6,409	(144)	6,553	ירידת רבית בטווח הקצר

בטבלה זו מוצג השווי ההוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הרבית בכל מגדרי ההצמדה.

3. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על הכנסות רבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מרבית⁽⁶⁾

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018			
סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
						שינויים מקבילים
282	3	279	300	10	290	עלייה במקביל של 1%
277	-	277	288	-	288	מזה: תיק בנקאי
(511)	(3)	(508)	(555)	(10)	(545)	ירידה במקביל של 1%
(506)	-	(506)	(543)	-	(543)	מזה: תיק בנקאי

(1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פקדונות לפי דרישה.

(2) התללה - ירידה ברבית בטווח הקצר ועליה ברבית בטווח הארוך.

(3) השטחה - עליה ברבית בטווח הקצר וירידה ברבית בטווח הארוך.

(4) לאחר השפעות מקדונות.

(5) בתרחישי ירידת רבית במגזר צמוד המדד נלקחת בחישוב סביבת רבית שלילית.

(6) בתרחישי ירידת רבית המשקפים רבית שלילית, חושבה השפעת התרחיש על ההכנסות נטו מרבית, בהתאם להנחות שונות.

החשיפה בבסיס

כללי

חשיפת בסיס נוצרת כתוצאה מאי הקבלה בעיתוי, בבסיס המדידה ובסכומי ההשקעה עם או ללא פעולות גידור. על פי כללי החשבונאות ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שההשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד מוגדרת כחשיפת בסיס.

ניהול החשיפה

- ניהול הסיכונים בחשיפות הבסיס והשקעת ההון הפנוי (המוגדר כהון עצמי בתוספת זכויות מיעוט ובניכוי פריטים לא כספיים נטו) במגזרי ההצמדה השונים נעשים בהתבסס על הערכות ותחזיות שוטפות של הגורמים הניהוליים השונים במערך הפיננסי לגבי התפתחויות צפויות בשוקי הכספים וההון.
- תמהיל ההשקעה של ההון הפנוי במגזרי ההצמדה השונים מנוהל באופן שוטף בכפוף למגבלות המוצגות להלן, ועל בסיס התחזיות לגבי משתני השוק הרלוונטיים תוך ניצול פערי המחירים בין עלות המקורות ותשואת השימושים במגזרי ההצמדה השונים וכדאיותן של פוזיציות "יתר" או "חסר" בכל מגזר פעילות.
- במסגרת ניהול מאזני ההצמדה נעזר הבנק, בין השאר, במכשירים פיננסיים נגזרים, כאמצעי לניטרול החשיפה לסיכונים בבסיס וברביט.

התיאבון לסיכון

- דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי הפוזיציות המותרות (עודף או חוסר) של נכסים על התחייבויות וחשיפת ההון הפנוי.
- בנוסף לקביעת מגבלות על תיאבון הסיכון הכולל לחשיפה לסיכונים בסיס ברמת חשיפת ההון הפנוי, קבעה הנהלת הבנק גם מגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים בסיס, על היקף החשיפה בבסיס.

החשיפה בבסיס בפועל

להלן תיאור חשיפת ההון הפנוי, ברמת הקבוצה (במיליוני ש"ח):

% מההון הפנוי		חשיפת ההון הפנוי		
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	2017	2018	
97	87	6,124	5,504	מט"י לא צמוד
2	16	106	1,045	מט"י צמוד מדד
1	(3)	82	(199)	מט"ח וצמוד מט"ח

רגישות ההון לשינויים בשער החליפין

הבנק פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, פרוורד ובאמצעות אופציות, הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק פועל במטבעות הסחירים בעולם וסך החשיפה המטבעית נטו של קבוצת הבנק נמוכה. עיקר הפעילות בנגזרים הינה בנגזרי מטבע שקל/דולר עבור לקוחות הבנק. הבנק אינו חשוף בפעילות הנגזרים שלו לסיכונים מטבע מהותיים. להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים, נכון ליום 31 בדצמבר 2018 (במיליוני ש"ח). המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוזי מאזניים.

איר	דולר	אחוז שינוי בשער החליפין
5	10	ירידה של 5%
12	21	ירידה של 10%
(1)	2	עלייה של 5%
1	6	עלייה של 10%

הערות:

- (1) השפעה זו חושבה על-פי השינוי הצפוי בפוזיציות הכלכליות המנוהלות במטבעות השונים, בהינתן התרחישים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים.
- (2) תרחיש עלייה פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל.
- (3) הנתונים משקפים את השפעת השינויים בשערי החליפין על השווי ההוגן לאחר השפעת המס.
- (4) לשינויים בשערי החליפין של שאר המטבעות יש השפעה זניחה על רווחי הבנק.

רגישות ההון לשינויים במדד

הבנק פועל בשוק המדד באמצעות מתן שימושים, כגון הלוואות, משכנתאות ורכישת אגרות חוב וכן באמצעות גיוס מקורות צמודי מדד. כמו כן, הבנק מבצע עסקאות פרוורוד מדד הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק אינו חשוף בפעילות הפרוורדים שלו לסיכונים מדד מהותיים.

להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד, נכון ליום 31 בדצמבר 2018 (במיליוני ש"ח). המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוזי מאזניים.

אחוז שינוי במדד	
ירידה של 3%	(54)
עלייה של 3%	32

סיכונים אופציות

כללי

סיכונים אופציות הם הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שווי של האופציות, לרבות סטיות התקן.

התיאבון לסיכון

- חדר העסקאות במט"ח של הבנק סוחר במגוון של מוצרים פיננסיים - ובכלל זה באופציות. בנוסף למגבלות שנקבעו על היקף החשיפה בבסיס וברבית ועל רקע רגישות השווי הכלכלי של האופציות לשינויים בבסיס, ברבית ובפרט לשינויים בתנודתיות נכסי הבסיס - קבעה ההנהלה מגבלות נוספות על פעילות חדר העסקאות באופציות.
- נקבעו מגבלות ביחס לפעילות המותרת באופציות במונחי הפסד מקסימאלי בתרחישים המתייחסים לשינויים סימולטניים בשער החליפין ובתנודתיות של נכסי הבסיס. כמו כן נקבעו מגבלות על השינויים המקסימאליים בערכו של תיק האופציות במונחים של מדדי רגישות (GREEKS) ועל גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן במצב קיצון.

ניהול החשיפה

כלי ניהול החשיפה לסיכונים אופציות כוללים מטריצת רגישויות Vol-Spot המציגה את החשיפה כתוצאה מהיווצרות שילוב של תרחישים שונים של שער חליפין ותנודתיות. בנוסף, נעשה שימוש בתרחיש חשיפה לסיכון עקום רבית (תרחיש-RHO) הבוחן את השינוי בשווי הפוזיציה במקרה של תזוזה של 1% בעקום הרבית, ובמודל Weighted Vega לניהול החשיפה לסיכון התנודתיות.

ניהול סיכונים במכשירים פיננסיים נגזרים

כללי

הבנק פועל במגוון מכשירים פיננסיים נגזרים כחלק מניהול סיכונים השוק (חשיפות בסיס, מטבע ורבית) וכן כשירות ללקוחותיו, כאשר הפוזיציה באופציות (לרבות מסלולי הברירה) הינה בעלת מרכיב גבוה יותר של סיכון שוק. במסגרת זו פעיל הבנק בעיקר באופציות על שערי החליפין של מספר מטבעות זרים ביחס לשקל.

התיאבון לסיכון

לבנק מדיניות ניהול סיכונים לגבי הפעילות במכשירים הנגזרים ובמסגרתה מגבלות לגבי היקף מסלולי הברירה המגלמים אופציות "גלומות" וכן לגבי גובה ההפסד המרבי בהתקיים תרחישים מסוימים בגין האופציות שהבנק פועל בהן כעושה שוק. השקעה במכשירים נגזרים לסוגיהם נעשית לאחר בחינת כל מכשיר לגופו והתאמתו לצרכים הפיננסיים של הבנק וליכולתו לתפעל אותו באופן מיטבי, וכן ליכולתו לנטר את הסיכון בגינו, הן בצד סיכון השוק והן בצד סיכון האשראי עבור עסקות בהן הבנק פועל כמתווך עבור לקוחותיו.

חדרי עסקאות

חדרי העסקאות בבנק מיועדים לפעילויות שונות ומגוונות בתחום שוקי ההון ומטבע החוץ. חדר העסקאות במט"ח סוחר במגוון גדול של מכשירים פיננסיים, והינו אחד מחדרי העסקאות הפעילים במערכת הבנקאית גם בתחום המכשירים הנגזרים, לרבות עשיית שוק במטבעות ובאג"ח מדינה. בין היתר פועל הבנק גם בתחום המעו"ף בבורסה לניירות ערך.

החשיפה הנוצרת הן בבסיס והן ברביית כתוצאה מפעילות זו נכללת במסגרת המגבלות המאושרות על ידי הדירקטוריון לחשיפות בבסיס וברביית.

להלן ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים (ערך נקוב במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
		עסקאות גידור:
2,509	3,209	חוזי רביית
		עסקאות ALM ואחרות:
14,494	25,901	חוזי רביית
64,837	60,101	חוזי מטבע חוץ (כולל SPOT)
72,319	45,327	חוזים בגין מניות, מדדי מניות, סחורות ואחרים
154,159	134,538	סך הכל מכשירים פיננסיים נגזרים

פיקוח ובקרה על ניהול סיכונים במכשירים נגזרים

פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים עבור עצמו מבוקרת ומפוקחת לאורך קווי ההגנה והחשיפה מדווחת במסגרת מסמך הסיכונים.

סיכון מחירי מניות

סקירת הסיכון ואופן ניהולו

ההשקעה במניות ובמכשירים המשקפים סיכון מנייתי, נועדה לשפר את פיזור הסיכונים ואת גיוון מקורות ההכנסה לטווח הבינוני-ארוך בהשקעת ההון הפנוי. ההשקעה מתבצעת ככלל במניות ישראליות הנסחרות במדד תל אביב 125 ובמדדי מניות מובילים בחו"ל, וזאת תוך בדיקת כדאיות ההשקעה טרם הרכישה.

תיאבון הסיכון

בנוסף למגבלות הרגולטוריות בכל הקשור להגבלת היקף ההשקעה המותר לתאגידים בנקאיים בתאגידים ריאליים, הגדיר דירקטוריון הבנק תיאבון סיכון עבור פעילות במניות, במסגרתו קבע מגבלות על גובה ההשקעה, תמהיל ההשקעה - לרבות מגבלה על החשיפה המטבעית ומגבלות ענפיות.

סיכון נזילות

כללי

סיכון הנזילות הינו הסיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים שעומדים לרשות הבנק. התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק מחסור באמצעים נזילים, אשר בגינו יאלץ הבנק לממש נכסים במחירים הנמוכים ממחירי שוק ו/או לגייס מקורות במחיר הגבוה ממחיר שוק ובמקרי קיצון אף להוות סכנה ליציבותו.

מדיניות ניהול הסיכון

מדיניות ניהול סיכון הנזילות ברמת קבוצת הבנק מיושמת בהתאם להוראת ניהול בנקאי 342 ו-221 וכוללת, בין היתר, מגבלות על יחסי כיסוי נזילות ועל יחסי הנזילות המזעריים בתרחיש רגיל ובתרחישי קיצון והתייחסות לכלי המדידה, השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף. כמו כן, הבנק קבע מתודולוגיה שתשיע בזיהוי משבר נזילות בבנק, וזאת בכדי להבטיח את יכולתו של הבנק לעמוד באתגרים העולים מניהול העסקים השוטף, וכאלה שעלולים להתעורר בעת מקרי לחץ בשווקים הפיננסיים.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה פועלים לשמירה על מלאי נכסים נזילים ברמה נאותה, במקביל לניהול השימושים, באופן שיניב הכנסה לבנק. הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק והקבוצה נמוך ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, כלי המדידה וניטור הסיכון הרבים שמוקצים לעניין זה, ומערכי הניהול והבקרה שמופקדים על ניהול סיכון זה.

יחס כיסוי נזילות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221 מחודש ספטמבר 2014 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל, מחשב הבנק את יחס כיסוי הנזילות LCR. יחס כיסוי נזילות הינו תקן אחיד הנועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הקצר, ומבטיח זאת באמצעות דרישה שתאגידים בנקאיים יחזיקו מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA - High Quality Liquid Assets) לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן במהירות ובקלות בשווקים הפיננסיים, כדי לענות על צרכי הנזילות בתרחיש קיצון של נזילות המשלב זעזוע ספציפי לתאגיד וזעזוע מערכתי, והנמשך 30 ימים קלנדריים. התקן מגדיר מסגרת ספציפית לחישוב יחס כיסוי הנזילות במטרה ליצור אחידות ברמה בינלאומית.

יחס כיסוי הנזילות - LCR, מכיל שני רכיבים:

(א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בתנאי קיצון (HQLA),

(ב) סך תזרים מזומנים יוצא, נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש.

היחס מחושב כשיעור של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה מתוך סך תזרים מזומנים יוצא, נטו במהלך 30 הימים הקלנדרים הבאים, והחל מינואר 2017 הדרישה הפיקוחית המזערית ליחס כיסוי הנזילות, הן ברמת הבנק והן ברמת הקבוצה הבנקאית, הינה 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימאליות אלו, אך עליו לדווח מיידית על החריגה למפקח על הבנקים, ובמקרים מסוימים, בליווי תכנית לסגירת פער הנזילות שנוצר.

יחס כיסוי הנזילות מחושב בתדירות יומית בבנק, בחברות הבנות ובמאוחד. כחלק ממדיניות לניהול סיכונים פיננסיים, דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית, המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי נזילות, הן לבנק והן למאוחד. הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות הרגולטוריות לשנת 2018.

להלן יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובבנק:

לשלושת החודשים שנתיים ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
	באחוזים	
123%	122%	יחס כיסוי הנזילות בנתוני המאוחד
122%	122%	יחס כיסוי הנזילות בנתוני הבנק
100%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים נזילות

התפיסה הבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים באופן שוטף הן על ידי מנהלי החשיפה והן על ידי גורמי בקרה וביקורת בלתי תלויים, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים. ניהול החשיפה לסיכונים הנזילות נבחן ומבוקר באופן שוטף על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה בקווי ההגנה הראשון, השני והשלישי.

דיווח על החשיפה לסיכונים נזילות

- דוח סיכון נזילות יומי בשקלים ובמט"ח.
- דיווח על החשיפות לסיכון הנזילות בשקלים ובמט"ח בהשוואה למסגרות ולגבולות הפעילות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והסמכויות לניהולם ניתן שלוש פעמים בשבוע במסגרת הוועדה לעניינים שוטפים, בראשות המנכ"ל או ראש המערך הפיננסי.
- דיווח על החשיפות מרוכז במסמך הסיכונים הרבעוני ודיווח שוטף על פי הצורך.

ניהול סיכון הנזילות על בסיס קבוצתי

בקבוצת הבנק מספר בנקים בעלי אופי פעילות שונה וצרכי נזילות שונים. בהתאם להוראת בנק ישראל, כל חברה בת אחראית לגבש ולקיים מדיניות עצמאית לניהול הנזילות לטווח הקצר (עד 12 חודשים) ולטווח הארוך, תוך הקפדה על קיום ההוראות הרגולטוריות. הקבוצה מנהלת מעקב אחר מצב הנזילות, הן ברמת הקבוצה כולה, והן ברמת הבנק הבודד - כל בנק לפי צרכיו ובהתאם למבנה הנכסים וההתחייבויות שלו ואופי פעילותו. כל אחת מחברות הבת בקבוצה עומדת ביחס כסיו נזילות בפני עצמה. לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות על העברת כספים בתוך הקבוצה מעבר למגבלות החלות על ביצוע עסקאות מכל סוג.

מצב הנזילות והרכב הנכסים וההתחייבויות

הנכסים הנזילים העיקריים בקבוצה, הכוללים מזומנים, פקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופקדונות מוניטריים), פקדונות בבנקים וניירות ערך נזילים, הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2018 ב-42.9 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-48.4 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2017, מזה, יתרת המזומנים, הפקדונות בבנק ישראל והפקדונות בבנקים הסתכמה ב-28.4 מיליארד ש"ח וכ-14.5 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל. יחס פקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2018, עומד על 132.5%, בהשוואה ל-141.2% ב-31 בדצמבר 2017. בסוף דצמבר 2018 הסתכמו פקדונות הציבור, אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים, בכ-116.7 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-118.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2017. הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. זאת, כתוצאה ממדיניות לגיוס מקורות מגוונים ויציבים, תוך דגש על גיוס מקורות לטווחי זמן בינוניים וארוכים, ממגוון של מגזרי לקוחות, ובמטבעות שונים. במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר מטבע החוץ, לבנק מקורות במח"מ חוזי קצר-בינוני, אשר הבנק צופה כי יוחזקו לאורך זמן. השימושים במגזרים אלו הינם הן לטווח קצר והן לטווח בינוני-ארוך. ככלל, חשיפות המטבע של הבנק במגזר המט"ח הינן נמוכות (ראה פרק סיכון שוק). חשיפת המדד של קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-1,045 מיליון ש"ח.

למידע בדבר פירוט נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופת פרעון - ראה באור 31 לדוחות הכספיים.

יתרת סך פקדונות הציבור של שלוש קבוצות המפקידיים הגדולות:

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
	במיליוני ש"ח	
3,000	2,017	1
2,949	1,758	2
2,554	1,672	3

סיכון מימון

כללי

סיכון מימון נובע מהתייקרות בלתי צפויה בעלות המימון, כאשר מקורות מימון ממוחזרים או נפרעים ומוחלפים על ידי מקורות חדשים ויקרים יותר, או כאשר הבנק נאלץ לממש שימושים כתוצאה ממחסור במקורות זמינים. סיכון המימון בבנק מנהל כחלק מניהול סיכון הנדילות. לבנק מקורות מימון מגוונים שעיקרם פקדונות הציבור. סיכון זה מנוטר באמצעות מודל קצר/ארוך, אשר מגביל את היקפי עודף השימושים הארוכים בשקלים ובמט"ח וכן מגביל את ההפסד הצפוי לבנק בגין התייקרות עלות הגיוס לתקופה של שנה.

סיכון תפעולי

כללי

בהתאם להגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350, סיכון תפעולי הוא סיכון להפסד כתוצאה מאי-נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה) או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים דו, אבטחת מידע וסייבר והמשכיות עסקית, ואינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין (היבטי החשיפה והניהול של הסיכון המשפטי על היבטי השונים נדונים בהרחבה בפרק נפרד).

מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע מדיניות כוללת ומקיפה לניהול הסיכונים התפעוליים, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 310 ו-350. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמעורר החשיפה לסיכונים תפעוליים בבנק. המדיניות כוללת התייחסות למבנה הארגוני של ניהול הסיכון ולשרשרת של תהליכי ניהול סיכונים, מרמת זיהוי הסיכונים, הערכה ומדידה, הפחתה וניטור הסיכונים.

ניהול החשיפות

1. איתור, מיפוי, מיזעור וניטור

הסיכונים התפעוליים מובנים בכל סוגי הפעילות העסקית של הבנק, ביחידות הארגוניות, בתהליכי הרוחב, ובמערכות התומכות. ניהול הסיכונים התפעוליים מהווה חלק בלתי נפרד ממערך ניהול הסיכונים הכולל, ומבוצע במטרה להעריך ולנטר את הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, למזער את הסיכונים התפעוליים ככל האפשר, תוך מתן חשיבות מיוחדת ביישום בקרות כנגד מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, ומשיקולים של עלות מול הפחתת הסיכון, להפחתת נזקים כספיים בגין הסיכונים התפעוליים, ולניהול הקצאת ההון באופן מיטבי. אחד מהכלים המרכזיים למיפוי וזיהוי הסיכונים התפעוליים ולשליטה ובקרה עליהם הינו סקר הסיכונים התפעוליים. הסקר כולל את מיפוי ותיעוד התהליכים העסקיים והסיכונים התפעוליים והבקרות בתהליכים אלו, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, גם בהתבסס על מאגר אירועי הכשל וממצאי ביקורת, הערכת אומדן הסיכונים והפחתתו על ידי יישום בקרות חדשות, חיזוק בקרות קיימות ועוד. המתודולוגיה עודכנה לקראת עדכון רביעי של סקר סיכונים תפעוליים תלת שנתי. הסקר אושר בהנהלת הבנק ובדירקטוריון, בשנת 2017. כמו כן, הבנק מבצע באופן שוטף ניהול סיכונים לאיתור מוקדי סיכון במוצרים, תהליכים ושירותים חדשים בבנק. בעקבות ממצאי סקרי הסיכונים שמתבצעים, ממצאי הביקורת הפנימית ותהליכי הפקת לקחים בגין אירועי כשל, משולבות בקרות מיכוניות ואחרות בפעילויות הבנק השונות, וכן שופרו ושודרגו נהלי ותהליכי העבודה והבקרה. בנוסף, כחלק מתשתית מעקב ובקרה, הוגדרו KRI - אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים בתהליכים נבחרים לאיתור מוקדם של שינוי במפת הסיכונים.

2. איסוף ודיווח אירועי כשל

הבנק מקיים תהליך של איסוף ותיעוד אירועי כשל, (אירועי הפסד/רווח, כמעט הפסד/כמעט רווח, הפרשה לתביעה), כבסיס נתונים לניתוחים רבעוניים ושנתיים של מגמות ומוקדי סיכון, לצורך הצגה בפני ההנהלה והדירקטוריון, לאומדן הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, לאימות הערכות של מומחי התוכן, להפקת לקחים, לבחינה מחדש ולשיפור בקרות קיימות, לעדכון מפת הסיכונים ולשמירת היסטוריה. בנוסף, מקיימת הקבוצה תהליך הפקת לקחים גם לגבי אירועים חיצוניים מהותיים שמידע לגביהם מופיע בתקשורת.

3. מערכת למדידה, אמידה וניהול של סיכונים תפעוליים

הבנק מנהל את מפת הסיכונים באמצעות כלי תוכנה, התומך במתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. מאגר המידע המרכזי של כלי התוכנה, כולל את נתוני המבנה האירגוני וכן את מיפוי ותיעוד התהליכים בבנק ואירועי הכשל. בשנת 2018 הוחלפה ושודרגה המערכת, למערכת משותפת לניהול סיכונים תפעוליים וניהול סיכוני ציות.

המשכיות עסקית (Business Continuity Planning)

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חירום. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 355 בנושא, נערך הבנק להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות עסקית במצבי חירום שונים. בבנק מתבצעת היערכות אשר מורכבת ממספר נדבכים: גיבוש מסמך מדיניות מקיף בנושא המשכיות עסקית, מסמך מסגרת עבודה הכולל פירוט לגבי תשתיות טכנולוגיות נאותות, גיבוש והטמעת תוכניות פעולה מקיפות ותשתית נהלים תומכת וביצוע תרגילים המדמים מצבי חירום שונים. בבנק קיים חדר מצב קבוצתי ופורום הערכות לשעת חירום קבוצתי בראשות ראש החטיבה לניהול סיכונים אשר מרכז פעילות זו בכל הקבוצה. הפורום מופקד על יישום המדיניות, הנהלים והמעקב אחר היערכות הקבוצה למצבי חירום שונים ומתכנס לפחות אחת לרבעון. מתקיים דיווח תקופתי בהנהלה ובדירקטוריון בנושא המשכיות עסקית והיערכות לשעת חירום. הבנק מקיים באופן שוטף תהליך לשיפור היערכות להמשכיות עסקית במסגרתו מעודכן המיפוי של כל הפעילויות והמשאבים הקריטיים אשר נדרשים בשעת חירום, ומעודכנים תרחישי החירום ומסמך המדיניות בהתאם.

אבטחת מידע

דירקטוריון הבנק והנהלתו קבעו מדיניות מפורטת בנושא מדיניות אבטחת מידע. הבנק מבצע את כל הסקרים והמיפויים הנדרשים לעמידה בהוראת ניהול בנקאי תקין 357 - "ניהול טכנולוגיית המידע", נערך לכל הנדרש מהנחיות בנק ישראל בנושא מדיניות חברתיות ומינה מנהל אבטחת מידע האחראי על ניהול סיכוני אבטחת מידע. בנוסף, ביום 8 במאי 2018 נכנס לתוקף עדכון לתקנות הגנת הפרטיות והבנק מיפה את הפערים ופועל ליישומן.

השלכות של סיכוני אבטחת מידע ואירועי סייבר

התקפות סייבר מבוצעות במטרה להסב נזק מאסיבי באמצעות פגיעה בפעילות אסטרטגית. הנזק הצפוי מהתקפות אלו עשוי לנבוע מפגיעה באמינות, שלמות, סודיות המידע ו/או בזמינות מערכות הבנק. נזקים אלו עלולים להוביל לפגיעה בפעילות העסקית של הבנק ולהשפעה על לקוחותיו.

הבנק מקיים מערך הגנה כולל וייעודי להתמודדות עם התקפות סייבר, בנוסף לפעילות הכוללת המבוצעת בתחום אבטחת המידע. מערך ההגנה כולל היבטים אנושיים, טכנולוגיים ותהליכיים שמטרתם לצמצם את הפגיעה בפעילות הבנק וההשפעה על לקוחותיו, והכל על פי תרחישי תקיפה ייעודיים המוגדרים על ידי מנהל הגנת הסייבר.

במהלך שנת 2018 זיהה מערך הסייבר ניסיונות תקיפה, אך קבוצת הבנק לא חוותה עד כה התקפות סייבר בעלות השפעה מהותית על תפקודה. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הנהלה והדירקטוריון של כל אחד מהבנקים בקבוצה הגדירו את אסטרטגיית הגנת הסייבר ואת מדיניות הגנת הסייבר.

בשנת 2018 נכנסו לתוקף שתי הוראות ניהול בנקאי תקין שהוציא בנק ישראל אשר עוסקות בפעילות הבנק מול ספקיו: הוראה 363 - "ניהול סיכוני סייבר בשרשרת האספקה" והוראה 359A - "מיקור חוץ". הבנק פועל לעמידה ברגולציה ובכלל זאת מיפוי פערים והכנת תוכנית עבודה ליישום. בנוסף, הבנק עומד בדרישות הבקרה של חברת SWIFT ליישום בשנת 2018.

פיקוח ובקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח וביקורת על תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים נבחן ומבוקר על ידי הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים במסגרת פורומים ודיווחים, כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכונים אחרים

סיכון משפטי

כללי

סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". הבנק מתייחס להגדרה באופן מרחיב וכולל בסיכון המשפטי, בין היתר, סיכון הנובע מאי קיומן של הוראות דין לרבות הוראות רגולטוריות, סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי משפטי/ייעוץ משפטי מול לקוחות, ספקים ו/או צדדים נוספים, סיכונים הכרוכים בהליכים משפטיים וכל סיכון אחר העלול לחשוף את הבנק לדרישה או תביעה משפטית וכן לקנסות ועיצומים.

תיאבון הסיכון

הבנק נוקט במדיניות שמרנית של תיאבון סיכון נמוך ביחס לקשירת הסכמים והתחייבויות משפטיות ומבצע את פעילותו העסקית בליווי גיבוי משפטי הולם, תוך הקפדה יתרה על עמידה בכל הוראות החקיקה והרגולציה והמגבלות והחביונות הנגזרות מהן. מבלי לגרוע מהאמור, הבנק נוקט במדיניות של אפס סובלנות בכל הנוגע לסיכון שמקורו בהפרה של הוראות דין המהוות עבירה פלילית או הפרה מינהלית.

מדיניות וניהול החשיפות

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי, במסגרתה מתוארים הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מקיים מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של הבנק, ומספק את הייעוץ, הגיבוי והתמיכה המשפטית הנדרשת לבנק על יחידותיו השונות. הבנק פועל למזעור הסיכונים על בסיס התפתחויות אלו ובהתאם להשלכותיהן. בנוסף, פועל מערך הייעוץ המשפטי לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר או פעילות חדשים ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר. במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים שנערך בבנק נסקרות גם פעילויות מערך הייעוץ המשפטי, וסיכונים שאותו מוערכים, נקבעים צעדים למזעורם ומופקים לקחים לשם מניעת הישנותם.

דיווח על החשיפה לסיכונים משפטיים

- החשיפות לסיכונים משפטיים מרכזות ומדווחות במסגרת מסמך הסיכונים המשפטי הרבעוני, המשולב במסמך הסיכונים הכולל של החטיבה לניהול סיכונים, אשר נדון אחת לרבעון בהנהלה ובועדות הדירקטוריון לניהול סיכונים.
- בעת אירוע מהותי בעל אפיונים משפטיים, מוגש למנהלת הסיכונים המשפטיים דיווח מיידי. במדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים מוגדרים דיווחים מיידיים ואחרים למנכ"ל ולדירקטוריון.

ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכונים המשפטיים

מערך הייעוץ המשפטי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול הסיכונים המשפטיים, ובאחריותו הגדרת מדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים הקבוצתית. סיכונים משפטיים משמעותיים בקבוצה מדווחים למנהלת מערך הייעוץ המשפטי, הן בדיווחים מיידיים והן בדיווחים תקופתיים. כמו כן, ועדה קבוצתית לניהול סיכונים משפטיים מתכנסת תקופתית ונדונים בה נושאים וחשיפות משפטיים מהותיים.

ניהול סיכונים בתיק ניירות הערך במטבע חוץ ובשקלים - סיכוני שוק וחבות

- א. דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מסמך מדיניות הסיכונים הפיננסיים מדיניות ותיאבון סיכון מפורטים ביחס לפעילות הבנק בתיק ניירות ערך במטבע חוץ ובשקלים, וקבע מגבלות השקעה וקווים מנחים, הן בהיבט האשראי, הן בהיבט של חשיפה לסיכוני צד נגדי והן בהיבט של חשיפה לסיכוני שוק, רבית ונזילות. מדיניות זו נבחנת על ידי הדירקטוריון וועדותיו לפחות אחת לשנה, ובאופן דינאמי יותר, הדירקטוריון יקיים דיון באירועים פיננסיים חריגים העלולים להשפיע על חשיפות הבנק.
- ב. הבנק משקיע רק באגרות חוב של חברות שדורגו בדירוג השקעה מינימאלי ביום הרכישה, כפי שנקבע במדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים וזאת לאחר בחינת איכות האשראי של המנפיק, סיכוני השוק הגלומים בהשקעה ונזילות אגרות החוב.
- ג. לאחר ביצוע ההשקעה, מקיים הבנק באופן שוטף, כחלק מניהול הסיכונים השוטף בתיק ניירות הערך במט"ח ובשקלים מעקב מאקרו כלכלי וענפי הרלוונטי להשקעותיו השונות.
- ד. כחלק ממנגנוני הפיקוח והבקרה על ניהול הסיכונים גובשה בבנק שגרת דיווח לגבי אופי והיקף החשיפות בתיק ניירות הערך המנוהל. הדיווחים נמסרים הן לגורמים מקבלי החלטה והן לגורמי הבקרה. עיקר מתכונת הדיווח בבנק הינה:
 - דיווח מיידי עם גילוי חריגה ממגבלות ונהלים.
 - דיווח מיידי על פתיחת מרווחים, הרעה משמעותית בדירוג וכל אירוע חריג משמעותי אחר בתיק, וככל שנדרש.
 - ישיבות השקעה אחת לשבועיים בראשות ראש המערך הפיננסי.
 - דיווח אחת לשבוע לוועדה הדו יומית לעניינים שוטפים בראשות המנכ"ל ו/או ראש המערך הפיננסי על פתיחת מרווחים, רכישות ומכירות ניירות ערך ואירועים חריגים.
 - דיון לפחות אחת לחודשיים בראשות המנכ"ל בתמהיל התיק, בהתפתחויות בחשיפה ובמגמות בשווקים הפיננסיים (החל משנת 2019 יתקיים לפחות אחת לרבעון).
 - דיווח שש פעמים בשנה לוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.
 - דיווח רבעוני במסגרת מסמך הסיכונים.
 - דיווח דו-חודשי לוועדת ניהול נכסים והתחייבויות של ההנהלה בראשות המנכ"ל ובהשתתפות מנהל הסיכונים הראשי.לפירוט תיק ניירות הערך - ראה פרק המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימוט ההון.

סיכון ציות

כללי

- הוראת ניהול בנקאי תקין 308 של הפיקוח על הבנקים, כפי שעודכנה בשנת 2015 מחייבת את הבנקים לפעול לקיום כלל הדינים וכללי ההתנהגות החלים על הפעילויות הבנקאיות השונות של הבנק.
- סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות.
- הוראות ציות, כמוגדר בתיקון להוראה 308 האמור לעיל, הינם: חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), תקדים משפטי מחייב, נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.
- החובות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון נרחב של פעילויות, הליכים ומוצרים אותם מבצע הבנק מדי יום.
- הבנק אימץ תוכנית אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, המבוססת על מיפוי מקיף של הוראות הדין הרלוונטיות, נהלי הבנק והתהליכים השונים בבנק, אשר מסדירה נהלים והנחיות ליישום מתמשך של התוכנית, וזאת בהתאם לקריטריונים שפרסמה רשות ניירות ערך בנושא.

מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע ואישר מדיניות ציות קבוצתית. במסגרת המדיניות הוסדרו, בין היתר, מבנה פונקציית הציות, הגורמים השונים המעורבים ביישום המדיניות, חלוקת האחריות לביצוע בקורות בקו ההגנה השני אחר הוראות הציות השונות בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה וכדומה.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה אימצו מדיניות של הקפדה יתרה בהתייחסות לסיכון הציות. ביחס להפרת הוראות החוק ונהלי הבנק הקשורים להוראות החוק, הקבוצה תמלא אחר הוראות ציות החלות עליה ותפעל לשם הבטחת העמידה בהן על ידי כלל עובדי הקבוצה. כל עסקיה של הקבוצה יבוצעו על פי נהלי הבנק, הקוד האתי ובהתאם לכל החוקים והתקנות. הקבוצה פועלת להטמעת תרבות ארגונית ואמות מידה ליושרה ואתיקה כבסיס הכרחי לקיום של תרבות ציות בכל דרגי הארגון.

ניהול החשיפה

- לשם קיום ההוראה הוקמה בבנק מחלקת ציות (להלן - "פונקציית הציות" או "הפונקציה"), הכפופה לקצין הציות הראשי ומשמשת כפונקציה בלתי תלויה, האחראית על ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי. כמו כן, מונה קצין הציות הראשי כ-RO (הממונה) על יישום כללי החקיקה וההוראות בתחומי ה-FATCA שמטרתו לאכוף מנגנוני דיווח לגבי חשבונות של אמריקאים מחוץ לארה"ב, RO לבחינת יישום הסכם ה-QI (Qualified Intermediary) המרחיב את דרישות הדיווח וניכוי המס מתשלומים מסוימים מעבר לחשבונות של תושבי חוץ אמריקאים גם לחשבונות אחרים להם הכנסות ממקורות בארה"ב וכן אחראי לוודא יישום כללי ה-CRS (Common Reporting Standard) שבדומה ל-FATCA תכליתו להסדיר את אופן החלפת המידע האוטומטי לגבי חשבונות פיננסיים של תושבים זרים בין מדינות אשר יחתמו על הסכם ביניהן.
- פונקציית הציות אחראית על ריכוז הבקרה בבנק לציות להוראות הציות שבאחריותה בהתאם למדיניות הציות ותוכנית העבודה השנתית ולדיווח על ליקויים או פערים לכל מדרג הסמכויות בבנק.
- בשנת 2016 בוצע סקר תשתיות מקיף בנושאי הציות השונים והכולל מעבר להוראות כאמור בהוראה 308, גם את ההוראות מתחום הסיכונים חוצי גבולות, FATCA, איסור הלבנת הון ואכיפה פנימית בדיני ניירות ערך.
- הממצאים בגין הסקרים בתחום סיכונים חוצי גבולות, איסור הלבנת הון ואכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, הוצגו בפני הנהלת הבנק והדירקטוריון. הסקר בתחום הוראות הציות שאינן בתחומים האמורים לעיל, הסתיים והוצג להנהלה ולדירקטוריון.
- לצד קצין הציות הראשי פועלים:
 - נאמני ציות בכל אחד מסיניפי הבנק ובמטה.
 - ועדת ציות אשר כוללת נציגים של יחידות הבנק השונות.
 - פורום מעקב אחר יישום הוראות סטטוטוריות אשר מתפקידו לעקוב אחר יישום הוראות ציות חדשות ולדון בטיטת הוראות, הצעות חוק, תזכירי חוק וכדומה.

דיווח על החשיפה

- דיווח במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, על הפעילות הכוללת של הפונקציה ועמידה בהוראות ציות והמלצות לגבי הפרות והיערכות ליישום הוראת ציות חדשה, וכן דיווח שנתי מפורט על סיכום פעילות בשנה הקודמת.
- בנוסף, במדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מידיים להנהלה ולדירקטוריון.

ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הציות

קצין הציות הראשי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים הציות, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא הציות בקרב חברות הבת הבנקאיות, וכן הכוונה וליווי חברות הבת בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות. בכל חברה בת בנקאית פועל קצין ציות.

ניהול סיכון התנהלות - Conduct Risk

סיכון התנהלות הינו סיכון חוצה ארגון, השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ואשר מושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות, הגינות ושקיפות, באופן שבו הבנק מתנהל אל מול מחזיקי העניין השונים. קבוצת הבנק נדרשת להטמיע ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו. אי עמידה בסטנדרט ההתנהלות חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים, בין היתר, סיכונים ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין וכיו"ב. לבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה (Conduct risk), כחלק ממדיניות הציות.

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

כללי

- סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרור התממשות של סיכון מוניטין.
- על המגזר הבנקאי חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, את החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, חוזרים שונים ועוד.

מדיניות

לקבוצה מדיניות מוסדרת לנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, המאושרת בדירקטוריון אחת לשנה.

תיאבון הסיכון

- הבנק מפעיל מדיניות של "אפס סובלנות" בהתייחסות לסיכוני הלבנת הון ובכלל זה סיכונים חוצי גבולות לעניין עבירת מס (Cross border) ובמסגרתה נדרשים כל מנהלי הבנק ועובדיו, ללא יוצא מן הכלל, כולל החברות הבנות בקבוצה, למלא אחר הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק וכן אחר כל נהלי הבנק הרלוונטיים הנובעים מהוראות אלו.
- קבוצת הבנק נוהגת מדיניות מחמירה שנועדה להבטיח יישום דוקני של הוראות החוק והכרה נאותה של הלקוח אתו מנהל הבנק עסקים, ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם הבנק או באמצעותו, החיוניים למניעת הלבנת הון ומימון טרור באמצעות הבנק ולניהולו התקין של הבנק.
- המדיניות בתחום מניעת הלבנת הון כוללת הגדרה ברורה של איסורים ביחס לפעילות מול גופים ומדינות לגביהן ישנן הגבלות.

ניהול החשיפה

- בבנק פועלת יחידה למניעת הלבנת הון ומימון טרור, אשר מופקדת על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן. היחידה כפופה לקצין הציות הראשי, המשמש גם כאחראי איסור הלבנת הון ומהווה חלק מפונקציית הציות הכפופה למנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO). תפקידי האחראי על איסור הלבנת הון ומימון טרור כוללים, בין היתר:
- כתיבה ועדכון המדיניות והנהלים בהתאם לעדכוני חקיקה והוראות הדין, פיתוח וביצוע בקורות על מנת לוודא כי הבנק מיישם את הוראות הדין ומבצע את הדיווחים הנדרשים, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון ובדיקת יישום מדיניות הבנק בכל תאגידי העזר בקבוצה וכן קיום הדרכות יומי עיון לנאמני הציות ולכלל העובדים, המגבירים את המודעות לנושא.
- לשם יישום החוק, והטמעה של הוראותיו מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים, האחראים על הפעילות השוטפת בנושא, הכפופים מבחינה מקצועית לקצין הציות.
- הבנק נוקט באופן שוטף במהלכים לאיתור וטיוב נתונים באמצעות דוחות בקרה. ליעול הבקורת, הבנק משקיע משאבים רבים בפיתוח ושדרוג מערכות הבקרה הממוכנות ומקצה משאבי כח אדם לנושא.
- כאמור בפרק הציות, התבצע בבנק סקר תשתיות עדכני שהסתיים בשנת 2017 ובמסגרתו לא נמצאו פערים לתיקון.
- מערך הייעוץ המשפטי מבצע מעקב אחר עדכוני חקיקה ויודא מסירתם לאחראי על ניהול סיכוני איסור הלבנת הון וכן למתן תמיכה משפטית ככל שזו נדרשת על ידי האחראי, לקיום חובות האחראי ופעילות היחידה והבנק.
- ועדה מייעצת הוקמה לצורך תמיכה במילוי תפקידו של האחראי אשר עיקרי תפקידיה כוללים, בין היתר, דיון בפעולות בחשבונות בהם זוהו פעילויות בלתי רגילות, אשר קיים ספק באם יש צורך בדיווחן לרשות לאיסור הלבנת הון.

דיווח על החשיפה

- במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווח הממונה על איסור הלבנת הון על פעילותו. הדיווח כולל, בין היתר, התייחסות למוקדי סיכון שאותרו ודרכי הטיפול בהם.
- אחת לשנה לפחות מדווח הממונה על איסור הלבנת הון להנהלה ולדירקטוריון הבנק, דיווח מפורט.
- בנוסף, במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מדיים להנהלה, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הלבנת הון ומימון טרור

האחראי למילוי החובות בבנק לפי חוק איסור הלבנת הון פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ומימון טרור, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בחברות הבנות, כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 411, הכוונת וליוי חברות הבנות בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ניהול סיכונים חוצי גבולות - Cross Border

קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין.

סיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או אויב

ביום 27 בנובמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הנחיות גילוי בנוגע לסיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או עם אויב. על פי הנחיות אלו, על תאגיד מדווח לכלול גילוי אודות הסיכונים והמגבלות אשר התאגיד חשוף להם עקב קשריו, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם האויב, לרבות מכוח הוראות הדין, ואשר יש להם או עשויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד. בהמשך לפרסום הנחיות אלו פרסם בנק ישראל ביום 23 בדצמבר 2012 עדכון להוראות הדיווח לציבור. במסגרת עדכון זה נוספה דרישה לפיה על התאגידים הבנקאיים לכלול בדוחות הכספיים לשנת 2012 ואילך גילוי בנוגע לסיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או עם האויב, בהתאם לאמור בהנחיית רשות ניירות ערך דלעיל. מדיניות הבנק אינה מתירה קיום קשרים או פעילות, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם גוף אשר הוגדר "כאויב" על ידי רשויות החוק. מערכות הבנק הותאמו כדי לתת מענה למדיניות זו בהתאם לרשימות שפורסמו בתיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, מיום 26 בדצמבר 2011. לאור ההיערכות המתוארת דלעיל, להערכת הבנק החשיפה לגורמי הסיכון הללו, במידה וקיימת, נמוכה ביותר.

סיכון מוניטין

כללי

סיכון מוניטין הינו סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או גולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון.

תיאבון הסיכון

לקבוצה סובלנות נמוכה לסיכון המוניטין שעלול להשפיע על יציבותה ובכלל זה - איומים שמקורם בתדמית הבנק. מעבר לכך, הבנק רואה בתדמית חיובית משום נכס מרכזי ולכן יפעל למניעת התממשות סיכון מוניטין שעלול להגיע לתרחיש קיצון וינסה למזער התממשותם של סיכונים מוניטין ככל האפשר.

מדיניות וניהול החשיפה

לבנק מדיניות לניהול הסיכון הכוללת: זיהוי ומעקב אחר גורמי הסיכון וגיבוש פעילות מונעת איתור מוקדם של אירועי מוניטין פוטנציאליים, ניטור מתמשך של הסיכון וניהולו.

דיווח על החשיפה

לבנק מדיניות ניהול סיכון מוניטין הכוללת פירוט בנוגע לחובות הדיווח ובכלל זה, דיווחים מידיים. מערך הדיווחים מגדיר, בין היתר, באחריות מי הדיווח, תדירותו והנמענים לדיווח.

סיכון אסטרטגיה

כללי

סיכון אסטרטגיה הינו סיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים רגולטוריים, ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.

מדיניות וניהול החשיפה

דירקטוריון הבנק מתווה את האסטרטגיה של הבנק והקבוצה. לבנק מדיניות לניהול סיכוני האסטרטגיה.

תיאבון הסיכון

לקבוצת הבנק סובלנות נמוכה לסיכון האסטרטגי בשל ההשפעה הקריטית שעשויה להיות לו על יציבות הבנק והישיגו העסקיים. הקבוצה מאמצת אסטרטגיה עסקית המתאפיינת ברמה גבוהה של זהירות ומידתיות.

דיווח על החשיפה

בבנק קיימת מעטפת סדורה של דיווחים ביחס לסיכון האסטרטגי לאורך קווי ההגנה השונים.

סיכון רגולטורי

מקורו של הסיכון הוא במגמת התגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות והון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) כבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על התאגיד הבנקאי ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון האסטרטגיה.

מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו המנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכוני הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפוקחים ומנוהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתור, מיפוי ומיזעורו של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים על בסיס התפתחויות אלה.

בהיבט האסטרטגי - התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצוינו לעיל, ולוקחת בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה פרק מגבלות חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

דיון בגורמי סיכון

מידת ההשפעה של גורמי הסיכון מתבססת על המתודולוגיה שמשמשת את הבנק בתהליך ה-ICAAP ובמסמך הסיכונים. המתודולוגיה לוקחת בחשבון את רמת הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון של הבנק אל מול תאבון הסיכון שנקבע ואיכות ניהול הסיכון. כל גורם סיכון המופיע בטבלה נבחן, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לבין גורמי סיכון אחרים המופיעים בטבלה.

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה - בינונית	סיכון שוק הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. על מנת למזער את החשיפה לסיכונים שוק, לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד, מערך בקרה, תשתית דיווחים ועקרונות לפעילות.	1.1 סיכונים שוק
קטנה - בינונית	סיכון הרבית הוא סיכון להפסד או לירידת ערך כתוצאה משינויים בשיעורי הרבית בשווקים השונים. שינויים ברבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כולל: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס (מרווח) וסיכון אופציות. סיכון הרבית בתיק, הינו הסיכון הדומיננטי אליו חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח.	1.1 סיכון רבית
קטנה	סיכון האינפלציה הינו סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ו/או במדד המחירים עצמו.	1.2 סיכון האינפלציה
קטנה	סיכון שער החליפין הינו סיכון להפסד כתוצאה משינוי בשער החליפין ו/או כתוצאה משינויים בציפיות לשינוי בשער החליפין.	1.3 סיכון שער החליפין
קטנה	סיכון מחיר המניות הינו סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות. סיכון אופציות הוא הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות, לרבות סטיית התקן.	1.4 סיכון מניות / אופציות
קטנה	סיכון הנזילות הינו הסיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים שעומדים לרשות הבנק. כדי למזער את החשיפה לסיכון נזילות מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח וצמוד מט"ח, בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין.	2. סיכון נזילות
קטנה - בינונית	סיכון האשראי הינו הסיכון שלווה או צד נגדי, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. כדי למזער את החשיפה לסיכון אשראי מוגדרת בקבוצה מדיניות ניהול סיכונים אשראי המגדירה תיאבון סיכון פרטני ומגבלות חשיפה לגבי לווים/ענפים במגזרי הפעילות השונים ומגבלות נוספות. לבנק סביבת בקרה ענפה ומערך דיווח נרחב.	3. סיכון אשראי
קטנה - בינונית	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות ובהון הקבוצה שעלול להתרחש כתוצאה מהרעה באיכות הלווים על רקע פגיעה בכושר ההחזר שלהם, ו/או בשווי ובטיב הבטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי, כלהלן: - חוסנו הפיננסי של הלווה - איתנות, נזילות, רווחיות, כושר החזר, רמת המינוף וכו', ו/או פגיעה בהם כתוצאה מתמורות בפרמטרים כלכליים שונים (שע"ח, שערי הרבית וכו'), ו/או סיבות עסקיות ותמורות בענף פעילות של הלווה. - שווי, איכות או תמהיל הבטחונות הניתנים על ידי הלווה להבטחת האשראי בחשבונותיו.	3.1 איכות לווים ובטחונות
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות ובהון הקבוצה הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לענף משק מסוים ו/או השקעות במוצרים הרגישים לענף. הרעה בפעילות העסקית בענף משק כזה, על רקע שינויים בביקוש או בהיצע, שינוי במחירי חומרי גלם, שינויים בטחונות ו/או פוליטיים, שינויים רגולטוריים ועוד, עלולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הבטחונות שניתנו על ידי חלק מהלווים המשתייכים לענף זה, וכתוצאה מכך, להשפיע לרעה על שווי נכסי הקבוצה ורווחיותה.	3.2 ריכוזיות ענפים

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות והון הקבוצה הנובע מהרעה במצב של לווה/קבוצת לווים גדולה יחסית לתיק האשראי, שעלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ובהתאמה על רווחיותה. השפעת הסיכון הינה נגזרת, בין היתר, של התמהיל הפנימי של הקבוצות, הקשר בין החברות המרכיבות אותן עסקית או ענפית, פיזורן, והשפעת הבעיות באחת מהן על היתר. כדי למזער את החשיפה לסיכון קבע דירקטוריון הבנק מגבלות לגבי החשיפה ללווה/קבוצת לווים שבחלקן מחמירות מהמגבלות של בנק ישראל. כמו כן, קיים תהליך של בקרת קיום המגבלות ודיווח להנהלה, לוועדה לניהול סיכונים ולדירקטוריון.	3.3 ריכוזיות לווים וקבוצת לווים
בינונית	סיכון תפעולי הינו סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה), או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכוי מעילות והונאות, סיכוי דו, אבטחת מידע, סייבר והמשכיות עסקית, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין, המנוהלים בנפרד. כדי למזער את החשיפה לסיכון תפעולי מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול הסיכונים התפעוליים המגדירה את תיאבון הסיכון וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים.	4. סיכון תפעולי
בינונית-גבוהה	סיכון יחסי עבודה הינו חלק מהסיכון התפעולי. ברבעון השלישי של שנת 2018 הוחלט להפריד את סיכון יחסי העבודה מהסיכון התפעולי ולהעריכו ברמת סיכון "בינונית-גבוהה", על רקע מיזוג אוצר החייל, סכסוכי העבודה באוצר החייל ובמת"ף ושינויים ארגוניים בקבוצה כתוצאה מתהליך פרישה מרצון.	4.1 סיכון יחסי עבודה
קטנה	סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". במטרה למזער את הסיכון הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי אשר מוגשת לאישור ההנהלה והדירקטוריון, במסגרתה מתואר הסיכון המשפטי, הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. במסגרת זאת פועל הבנק לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר/שירות או פעילות חדשה ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר.	5. סיכון משפטי
קטנה-בינונית	סיכון מוניטין הינו סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון. סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים משיקים כגון סיכון תפעולי, סיכון אשראי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרור ועוד, אשר דבר פרסומם עלול לגרום התממשות של סיכון המוניטין (לדוגמה: אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, אירועי סייבר, הפסד כספי גבוה וכו'). ברבעון השלישי של שנת 2018, רמת הסיכון עלתה מ"קטנה" ל"קטנה-בינונית", בין היתר עקב הגברת האווירה הציבורית השלילית כנגד הבנקים.	6. סיכון מוניטין
בינונית	סיכון חקיקה ורגולציה הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הקבוצה העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה, שיש בהם להשפיע על פעילות הקבוצה ועסקיה. הבנק, כתאגיד בנקאי, והחברות המוחזקות על ידו, כפופים להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה ומדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה כגון: הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, אגף שוק ההון וחיסכון באוצר, הרשות לניירות ערך, הרשות להגנת הפרטיות, רשות התחרות, גופים סטאטוטוריים בתחום הגנת הצרכן וכו'. תחום המחשוב רגיש אף הוא לשינויים בחקיקה ורגולציה, על רקע שדרוגים ושינויים שנדרש לעיתים לעשות במערכות המחשוב. בתחומים אלו קיימים שינויים ו/או חידושים תכופים בחקיקה ובמדיניות הרשויות השונות. שינויים כאמור בחקיקה ובמדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה השונות עלולים להשפיע על פעילות הקבוצה ועל עסקיה, וכן לרוב דורשים השקעות והקצאת משאבים על מנת להתאים את הפעילות אליהם, הן בהשקעה במערכות והן בכח אדם ובהכשרתו.	7. סיכוי חקיקה ורגולציה

רמת סיכון	השפעה	סיכון
		8. סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור
	<p>סיכון ציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות. סיכון הציות כולל את הסיכון לאי קיום הוראות הדין כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 308, ובכלל זה הסיכון לאי קיום הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, הסיכון לאי קיום הוראות תכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בהתאם לחוק יעול האכיפה בדיני ניירות ערך ואת הסיכונים הנובעים מהפעילות מול תושבי חוץ. סיכון זה כולל גם סיכון התנהלות (CONDUCT RISK), אשר הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ומושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות ושקיפות באופן בו מתנהל הבנק אל מול מחזיקי העניין השונים.</p> <p>התחזקות הרגולציה והאכיפה של רשויות המס במדינות שונות, מתוך כוונה לאתר כספים של תושביו המוחזקים מחוץ למדינת התושבות עלולים להשליך על דפוסי התנהגות של לקוחות ומכאן לחשוף את הבנק לסיכוני ציות, סיכוני מוניטין I-Cross border risk.</p> <p>סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום לתממשות של סיכון מוניטין.</p> <p>ההשפעה של סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור משליכה על כל תחומי הפעילות של הבנק, לרבות, האכיפה המנהלית, ורגולציה בינלאומית בתחומי מיסוי לרבות ה-FATCA. על מנת למזער את הסיכון, נקבעו מדיניות ונהלים לניהול הסיכונים השונים, הוגדר בכל אחד מהם תיאבון סיכון וקיימת מעטפת של נהלים, בקורות, מערכות מיכון תומכות ומערך דיווחים בהתאם לנדרש.</p>	בינונית
		9. סיכון תחרות ואסטרטגיה
	<p>סיכון התחרות נובע מחשיפת הקבוצה לתחרות בישראל בכל תחומי עסקיה. במהלך פעילותה השוטפת מתמודדת הקבוצה עם גורמים מתחרים בהם התאגידים הבנקאיים האחרים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידה. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי להקטנת גובה העמלות והמרווחים.</p> <p>סיכון האסטרטגיה הינו הסיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.</p>	קטנה-בינונית

בנוסף לסיכונים כאמור לעיל, התוצאות העסקיות של הבנק וביצועיו מושפעים באופן ישיר ממצב המשק בישראל. הרעה בתנאים הכלכליים במשק הישראלי, ו/או הרעה בתנאים הפוליטיים ו/או הבטחוניים עלולים להביא לפגיעה בהכנסות הקבוצה. עיקר פעילותו של הבנק וכן של חלק ניכר מהחברות המוחזקות על ידו הינו במדינת ישראל. לפיכך, מיתון במשק, הוצאה משמעותית של ההשקעות הזרות שהושקעו במשק בשנים האחרונות, האטה כלכלית מהותית וירידה ברמת החיים בישראל עלולים להשפיע באופן מהותי על תוצאות הבנק. מיתון במשק עשוי להגדיל את היקף החובות הבעייתיים, להקטין את מחזורי הפעילות בשוק ההון, להשפיע על הביקוש לשירותים בנקאיים שוטפים שצורכים משקי הבית, להביא לירידה בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי ועוד.

**מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים,
בקורות ונהלים**

76 מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים

76 אומדנים חשבונאיים קריטיים

80 בקורות ונהלים

מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בבאור 1 לדוחות הכספיים. הדוחות הכספיים כוללים תוצאות של חישובים, הנחות ואומדנים המתייחסים לפעילויות, אירועים והתפתחויות שונות, המשפיעים על רווחיותו של הבנק. הנהלת הבנק מתבססת בהערכתה על הנחות סובייקטיביות והערכות של עובדים וגורמים מקצועיים חיצוניים בעלי מיומנויות והתמחויות בתחומים בהם נדרשים האומדנים השונים. לבעלי המקצוע החיצוניים ולעובדים העוסקים בפיקוח, בקרה והכנת האומדנים וההערכות בנושאים המוגדרים כבעלי השפעה קריטית על התוצאות הכספיות של הבנק, אין, ככל שהדבר מתאפשר, מעורבות וקשר עסקי שוטף עם הגורם או הסוגיה נשוא האומדן. הנהלת הבנק והדירקטוריון סבורים כי האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק. להלן סקירה תמציתית של התחומים בהם נדרשת הנהלת הבנק לבצע הערכות ואומדנים חשבונאיים בנושאים שהשפעתם על הרווח והפסד עשויה להיות קריטית ומהותית. לשינויים באומדנים ובהערכות בנושאים שיתוארו להלן, ובכלל זה התממשות שונה של אירוע מהאומדן שנעשה לגביו, יכולה להיות השפעה מהותית על תוצאותיו העסקיות של הבנק ועל מבנה הנכסים וההתחייבויות שלו (לרבות - תלויות).

א. הפרשה להפסדי אשראי

החל מיום 1 בינואר 2011 מיישם הבנק את הוראת הדיווח לציבור בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" המאמצת את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב. הבנק קבע נהלים ליהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים. בהתאם לנהלים אלו, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. כמו כן, הבנק קבע מדיניות למדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". ההפרשה הפרטנית, הרלוונטית לחובות בעייתיים בסיווג פגום, נעשית בהתבסס על הערכות הנהלה לגבי הפסדים הגלומים בתיק האשראי המאזני והחוץ מאזני. הפרשה זו נאמדת באמצעות הפער שבין יתרת החוב הרשומה לבין הערך הנוכחי של התקבולים הצפויים לפרעון החוב, או השווי ההוגן של הבטוחות.

אמידת התקבולים הצפויים לפרעון החוב, המתבססת על מגוון מקורות החזר הרלוונטיים, לרבות פעילותו העסקית של הלווה, ערך הבטוחות שהעמיד הלווה, מקורות פרעון פרטיים וערך מימוש ערבויות שניתנו על ידי הלווה או צדדים שלישיים, מחייבת שימוש בשיקול דעת ואומדנים אשר הנהלת הבנק מאמינה כי הינם סבירים במועד ההערכה, אולם, מטבע הדברים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדנים שנקבעו. בנוסף, הבנק בוחן את החובות ומבצע מחיקה חשבונאית של חובות אשר עומדים בתנאי המחיקה החשבונאית.

ההפרשה הקבוצתית, הרלוונטית לכלל החובות שלא סווגו כפגומים, מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שאינם פגומים.

ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי בגין סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מחושבת על בסיס שיעורי הפסד היסטוריים בענפי המשק השונים (בגין התקופה החל משנת 2011. בהתאם לכך, קביעת ההפרשה בשנת 2018, נסמכת, בין היתר, על שיעורי המחיקות בשמונה השנים האחרונות), תוך חלוקה בין אשראי בעייתי לבין אשראי לא בעייתי.

הבנק משתמש בממוצע שיעורי הפסד היסטוריים בענפי המשק השונים בטווח השנים כאמור לעיל, ובנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות בקשר לאשראי לציבור הבנק לוקח בחשבון נתונים נוספים (התאמות איכותיות). לעניין הסבר על התאמות איכותיות - ראה באור ד.1.1 (4) לדוחות הכספיים.

ב. תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות

הערכת הסיכון ומתן ביטוי חשבונאי לתביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של עורך הדין המטפל, על סמך בקיאותו וידיעתו את החוק והפסיקה, נסיונו בעבודה המשפטית, הכרת הפעילות הבנקאית, וכן, גם בחינת התשתית העובדתית. הערכת הסיכון מבוקרת על ידי ראש מדור ליטיגציה במערך המשפטי, ובסכומים גבוהים גם על ידי ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק.

לשם השגת מטרה זו פועל מערך הייעוץ המשפטי במספר מישורים:

1. הכרת הדין הכללי.
קיימת הקפדה, שמוצאת את ביטויה בנהלים הפנימיים של מערך הייעוץ המשפטי, על עדכון שוטף בחקיקה ובפסיקה. תשומת לב מיוחדת ניתנת לנושאים שיש להם השלכה על פעילות הבנק לענפיה ולגווניה השונים, לרבות הסקת מסקנות והמלצה על היערכות, לרבות בעקבות תביעות שדווחו על ידי בנקים אחרים.
2. טפול בתביעות ותלונות נגד הבנק.
כנגד הבנק תלויות ועומדות תביעות משפטיות (לרבות בקשה להכיר במקצתן כתובענות ייצוגיות) בנושאים שונים, לרבות בתחום שוק ההון, יחסי בנק-לקוח, היעדר גילוי נאות וכיו"ב.

התביעות נגד הבנק עוברות לטיפולו של מערך הייעוץ המשפטי, המטפל בתביעות בין בעצמו ובין באמצעות עורכי דין חיצוניים, תוך ליווי ופיקוח של מערך הייעוץ המשפטי, ככל הנדרש. לתלונות בסכום שמעל 10,000 דולר ולכל תביעה משפטית (ללא רצפת סכום) מבוצעת הערכת סיכון. ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מבצעת בקרה תקופתית על הערכת הסיכון בתלונות ובתביעות שסכומן מעל 5 מיליון ש"ח. אומדנים לחשיפות שיש לבנק בתביעות ובתלויות לגביהן נדרשה הפרשה או נדרש גילוי לגבי רמת החשיפה הגלומה בהן, נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של עורך הדין המטפל, בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים הרלוונטיים בבנק ומבוקרים כאמור על ידי ראש מדור ליטיגציה במערך המשפטי, ובסכומים גבוהים גם על ידי ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק. למנכ"ל מועבר דיווח מידי במקרה של תביעה מהותית, דיווח חודשי על עדכונים ושינויים מהותיים בתיקי תביעות ותלונות נגד הבנק מעל סכום מסוים ודיווח רבעוני על עדכונים ושינויים כאמור בכלל התביעות והתלונות נגד הבנק.

לגבי מרבית התביעות והתלויות ישנם אומדנים לרמת הסיכון שיש לבנק ובהתאם לכך מבוצעות הפרשות.

באשר למתכונת הגילוי של תובענות משפטיות ראה באור ד.1.16) לדוחות הכספיים.

ג. זכויות עובדים

עובדים של חברות הקבוצה, ובכללם הבנק, זכאים להטבות מסוימות בתקופת עבודתם, בעת פרישתם ולאחר פרישתם לגמלאות. הטבות אלו כוללות, בין השאר:

- תוכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויי פרישה, פנסיה, הטבות לגמלאים ואחרים.
 - הטבות אחרות (לחלק מחברות הקבוצה) - מענקי ותק, הטבות בגין ימי מחלה שלא נוצלו.
- ההתחייבות בגין הטבות אלו מחושבת על בסיס אקטוארי. החישובים האקטואריים מבוססים על מספר פרמטרים ובכלל זה, ההסתברות שיתמלא כל התנאים לתשלום, תוחלת החיים הצפויה, גיל הפרישה, שיעורי הפרישה של העובדים טרם מועד הפרישה לגמלאות, שיעור עליית השכר הצפויה, שיעור הפיצויים המוגדלים ושיעור ההיוון. שיעור ההיוון מחושב על בסיס תשואת אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח בגובה הפרש בין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב לבין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב של ממשלת ארה"ב. בעקבות מהלכי ההתייעלות בהם נוקט הבנק, הכוללים צמצום הדרגתי במצבת כח אדם, כפי שפורטו בבאור זכויות עובדים (ראה באור 23 לדוחות הכספיים), עודכנו חלק מהפרמטרים שצוינו לעיל.

להלן ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב ההפרשות האקטואריות:

31 בדצמבר 2018		
ירידה של 1%	עליה של 1%	
במיליוני ש"ח		
		השפעת השינוי בשכר על
		התחייבות לפיצויים ופנסיה
		הטבות אחרות לאחר פרישה
		הטבה בגין ימי מחלה שלא נוצלו
		השפעת השינוי בשיעור ההיוון על
		התחייבות לפיצויים ופנסיה
		הטבות אחרות לאחר פרישה
		הטבות בגין ימי מחלה שלא נוצלו
		מענקים בגין ותק
		השפעת השינוי בשעור עזיבת עובדים צפויה
		התחייבות לפיצויים ופנסיה
		הטבות אחרות לאחר פרישה
		הטבה בגין ימי מחלה שלא נוצלו
		מענקים בגין ותק

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על תוכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויים, פנסיה, הטבות לגימלאים ואחרים, נזקפת לרווח כולל אחר.

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על הטבות אחרות - מענקי ותק והטבות בגין אי ניצול ימי מחלה, נזקפת לרווח והפסד.

חוות דעת האקטואר עומדת לעיון באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך ובאתר מאיה של הבורסה לניירות ערך בתל אביב.

ד. אומדן השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל בהיקפים משמעותיים בתחום המכשירים הפיננסיים הנגזרים, שהצגתם בדוחות הכספיים מושתתת על בסיס השווי ההוגן, להבדיל מהשווי על פי עקרונ הציבירה.

הבנק מיישם את כללי FAS 157 למדידת השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים החל משנת 2012.

FAS 157 מגדיר את השווי ההוגן כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך סילוק התחייבות בעסקה בין מוכר מוצן לקונה מוצן במועד המדידה. התקן מחייב לעשות שימוש מירבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים, לצורך הערכת שווי הוגן. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק אשר מתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג של שווי הוגן כלהלן:

- נתוני רמה 1 - מחירים מצוטטים משוק פעיל.

- נתוני רמה 2 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר הנתונים המשמעותיים בהם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.

- נתוני רמה 3 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים בהם אינם נצפים.

מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק עיקרי הוערכו לפי שווי שוק, שנקבע בשוק העיקרי ובהעדר שוק עיקרי, לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי הנגזר (סיכון שוק, סיכון אשראי וכדומה). חישובי השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים, בגין מרכיב המט"ח שלהם, מתבססים על הנתונים השוררים בשוקי הכספים הבינלאומיים ובשוק המקומי, ובגין המרכיב של המטבע הישראלי, על שיעורי רבית לא צמודה ורבית צמודת מדד, בהתחשב במחירי השוק, הנזילות והסחירות הקיימת בשוק המקומי בהתחשב בסוג המכשיר ובתקופת העסקה. בהתאם להוראות FAS 157 שעורי הרבית הם אחידים, בין אם שווי המכשירים מהווה נכס בבנק ובין אם הוא מהווה התחייבות (אין מרווח בין רבית הקניה לרבית המכירה). סיכון האשראי הגלום במכשירים הפיננסיים הנגזרים בא לידי ביטוי בשווי ההוגן, על ידי הכללת פרמיית סיכון בחישוב השווי. פרמיית סיכון נכללה בחישוב כל העסקאות. בעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה נכס נכללה פרמיית סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ובעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה התחייבות נכללה פרמיית הסיכון של הבנק.

פרמיית סיכון האשראי של הבנקים בארץ ושל הבנקים בחו"ל התקבלה מגורמים חיצוניים המסתמכים על מכשירי חוב ונגזרי אשראי הנסחרים בשוק פעיל. לגבי יתר הלקוחות, פרמיית הסיכון נקבעה לפי מודל פנימי המדרג את טיב הלקוחות וסיכון האשראי שלהם.

השווי ההוגן של אופציות לסוגיהן השונים מתבסס ברובו הגדול, על מודל Black and Scholes והוא מושפע מהתנודתיות הגלומה בשערי החליפין, הרבית והמדדים הרלוונטיים לאופציה שהבנק רכש או כתב. נתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-שקל ונתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-מט"ח נקבעים על ידי חברה חיצונית המתמחה בשערוך אופציות על פי הנתונים הנגזרים משוקי הכספים בארץ ובעולם. לגבי מכשירים פיננסיים נגזרים מורכבים שאין להם שוק סחיר, מתקבלים, בדרך כלל, ציטוטי שווי הוגן מגורמים בחו"ל, וסבירותם נבחנת על ידי חדרי העסקאות של הבנק. לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים ראה באורים 27א, 27ב ו-32ב.

ה. שווי הוגן של ניירות ערך

השקעות הבנק בניירות הערך בתיק הזמין למכירה ובתיק למסחר נמדדת במאזן על פי שוויים ההוגן. ראה באור 7.1.1 (7) ובאור 8.1.1 (8) לדוחות הכספיים בדבר קביעת שווי הוגן של ניירות ערך וירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני.

תהליך קביעת שווי הוגן של תיק נוסטרו אג"ח חו"ל

תהליך קביעת השווי ההוגן מבוצע במערך הביניים שבמערך הפיננסי של הבנק. בתמחור אגרות חוב מסוג יורבונדס ותיק אג"ח מגובות במשכנתאות, נסמך הבנק על ציטוט ממקור חיצוני בלתי תלוי, שעיסוקו במתן ציטוטים למוסדות פיננסיים רבים וגדולים בעולם.

תיק אגרות חוב מסוג יורבונדס

המצטט החיצוני מספק לבנק באופן יומי נתונים על מרווחי האשראי לגבי כל הניירות הקיימים בתיק. במערך הביניים מבוצעת בקרת סבירות על מרווחי האשראי כגון, בדיקת סבירות מול ציטוט ממערכת הבלומברג של עסקאות שבוצעו בכמות ניירות ערך הקרובה לסך ההשקעה של הבנק בנייר, בדיקת מתאם למרווחים הגלומים בעסקאות CDS (credit default swap) רלוונטיות ובדיקת סבירות לעומת אגרות חוב אחרות של אותו מנפיק עם מועדי פרעון קרובים למועד הפרעון של אגרת החוב המוחזקת. במקרים בהם אין אינדיקציות כאמור לעיל, מתבצעת פניה לברוקר חיצוני לקבל ציטוט.

תיק אגרות חוב מגובות במשכנתאות

המצטט החיצוני מספק לבנק נתונים על מחיריהם של כל הניירות הקיימים בתיק. פעם בחודש מבוצעת בקרת סבירות על מחירי המצטט החיצוני באמצעות מחירים ממערכות פיננסיות אחרות.

ניתוח רגישות

על פי חישובי הבנק גידול (קיטון) של 0.05% במרווח, הנובע מסיכון האשראי של מנפיקי אגרות החוב, לגבי תיק אגרות החוב במטבע חוץ של הבנק הנסמך על ציטוטים המתקבלים מספק מחירים חיצוני, יביא לקיטון (גידול) בשיערוך אגרות החוב בסך של כ-9.3 מיליון ש"ח. בהתייחס לניירות ערך ששוויים ההוגן נקבע על פי מחירי בורסה, הרי שאלה לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של ניירות ערך ראה באורים 12 ו-32ב.

ו. היוון עלויות פיתוח תוכנה

ראה באור 1.1.13 (13) לדוחות הכספיים בדבר נכסים בלתי מוחשיים וירידת ערך של עלויות פיתוח עצמי של תוכנות מחשב.

בקורות ונהלים

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 309 שפורסמה בחודש ספטמבר 2008, הבנק מקיים בקורות ונהלים לגבי גילוי, וכן פרס מערך בקרה פנימית על דיווח כספי, שיושם לראשונה בדוח הכספי, לשנה שהסתיימה ב-31 בדצמבר 2008. ההוראות, שעניינן אחריות ההנהלה על הבקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה החשבון המבקר לגבי ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, נערכו בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם - The Sarbanes Oxley Act of 2002 שנחקק בארה"ב, והוראות והנחיות שנקבעו בארה"ב בין היתר על ידי ה-PCAOB.

לדוחות צורף דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי, וכן הצהרות של מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, בנושא הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי.

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 31 בדצמבר 2018 את אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע, שהבנק נדרש לגלות בדוח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובמועד שנקבע בהוראות אלו. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק.

סמדר ברבר-צדיק
מנהל כללי

אירית איזקסון
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 12 במרס 2019
ה' באדר ב', תשע"ט

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, סמדר ברבר-צדיק, מצהירה כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לשנת 2018 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי⁽¹⁾. וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סביר של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון".

סמדר ברבר - צדיק
מנהל כללי

12 במרס 2019

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, נחמן ניצן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לשנת 2018 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח אינו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי⁽¹⁾. וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון".

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

12 במרס 2019

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון וההנהלה של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של בטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות, הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2018, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2018, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2018 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, ה"ה סומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד מספר 85, אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2018.

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

סמדר ברבר-צדיק
מנהל כללי

אירית איזקסון
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 12 במרס 2019